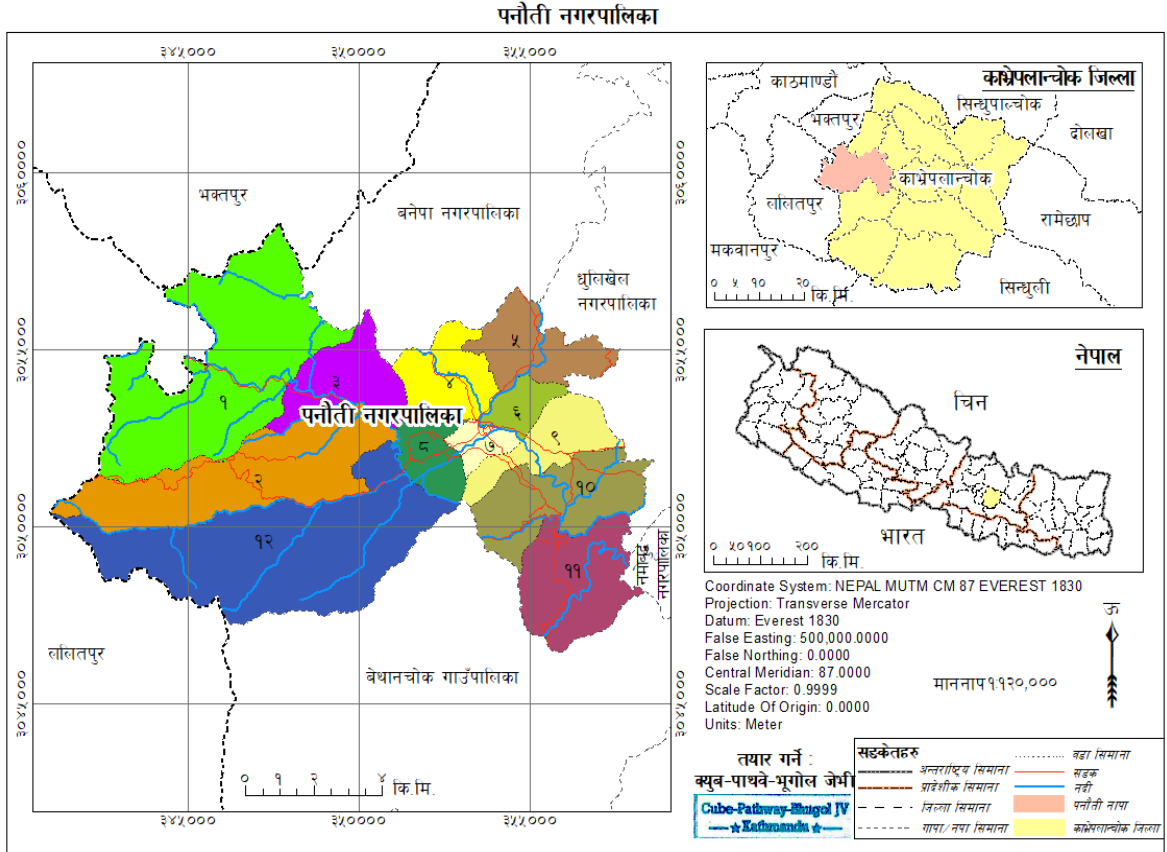

राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९/८०-२०८१/८२

पनौती नगरपालिका काभ्रेपलान्चोक जिल्ला २०७९

प्रतिवेदन तयारी

शीर्षक :-	पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको राजस्व सुधार कार्ययोजना
सहयोग :-	श्री प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमती प्रदेश, नेपाल
तयार गर्ने :-	क्युव-पाथवे-भूगोल जे.भी. विशालनगर, काठमाण्डौ
मिति :-	असार, २०७९

कृतज्ञता ज्ञापन

पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्न क्युव-पाथवे-भूगोल जे.भी., विशालनगर, काठमाडौंलाई जिम्मेवारी दिनुहुने बागमती प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, कार्ययोजना तयार गर्नका लागि सहयोग पुऱ्याउनु हुने पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको नगर प्रमुख श्री राम शरण भण्डारी, उप प्रमुख श्री गिता बन्जारा, पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला कार्यपालिका सदस्य तथा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू तथा नगरपालिका परिवार प्रति परामर्शदाताका तर्फबाट हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं ।

क्युव-पाथवे-भूगोल जे.भी., विशालनगर, काठमाडौं

विषय सूची

परिच्छेद एक: राजस्व सुधार योजनाको परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य	१
१.३ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्य	२
१.४ राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया	२
१.५ योजनाका सीमाहरू	५
परिच्छेद दुई: पनौती नगरपालिकाको परिचय	६
२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय	६
२.२ नगरपालिकाको मानव संसाधनको अवस्था	१५
२.३ नगरपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था	१६
परिच्छेद तीन: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता	१७
३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था	१७
३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था	१७
३.१.२ कानुनी व्यवस्था	१७
३.२ नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था:	२३
३.३ आन्तरिक स्रोत तर्फका राजस्व सङ्कलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण	२७
३.३.१ स्थानीय कर राजस्व	२९
३.३.२ गैर कर राजस्व	४२
परिच्छेद चार: आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था	५७
४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति	५७
४.२ आय सङ्कलनको संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता	६०
४.२.१ स्थानीय राजस्व परामर्श समिति	६०
४.२.२ राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन	६१
४.३ नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन	६१
४.४ राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरू	६४
परिच्छेद पाँच: राजस्व सुधार कार्ययोजना	६६
५.१ नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना	६६
५.१.१ राजस्व सुधारका क्षेत्रहरू	६६
परिच्छेद छ: आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण	६९
६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण	६९
६.२ आगामी ३ आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण	७१
परिच्छेद सात: अपेक्षित नतिजा	७८
परिच्छेद आठ: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	८०

अनुसूची	८२
अनुसूची १: सन्दर्भ सामग्रीहरूको सूची	८३
अनुसूची २: अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहजीकरण गरिएको पत्र तथा माईनुट	८६
अनुसूची ३: कार्यक्रममा सहभागीहरूको सूची तथा कार्य सम्पन्न पत्र	८७
अनुसूची ४: कार्यक्रमको फोटोहरू	९०
अनुसूची ५: संकलित तथाङ्कको नमूना	९१

तालिकाको सूची

तालिका १: वडा अनुसार क्षेत्रफल	९
तालिका २: वडा अनुसार घरधुरी	१०
तालिका ३: उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसङ्ख्या विवरण	११
तालिका ४: जातजाती अनुसार घरधुरी	१२
तालिका ५: पनौती नगरपालिकाको मानव संसाधनको अवस्था	१५
तालिका ६: तहगत राजस्व अधिकार	१७
तालिका ७: एकल कर प्रशासन अन्तर्गत उठेको राजस्वलाई स्थानीय र प्रदेश तह बिच बाँडफाँड व्यवस्था	१९
तालिका ८: प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड (प्रतिशतमा)	२२
तालिका ९: कर राजस्वको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था (प्रतिशतमा)	२२
तालिका १०: विगत तीन वर्षको आन्तरिक स्रोतको अवस्था	२५
तालिका ११: नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था	२७
तालिका १२: सम्भाव्य सम्पत्ति करदाता तथा सम्पत्ति कर	३०
तालिका १३: घरजग्गा बहाल करको सम्भाव्यता विवरण	३२
तालिका १४: व्यवसाय सम्बन्धी विवरण	३३
तालिका १५: कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर सम्बन्धी विवरण	३७
तालिका १६: जडीवुटी, कबाडी, जीवजन्तु कर सम्बन्धी विवरण	३८
तालिका १७: प्राकृतिक स्रोतसाधन आय कर सम्बन्धी विवरण	४०
तालिका १८: नगरपालिका अन्तर्गत हालका भवनहरू तथा सरकारी/सार्वजनिक जग्गाहरूको विवरण तथा बहाल विटौरी शुल्क सङ्कलनको सम्भावना	४२
तालिका १९: गाउँपालिका/नगरपालिकाले निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा	४४
तालिका २०: अनुमानित सेवा शुल्क मार्फत सङ्कलन गर्न सकिने राजस्वको विवरण	४६
तालिका २१: अनुमानित पर्यटन प्रवेश शुल्क	४६
तालिका २२: पार्किङ शुल्क सम्बन्धी विवरण	४७
तालिका २३: नक्सापास दस्तुरको कूल अनुमानित राजस्व	४९
तालिका २४: सिफारिस तथा प्रमाणित सम्बन्धी विवरण	५१

तालिका २५: व्यक्तिगत घटना दर्ता बिलम्ब शुल्क सम्बन्धी विवरण	५२
तालिका २६: प्रमाणित सम्बन्धी विवरण	५३
तालिका २७: राजस्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण विवरण	५८
तालिका २८: नगरपालिकामा राजस्व सम्बन्धी काम गर्ने कर्मचारीहरूको विवरण	६१
तालिका २९: विगतको आन्तरिक आय सङ्कलनको अवस्था	६२
तालिका ३०: राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था	६२
तालिका ३१: राजस्व सुधार कार्ययोजनाहरू	टट
तालिका ३२: गैरकर राजस्व सुधार योजनाहरू	६८
तालिका ३३: आगामी आ.व.हरूका लागि राजस्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)	६९
तालिका ३४: चालू आ.व.को अनुमान तथा आगामी ३ आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण	७२
तालिका ३५: नगरपालिकाको अपेक्षित आय संक्षेपमा	७९
तालिका ३६: अनुगमन तालिका	८१

चित्र सूची

चित्र १: पनौती नगरपालिका अवस्थिति नक्सा	९
---	---

परिच्छेद एक: राजस्व सुधार योजनाको परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय तहलाई संविधानद्वारा प्रदान गरिएको कार्यजिम्मेवारी पुरा गर्न आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको परिपूर्तीका लागि सङ्घ तथा प्रदेश सरकारबाट वित्तीय समानीकरण अनुदान, ससर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान दिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। सङ्घ तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने यस्तो अनुदानले मात्र स्थानीय तहको खर्च आवश्यकता पुरा गर्न सम्भव नहुने र राज्य शक्तिको बाँडफाँड गर्दा राज्यको राजस्व अधिकारको समेत तहगत सरकारबिच शक्तिको बाँडफाँड गरिने हुँदा सङ्घीय वित्त व्यवस्थाका मान्यता अनुसार स्थानीय तहलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरू लगाउने र उठाउने गरी राजस्व अधिकार समेत संबैधानिक रूपमै प्रदान गरिएको छ। अनुदान र राजस्व अधिकार बाहेक स्थानीय तहले संविधान र सङ्घीय कानून बमोजिम राजस्व बाँडफाँड वापत रकम प्राप्त गर्नसक्ने र नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृतिमा ऋण लिन सक्ने कानुनी व्यवस्था समेत गरिएको छ।

स्थानीय तहको वढ्दो खर्च धान्नका लागि र उनीहरूको सामर्थ्य बृद्धि गर्नका लागि पनि ती निकायहरूको आन्तरिक राजस्व परिचालन क्षमतामा बृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता अपरिहार्य बन्न पुगेको छ। यसका लागि स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका सम्भावनाहरूको खोजी गर्ने, सम्भाव्य क्षेत्रको राजस्व परिचालनका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानुनी र व्यवस्थापकीय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने र ती सबै प्रयासका आधारमा आगामी दिनमा परिचालन गर्न सकिने वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि राजस्व सुधार कार्ययोजनाको खाँचो देखिन्छ।

प्रस्तुत प्रतिवेदन पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजना, बागमती प्रदेश अन्तर्गत ११ वटा स्थानीय तहको राजस्व सुधार कार्य योजना निर्माण गर्ने सम्बन्धमा त्यस प्रदेश सुशासन केन्द्र र हाम्रो कम्पनी क्युब-पाथवे-भूगोल जेभी बिच भएको सम्झौता बमोजिम क्युब-पाथवे-भूगोल जेभीको प्राविधिक सहयोगमा तयार गरिएको हो। यो प्रतिवेदनमा पनौती नगरपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ। अध्ययनबाट प्राप्त नतिजाका आधारमा राजस्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरूको पहिचान तथा सोका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ। यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाले नगरपालिकाको राजस्व सुधारमा गर्नुपर्ने कार्यहरूलाई मार्गदर्शन गर्ने तथा सो को अनुगमनका लागि तथा आगामी वर्षहरूको आय बजेट तयार गर्न आधार उपलब्ध गराउनेछ।

१.२ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य

नेपालको मूल राज्य सञ्चालन सङ्ग्रचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको हुने तथा राज्यशक्तिको प्रयोग तीनै तहले गर्ने व्यवस्था संविधानले गरेको छ। स्थानीय तहले आ-आफ्नो क्षेत्रमा गर्ने विकास निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गरी जनचाहना अनुरूप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन ठूलो लगानी आवश्यक देखिन्छ। यसका लागि स्थानीय तहलाई सङ्घ र प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँड बाहेक स्थानीय राजस्व अधिकार अन्तर्गत विभिन्न कर तथा सेवा शुल्क, पर्यटन शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता गैरकर लगाउने अधिकार प्रदान गरिएको छ। साथै स्थानीय तहले अन्य स्वदेशी सङ्घसंस्थाबाट अनुदान रकम प्राप्त गर्न सक्ने, नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन सक्ने तथा नेपाल

विश्लेषण, सहभागितामूलक छलफल, कार्यशाला गोष्ठी तथा प्रस्तुतीकरण जस्ता विधिहरू प्रयोग गरिएको थियो । प्रस्तुत राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गर्ने क्रममा अबलम्बन गरिएका विधिहरूलाई निम्नअनुसार प्रस्तुत गरिएको छः

पहिलो चरणः सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा समीक्षा

राजस्व सुधार कार्ययोजनासँग सान्दर्भिक विभिन्न सामग्रीहरूको सङ्कलन तथा अध्ययन गरियो । यस अध्ययन कार्यको लागि पहिलो चरणमा परामर्शदाता समूहबाट विभिन्न स्रोतहरू मार्फत सन्दर्भ सामग्रीहरू सङ्कलन, अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । जस मध्ये नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ (संशोधन सहित), सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन २०७७, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन २०७६, सार्वजनिक निजी साझेदारी तथा लगानी ऐन २०७५, आपूर्ति नीति २०६९, औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७३ (संशोधन २०७६), कम्पनी ऐन, २०६३ (संशोधन २०७५), उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन, २०७५, सहकारी ऐन २०७५ आदि रहेका छन् । यसैगरी प्रदेश सरकार अन्तर्गतका सम्बन्धित सन्दर्भ सामग्रीहरूमा बागमती प्रदेश आर्थिक ऐन, औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७५ आदि रहेका छन् । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएका मुख्य-मुख्य सामग्रीहरू अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

दोस्रो चरणः अभिमुखीकरण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यशाला

स्थानीय तहमा कार्य प्रारम्भ गर्नुभन्दा पहिले राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको लागि क्युव-पाथवे-भूगोल जेभीबाट खटिएका विज्ञ टोलीले स्थानीय तहका प्रमुख तथा उप-प्रमुख, स्थानीय तहको राजस्व परिचालन सम्बन्धि काम गर्ने कर्मचारीहरू र राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी सम्बन्धमा अभिमुखीकरण गर्ने कार्य गरेको थियो । अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहजीकरण गरिएको पत्र अनुसूची २ मा दिइएको छ ।

तेस्रो चरणः तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन

कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यका लागि संस्थागत सूचना तथा तथ्याङ्कहरू समेत आवश्यक पर्ने हुन्छ । यसका लागि स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका, आर्थिक ऐनहरू, राजस्व सम्बन्धी कानूनहरू, प्रगति विवरणहरू, आम्दानी तथा खर्चको फाँटवारी, प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण प्रतिवेदन, सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनहरूबाट पनि आवश्यक सूचना र तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो । त्यसबाहेक, उद्योग वाणिज्य सङ्घ, यातायात व्यवसायीहरूको संगठन, होटल व्यवसायीहरूको संगठन आदि पेशागत एवम् व्यवसायिक संस्थाहरू लगायतका सरोकारवाला पक्षहरूसंगको छलफलबाट पनि आवश्यक सूचना तथा तथ्याङ्कहरू सङ्कलन गरिएको थियो । राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारीको क्रममा मुख्यतः निम्न प्रकारका सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियोः

- राजस्व प्रशासनको वर्तमान अवस्था, राजस्व प्रशासनिक व्यवस्था तथा सूचना प्रवाह सम्बन्धी विवरण
- राजस्व परिचालनका लागि अबलम्बन गरिएका नीतिगत व्यवस्थाहरू
- कम्तीमा विगत तीन आर्थिक वर्षहरूको अनुमानित तथा यथार्थ आय विवरण
- चालु वर्षको हालसम्मको यथार्थ आय विवरण
- चालु वर्षको आर्थिक ऐन तथा बजेट

- आन्तरिक राजस्व (कर तथा गैरकर) सङ्कलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण
- आन्तरिक राजस्व सङ्कलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना
- राजस्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्ययोजनाहरू, सम्पन्न गर्ने समय तथा सोको जिम्मेवारी, आदि ।

कुनै सूचनाहरू/तथ्याङ्कहरू नमिल्दो र असंगतिपूर्ण देखिन गएमा त्यसलाई पुनः प्रमाणिकरण गरिएको थियो । यसरी प्रमाणिकरण गरी सकिएको तथ्याङ्कलाई कार्ययोजनाको उद्देश्यहरूले खोजे अनुसार तालिकामा रुपान्तरण गरिएको थियो । वस्तुगत विश्लेषणको लागि आवश्यक तथ्याङ्क गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ को अनुसूची २ अनुसार र विषयगत विश्लेषणको लागि आवश्यक तथ्याङ्क अनुसूची ३ अनुसार सङ्कलन गरिएको थियो ।

चौथो चरण: सूचना/तथ्याङ्कको विश्लेषण तथा कार्ययोजना तयारी एवम् राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको लागि आवश्यक सूचना/तथ्याङ्क सङ्कलन गरिसकेपछि, त्यस्ता सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरिएको छ । सूचना/तथ्याङ्क विश्लेषणको लागि तथ्याङ्कीय तथा गुणात्मक विधि दुवैलाई प्रयोगमा ल्याइएको छ । राजस्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको विश्लेषण गरी सुधारका उपायहरू पहिचानको लागि गुणात्मक विश्लेषण विधि प्रयोग गरिएको छ भने राजस्वको बृद्धिदर तथा विद्यमान दायराको विश्लेषण तथ्याङ्कीय विधिद्वारा गरिएको छ ।

स्थानीय तहको राजस्व अधिकार, हाल गरिरहेको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात् आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभावहरूको मूल्याङ्कनलाई ध्यान दिदै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यसरी तयार गरिने प्रक्षेपणले यस स्थानीय तहको बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने छ । यसैगरी विगतको आयको बृद्धिदर विश्लेषण गरी आय सङ्कलनको अवस्थालाई विश्लेषण गरिएको छ । शुरु र अन्तिम विन्दुको आधारमा वार्षिक बृद्धिदरको गणना निम्न शत्रको प्रयोग गरी गरिएको छ ।

$$CAGR = \left[\frac{\text{Ending Value}}{\text{Beginning Value}} \right]^{\left(\frac{1}{\text{Number of Years}} \right)} - 1$$

जहाँ, CAGR = औसत वार्षिक बृद्धिदर

Ending Value = अन्तिम वर्षको यथार्थ रकम

Beginning Value = पहिलो वर्षको यथार्थ रकम

आय प्रक्षेपणसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कको विश्लेषण गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ को अनुसूची ४ अनुसार गरिएको छ ।

पाँचौं चरण: मस्यौदा कार्ययोजना तयारी

स्थलगत अध्ययनबाट प्राप्त भएका तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूलाई गुणात्मक र परिमाणात्मक विधिहरूको प्रयोग गरी मस्यौदा कार्ययोजना तयार गरिएको छ । लेखन कार्य राजस्व सम्बन्धी

विज्ञता भएका विशेषज्ञबाट गरिएको थियो । भाषिक शुद्धता नेपाली भाषाका विज्ञहरूबाट परिक्षण गराइएको थियो ।

छैठौँ चरण: मस्यौदा प्रतिवेदन माथि छलफल तथा सुभाब सङ्कलन

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका उपरोक्त चरणहरू पश्चात् तयार गरिएको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन स्थानीय तहका सम्बन्धित सरोकारवालाहरू समक्ष प्रस्तुत गरी सुभाब लिइएको थियो । यसका लागि परामर्श कार्यशाला/बैठकको आयोजना गरिएको थियो । यस्तो छलफलबाट प्रतिवेदनमा छुट भएका विषय वा तथ्याङ्कीय कमजोरीहरूलाई सच्याउन र प्रतिवेदनका विषयमा सरोकारवालाहरूलाई जानकारी प्रदान गर्न पनि सहयोग पुगेको थियो ।

सातौँ चरण: अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी, छलफल तथा पृष्ठपोषण

पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरेपछि नगरपालिकामा २०७९ असार १६ गते नगरपालिकाका प्रमुख, उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतज्यू, कार्यपालिका सदस्यज्यूहरू, राजस्व परामर्श समिति, वडा अध्यक्षज्यूहरू, शाखा प्रमुखज्यूहरू लगायतको सहभागितामा बृहद् छलफल गरिएको थियो (उक्त छलफलको उपस्थिति माईन्ट्युट र फोटो अनुसूचीमा उल्लेख गरिएको छ) । उक्त छलफलमा प्राप्त सुभाब र सल्लाहलाई समेत समावेश गरी राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई अन्तिम रूप प्रदान गरिएको छ । यस प्रतिवेदनलाई कार्यपालिकाको बैठकबाट कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । उक्त कार्यक्रममा सहभागीहरूको सुची अनुसूची ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

आठौँ चरण: अन्तिम प्रतिवेदन कार्यपालिकाबाट स्वीकृती

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रतिवेदन यस स्थानीय तहको राजस्व परामर्श समिति मार्फत कार्यपालिकामा पेश गरी स्वीकृत गराउने प्रतिबद्धता प्राप्त भएको छ । कार्यपालिकाबाट प्रतिवेदन स्वीकृत गराउँदा प्रतिवेदन कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने बजेट विनियोजन गर्ने कार्यमा पनि सहजता आउने अपेक्षा गरिएको छ ।

१.५ योजनाका सीमाहरू

नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ का बावजुद आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन गरी यो प्रतिवेदन तयार पारिएको छ । सीमित समय र प्रतिकूल परिस्थितिका कारण यस अध्ययनका सीमाहरू देहाय अनुसारका रहेकाछन् :

- ❖ अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य सम्बन्धित क्षेत्रका कर्मचारी र पदाधिकारीसंग छलफल र तथा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूमा आधारित छ ।
- ❖ यसका अतिरिक्त नगरपालिकाका सम्बन्धित कर्मचारी तथा अन्य सरोकारपक्षसंग भएको छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरू समावेश गरिएको छ ।
- ❖ नगरपालिकाको आन्तरिक आय तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी अध्ययनको लागि उपलब्ध गराइएको फाराम विभिन्न शाखाबाट तथ्याङ्कहरू सङ्कलन गरिएको थियो ।
- ❖ अध्यावधिक तथ्याङ्क नभएका क्षेत्रमा नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण २०७५ मा उल्लेख गरिएका तथ्याङ्कलाई आधार मानीएको छ ।

परिच्छेद दुई: पनौती नगरपालिकाको परिचय

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय, अवस्थिति, मानव संसाधन साथै भौगोलिक, आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था तथा नगरपालिकाको संस्थागत क्षमतालाई पनि चित्रण गरिएको छ ।

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

नामाकरण:

पनौती नगरपालिका २०५३ साल माघ ११ गते घोषणा भएको हो । यसलाई २०७३ फाल्गुन २७ गते साविकको अवस्था बाट पुनः संरचित भई साविकको पनौती नगरपालिका तथा कुशादेवी, रयाले विहावर, कलाती भुमिडाडा, बल्यली, शारदा बतासे (३,४,९) र शंखुचौर (४) गा.वि.स. समावेस गरी हालको पनौती नगरपालिका गठन भएको छ । यस नगरपालिकालाई १२ वडामा विभाजन गरिएको छ । आनन्द मल्लको शासन काल (इ.स. १२७४-१३०१) मा प्राचिन पनौतीको स्थापना भएको विश्वास गरिएसँगै देशको रूपमा छुट्टै अस्तित्व वि.स. १८२० पछि नेपाल एकिकरणको क्रममा समाप्त भएको पाइन्छ । राजधानी काठमाडौंबाट दक्षिण पूर्वमा पर्ने यस नगरको केन्द्रसम्म ३२ किलोमीटर दुरीमा रहेको छ ।

प्राचीन कालदेखि हालसम्म पनौतीका थुप्रै नामहरू रहेको देखिन्छ । ने.स. ७८४ को पनौतीको वंशगोपाल मन्दिरमा रहेको अभिलेखमा पनौतीको नाम 'पुण्यवती पुरी' भनी उल्लेख गरिएको पाइन्छ भने सम्वत ३६ को ब्रह्मायणी मन्दिरको अभिलेखमा 'पुण्यवती' उल्लेख छ । त्यस्तै, इन्द्रेश्वरको सुवर्णपत्रमा पनौतीको नाम 'अश्मपुर' र भाषावंशावलीमा 'पनौतीग्राम' भनी उल्लेख छ । कुनै-कुनै वंशावलीमा 'पाञ्चाल' उल्लेख गरेको पाइएको छ । १९०० को ब्रह्मायणीको देवघरको एउटा ताम्रपत्रमा 'पनाती' र १९०४ को अर्को ताम्रपत्रमा 'पलाती' भनी पनौतीको नाम उल्लेख छ । पनौतीको नरसिंहनारायणको सम्वत् ७८ को शिलालेखमा यसको नाम 'पनति' उल्लेख छ । यसको अलावा पनौतीलाई प्राचीन समयमा 'पानवती', 'अश्मनगर', 'पूर्णवती' आदिका नामले पनि पुकारिन्थ्यो । पनौती शब्दको उत्पत्ति बारे प्रामाणिक तथ्यको अभाव भए तापनि यो शब्दसँग सम्बन्धित थुप्रै प्राचीन कथा र किंवदन्तीहरू छन् । केहीलाई निम्ननुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

१. देवराज इन्द्र आफ्नो पापबाट मुक्ति पाउनका लागि गुरू बृहस्पतिको आदेश र सल्लाह अनुसार यहाँ आई तपस्यागरेर पापबाट मुक्त भए । आफू सम्पूर्ण पापबाट मुक्त भएको पावन भूमिमा इन्द्रले विधिवत रूपमा इन्द्रेश्वरमहादेवको स्थापना गरी बस्ती बसाल्ने विचार गरे त्यसपछि उनले पद्मावती, लीलावती र गुप्त रूपमा बहनेरूद्रवती तीनै नदीलाई आफ्नो स्थान छोडी केही पर हटिदिन र बस्ती बसाल्नका लागि सहयोग गरिदिन अनुरोध गरे । देवराज इन्द्रको अनुरोध बमोजिम तीनवटै नदीहरू आ-आफ्ना ठाउँबाट केही पर हटेर बस्ती बसाल्नेजमिन छोडिदिए । त्यस बेला अहिलेको जस्तो बस्ती बसाल्ने जमिन थिएन, खोलो ठूलो थियो । यति भएपछि इन्द्र खुसी भएर ती तीन नदीहरू मध्येबाट त्यो बस्तीको नामकरण गर्ने प्रस्ताव अधि सारे । नामाकरणको प्रस्ताव अधि सार्ने बितीकै तीनवटै नदीहरूले आआफ्ना नामबाट उक्त बस्तीको नामाकरण हुनु पर्ने जिद्धि गरे । त्यसपछि देवराज इन्द्रले एउटा जुक्ति निकालेर तीनवटै नदीहरूको एउटा अक्षर निकालेर स्थापित बस्तीको नामकरण गरे । त्यस अनुसार पद्मावती पहिलो अक्षर 'प', लीलावतीको दोस्रो अक्षर 'ला' र रूद्रावतीको अन्तिम अक्षर 'ती' निकालेर 'पलाती' नाम राखियो । 'पलाती' नेपाल भाषाको शब्द हो । यो शब्दको अर्थ 'पाइला टेक्नु' भन्ने हुन्छ ।

- देवताका राजा इन्द्रले समेत मुक्ति पाएको यो पवित्र धार्मिक स्थल भएको हुनाले यसको नाम पलाती राखिएको हो भन्ने किंवदन्ती छ । यही 'पलाती' शब्द अपभ्रंश भइ 'पलाँती' हुँदै 'पनौती' भएको अनुमान गर्न सकिन्छ । नेवार समुदायमा अहिले पनि पनौतीलाई 'पलाँती' नै भन्ने गरिन्छ । ब्रह्मायणी मन्दिरको १९०४ को ताम्रपत्रमा पनि पनौतीको नाम 'पलाँती' नै उल्लेख छ ।
२. पुण्यवती पवित्र नदीको नाम हो । यही पवित्र नदीको नामबाट यो बस्तीको नाम 'पुण्यवती' राखिएको अनुमान गर्न सकिन्छ । सम्वत ८३६ को ब्रह्मायणी मन्दिरमा पाइएको अभिलेख अनुसार पनि यो नगरको नाम 'पुण्यमती' हो । यही 'पुण्यमती' शब्द अपभ्रंश भइ 'पुण्याती', 'पनाती' हुँदै 'पनौती' भएको कथन छ ।
 ३. इन्देश्वर मन्दिर भित्रको सुवर्णपत्रमा 'अस्मिन् पुरखे रम्य' भनी उल्लेख भएकोमा योगी नरहरिनाथले 'पुरखे रम्य अश्मपुर' भनी अनुवाद गरी उल्लेख गरेका छन् । 'अश्मपुर' को अर्थ 'राम्रो र असल सहर' हो । पनौतीको धार्मिक, प्राकृतिक र साँस्कृतिक सुन्दरतालाई दृष्टिगत गरी 'अश्मपुर' नाम राखिएको अनुमान गर्न सकिन्छ ।
 ४. परापूर्वकालमा एकजना राजकुमारले अज्ञानतावश आफ्ना पिता महाराजलाई हत्या गरेपछि, गुरूको सल्लाह बमोजिम सुकेको बाँस टेकै हिँडे । यसरी सुकेको बाँस टेकै यात्रारत रहेका बेला पनौतीमा आइपुगेपछि, सुकेको बाँसमा प्राण आई बाँस हराभरा भई उक्त बाँस पलाएको थियो भन्ने किंवदन्ती छ । सुकेको बाँस पलाएको पवित्र स्थल भएकोले त्यस बेला पनौतीलाई 'पँचुली' भन्न थालियो । यहा 'पँ' भनेको नेपाल भाषामा बाँस हो भने 'चुली' भनेको पलाउनु हो । सुकेको बाँस पलाएकोले 'पँचुली' भनिएको हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ । यही 'पँचुली' शब्द पद्धि अपभ्रंस भएर 'पँचाल' भएको अड्कल काट्न सकिन्छ । कसैकसैले यसलाई 'पाञ्चाल' पनि भन्ने गर्दथे ।
 ५. यहाँ सुकेको बाँस पलाएको छ । यो नगर एउटै शिलामा (ढुङ्गा) अवस्थित छ । पनौती पवित्र तीर्थस्थल पनि हो । बाँसलाई नेपाल भाषामा 'पँ', शिलालाई 'ल्वं' र तीर्थ स्थललाई 'ती' ती भन्ने गरिन्छ । यी तीन महत्वपूर्ण विषयलाई समेटि यसको नाम 'पलाँती' हुँदै पनौती नाम रहन गएको भनाइ पनि छ ।
 ६. अश्मनगर: अश्मको अर्थ ढुङ्गा हो । पनौती शहर एउटै विशाल ढुङ्गामा रहेको छ । प्राचीन पनौतीमा रहेको यही विशाल ढुङ्गाका कारण यहाँ भुकम्प जाँदैन भन्ने गरिन्छ । अहिले पनि पनौतीमा घर बनाउँदा ढुङ्गा नभेटिए सम्म जग खन्ने चलन छ । यस्तो विशाल ढुङ्गामा अवस्थित नगर भएकोले यसको नाम अश्मनगर रहन गएको हो भन्ने कथन पनि जनजिब्रोमा प्रचलित छ ।

अवस्थिति :

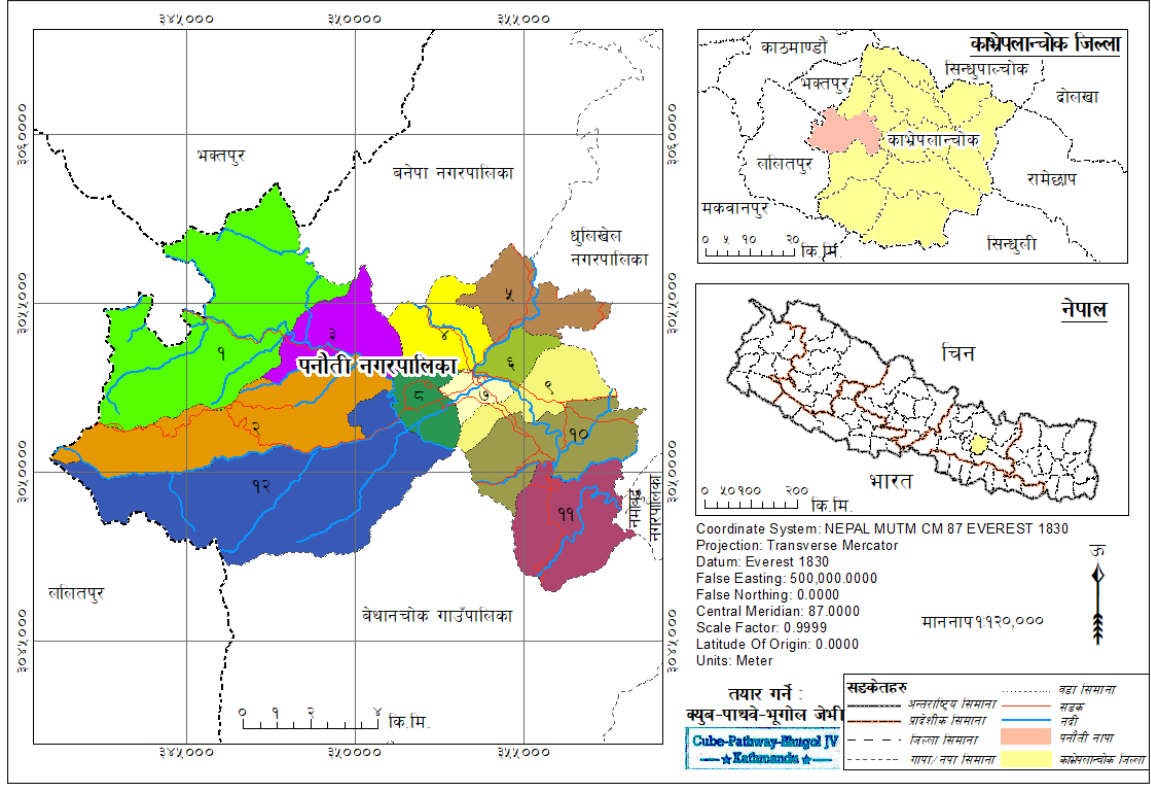
काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लामा पर्ने पनौती नगरपालिकाको सिमामा पूर्वमा धुलिखेल नगरपालिका, पश्चिममा ललितपुर र भक्तपुर जिल्ला उत्तरमा बनेपा नगरपालिका र भक्तपुर जिल्ला र दक्षिणमा बेथानचोक गाउँपालिका र ललितपुर जिल्ला पर्दछ । कुल ११८.०९ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको यो नगरपालिका समुन्द्री सतहबाट १३४० मिटर देखि २७८२ मिटरको उचाईमा रहेको छ भने ८५° २३' २१.०१" देखि ८५° ३३' ५६.८३" पूर्वी देशान्तर र २७° ३' ४५.९९" देखि २७° ३७' १६.३३" उत्तरी अक्षांशमा फैलिएको छ । यस नगरपालिकाको उत्तर दक्षिण लम्बाई ११.३६ किलोमिटर तथा पूर्व पश्चिम लम्बाई १७.४२ किलोमिटर रहेको छ । समशितोष्ण हावापानी पड्ने यो नगरमा अधिकतम् ३२° से. देखि न्युनतम ०° से. सम्म तापक्रम रहने गर्दछ । भने औसत वर्षा वार्षिक १२०० मि.मि. सम्म हुने गर्दछ ।

जातीगत रूपमा ब्राम्हण, क्षेत्री र नेवारको बाहुल्यता रहेता पनि ठकुरी, मिजार, परियार, विश्वकर्मा, घर्ती, पहारी, राई तामाङ्ग, सन्यासी र मगर लगायतको बसोबास रहि आएको छ । यस नगरपालिकामा जम्मा १०८४४ घरधुरी रहेको छ भने जम्मा जनसङ्ख्या ५६३२९ रहेको छ । ग्रामिण क्षेत्रको बाहुल्यता भएको यो नगरका अधिकांश नागरीकको प्रमुख आम्दानीको स्रोत कृषि उत्पादन नै हो । आलु, धान, सुन्तला र दुग्ध पदार्थ यहाँका प्रमुख उत्पादन हुन् । हालका वर्षहरूमा हरियो तरकारी उत्पादनले समेत व्यवसायिक रूप लिँदैछ । स-साना घरेलु उद्योग, पसल व्यवसाय र दुग्ध प्रशोधन केन्द्र लगायत प्लाइवुड/काष्ठ उद्योग बाहेक नोकरी समेत यहाँका पेशा बनेको छ । पनौती नगरपालिका ऐतिहासिक पुरातात्विक प्राचिन एवम् धार्मिक दृष्टिले समेत अत्यन्त महत्व राख्दछ । थुप्रै मौलिक संस्कृति र परम्पराको धनी पनौतीमा विभिन्न जात्रा, पर्व पूजा नियमित जसो चलिरहन्छन् । प्रत्येक बाह्र वर्षको माघ महिनामा त्रिवेणी घाटमा लाग्ने मकर मेला, १२ वर्षमा हुने हलसिद्धि देवताको जात्रा, प्रत्येक वर्ष हुने ज्या-पून्हि (पनौती जात्रा) देवीनाच भद्रकाली नाच, विस्केट जात्रा, रंगनाथ (मन्दिर) जात्रा, माधवनारायण मेला लगायत अनगिन्ति मेला पर्वले पनौतीको सांस्कृतिक भव्यतालाई अझ उँचो बनाइ राखेको छ ।

यहाँका इनद्रेश्वर महादेव (राजकुमारी विरूमा देवीबाट वि.स. १३५१ मा निर्मित), भद्रकाली, बह्यणी, बद्रिनाथ, केदारनाथ, तोलानारायण, उन्मत्त भैरवका मूर्ति एवम् मन्दिरका कलात्मकताले प्राचीन युगको अद्वितीय शिल्पकारिताको नमुना प्रस्तुत गरी रहेको छ, बजार टोलका पुराना घरमा समेत पुराना शैली र कला प्रष्ट देखिन्छ । धनेश्वर महादेव मन्दिर र खोपासी स्थित रंगनाथ मन्दिर एवम् द्रोपदादेवी मन्दिर यसका थप उदाहरण हुन् । प्राचीन कला, संस्कृति र ऐतिहासिकतालाई ख्याल गरी सरकारले प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन बमोजिम पनौतीको खास क्षेत्रलाई प्राचीन स्मारक क्षेत्र तोकेको छ । यिनै महत्वलाई विश्वसामु पुर्याई यसको भविष्यलाई अझ सुनिश्चित गर्न प्राचिन पनौतीलाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गर्ने प्रस्ताव यूनेस्कोमा विचाराधीन छ ।

वि.स. १९७२ मा स्थापित पनौती पाठशाला (हालको पनौती नि.मा.वि) बाट सुरु भएको पनौती क्षेत्रको संस्थागत शैक्षिक विकासले थुप्रै फड्को मारिसकेको छ । अनगिन्ति प्राथमिक तहका सामुदायिक तथा निजि विद्यालयका अलावा निमावि र मा.वि तहका समेत त्यतिकै सङ्ख्यामा विद्यालयहरू चलिरहेका छन् । नेपालकै पहिलो सूचना प्रविधि पार्क अवस्थित पनौतीको प्राचीन पुरातान्विक, ऐतिहासिक धार्मिक महन्व लगायत प्राकृतिक छटाले भरिपूर्ण, अग्ला हरियालीयुक्त डाँडा काँडाले घेरिएको ऐतिहासिक एवम् धार्मिक थलोका रूपमा परिचित नमोबुद्धको गन्तव्य रहेको फुल्चोकी पर्यटन मार्गको गन्तव्य तय गर्ने स्थानका रूपमा अवस्थित पनौती साँच्चै सुन्दर छ ।

पनौती नगरपालिका

चित्र १: पनौती नगरपालिका अवस्थिति नक्सा

क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन:

पनौती नगरपालिकालाई जम्मा १२ वटा वडामा विभाजन गरिएको छ। यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल ११८.०९ वर्ग किलोमिटर रहेको छ। क्षेत्रफलका हिसावले वडा नं. २ सबैभन्दा ठूलो (२४.६९) छ भने सबैभन्दा सानो वडा नं. ७ रहेको छ, जसको क्षेत्रफल मात्र १.८२ वर्ग किलोमिटर रहेको छ। यस नगरपालिकाको प्रशासनिक विभाजन तथा क्षेत्रफल तलको तालिका १ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १: वडा अनुसार क्षेत्रफल

वडा नं.	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)
१	२४.६९
२	१६.८४
३	६.३६
४	५.४९
५	६.३९
६	२.३४
७	१.८२
८	३.९४
९	५.३७
१०	९.५४
११	९.५३
१२	२५.९५
जम्मा	११८.०९

जनसङ्ख्या:

वडा अनुसार घरधुरी

पनौती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५ अनुसार यस नगरपालिकाको कुल घरधुरी सङ्ख्या १०८४४ रहेको छ। कुल घरधुरी मध्ये सबैभन्दा बढी घरधुरी वडा नं. १ मा ११२५ र सबैभन्दा कम घरधुरी वडा नं. ६ मा ६१८ रहेको छ। यस नगरपालिकाको वडा अनुसार घरधुरी विवरण तलको तालिका २ मा दिइएको छ।

तालिका २: वडा अनुसार घरधुरी

वडा नं.	घरधुरी सङ्ख्या	प्रतिशत
१	११२५	१०.४
२	९३२	८.६
३	९६४	८.९
४	१०२८	९.५
५	९४३	८.७
६	६१८	५.७
७	८२९	७.६
८	८०२	७.४
९	९०१	८.३
१०	९०२	८.३
११	८७०	८.०
१२	९३७	८.६
जम्मा	१०८४४	१००

स्रोत: पनौती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५

उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसङ्ख्या विवरण

जनसङ्ख्याको उमेरगत सङ्गठनालाई ८ वटा उमेर समूहमा विभाजन गरी अध्ययन गर्दा २५ देखि ४५ वर्ष उमेर समूहमा कुल जनसङ्ख्याको सर्वाधिक अंश रहेको देखिन्छ। यो उमेर समूहमा कुल जनसङ्ख्याको ३४.४८ प्रतिशत हिस्सा रहेको देखिन्छ। यसलाई १८.६७ प्रतिशत जनसङ्ख्यासहित १६ देखि २४ वर्ष उमेर समूहले पछ्याएको छ। पुरुषको हकमा कुल पुरुष जनसङ्ख्याको सबैभन्दा धेरै र महिलातर्फ पनि कुल महिलाको सबैभन्दा धेरै २५ देखि ४५ वर्ष उमेर समूहकै व्यक्तिहरू रहेको देखिन्छ। उमेर समूह बढ्दै जाँदा जनसङ्ख्याको प्रतिशत पनि कम हुँदै गएको देखिन्छ। पचहत्तर वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समूहमा सबै भन्दा कम जनसङ्ख्या रहेको देखिन्छ जसमा ८७५ जना छन्। नगरपालिकाको जनसङ्ख्याको सम्पूर्ण विवरण तलको टेबल नं. ३ मा देखाइएको छ।

तालिका ३: उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसङ्ख्या विवरण

क्र.स.	उमेर समूह	महिला	पुरुष	जम्मा
१	पाँच वर्षभन्दा मुनि	१९२६	२२५९	४१८५
२	६ वर्षदेखि १० वर्षसम्म	२०५७	२२३५	४२९२
३	११ वर्षदेखि १५ वर्षसम्म	२५०२	२६४०	५१४२
४	१६ वर्षदेखि २४ वर्षसम्म	५१३१	५३९०	१०५२१
५	२५ वर्षदेखि ४५ वर्षसम्म	९६८४	९७४३	१९४२७
६	४६ वर्षदेखि ६० वर्षसम्म	४२६६	३९१२	८१७८
७	६१ वर्षदेखि ७५ वर्षसम्म	१९८५	१७२४	३७०९
८	७५ वर्षभन्दा माथि	४४७	४२८	८७५
	जम्मा	२७९९८	२८३३१	५६३२९

स्रोत: पनौती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५

धर्म अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

नगरपालिकाभित्र विभिन्न ४ वटा धर्म मान्ने जनसङ्ख्या रहेको देखाएको छ। यस अनुसार हिन्दु धर्मावलम्बी ७९.३६ प्रतिशत रहेको छ भने बौद्ध धर्मावलम्बीहरूकुल जनसङ्ख्याको १८.६२, किराँत ०.२९, र क्रिष्चियन १.७१ प्रतिशत जनसङ्ख्या रहेको छ। यस अनुसार २०६८ सालको जनगणनाको आधारमा विश्लेषण गर्ने हो भने क्रिष्चियन धर्म मान्ने जनसङ्ख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको पाईएको छ भने र किराँत धर्म मान्ने जनसङ्ख्यामा पनि केहि वृद्धि भएको पाईएको छ।

जातीगत आधारमा जनसङ्ख्या विवरण

पनौती नगरपालिका पार्श्वचित्र अनुसार कुल जनसङ्ख्या मध्ये नगरपालिकामा बसोवास गर्दै आएका जातजातिहरूमा ब्राम्हणको (२८.९७ प्रतिशत) जनसङ्ख्या सबैभन्दा बढी छ भने सबैभन्दा कम थामीको (०.११ प्रतिशत) रहेको छ। यस नगरपालिकाको जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण तलको तालिका ४ मा दिइएको छ।

तालिका ४: जातजाती अनुसार घरधुरी

जाती	घरधुरी सङ्ख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	३००८	२७.७३
ब्रामण	३१४२	२८.९७
तमाङ्ग	२०१७	१८.६०
नेवार	१७८९	१६.४९
दमाई	२१३	१.९६
कामी	१२६	१.१६
मगर	७७	०.७१
सन्यासी	७४	०.६८
राई	६५	०.५९
सार्की	१२५	१.१५
गुरूङ्ग	१९	०.१७
सुनुवार	७	०.०६
भुजेल	८०	०.७३
लोहार	१	०.०
पहारी	६२	०.५७
थामी	१३	०.११
यादव	१	०.०
अन्य	२५	०.२३
जम्मा	१०८४४	१००.०

स्रोत: पनौती नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७५

पेसागत विवरण :

अहिले पनि यस नगरपालिकाको अर्थतन्त्रको मुख्य भाग कृषि, व्यापार व्यवसाय, अन्तरीक र वैदेशिक रोजगारमा निर्भर रहेको देखिन्छ । नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५ को तथ्याङ्क अनुसार सबैभन्दा बढी (७४.०८ प्रतिशत) परिवार कृषि पेशामा काम गर्ने गरेको पाइन्छ । १०.१६ प्रतिशत सरकारी सेवा, ११.४१ प्रतिशत व्यापार, ६.०६ प्रतिशत गैरसरकारी जागीर (NGO, INGO), ९.९५ प्रतिशत ज्याला मजदुरी र २.१९ प्रतिशत स्वरोजगार काम गर्ने देखिन्छ ।

यस नगरपालिका भित्र उत्पादन भएका वस्तुहरू आन्तरिक तथा बाह्य बजारमा विक्रि हुने गर्दछन् । पनौती, कुशादेवी, रयाले, मानेदेभान, बाल्थली, पर्खालचौर, खोपासी, रोशी, कलाती बजार आदी यस नगरपालिको प्रमुख आन्तरिक बजार हुन् भने बाह्य बजारको हकमा बनेपा, धुलिखेल, भक्तपुर, काठमाडौं बजारहरूमा जाने गर्दछ । यी बजारहरूमा पुग्न करीव १ देखि २ घण्टा समय लाग्ने गर्दछ ।

पर्यटन (प्रसिद्ध स्थलहरू):

यस नगरपालिकामा भएका पर्यटन तथा प्रसिद्ध स्थलहरूमा शारदा देवीस्थान डाँडा, धनेश्वर महादेव मन्दिर, इन्द्रेश्वर महादेव मन्दिर र प्रचीन पनौतीको सची तिर्थ त्रिवेणीघाट क्षेत्र, पुरानो पनौती बजार, सेतीदेवी पिकनिक स्पट, पनौती-कुशादेवी-फूलचोकी पर्यटन मार्ग (पैदल यात्रा) नमोबुद्ध, गोरखनाथ, सल्मिटार, सल्लेडाँडा, ज्यालाचिट वन, चामखर्क, भगवान थुम्की, खोपासी तथा नेपाल

सरकारबाट प्रचीन स्मारक संरक्षण ऐन २०१३ बमोजिम प्रचीन स्मारक क्षेत्रका रूपमा घोषित पनौतीलाई विश्व सम्पदा सूचिमा समावेश गर्न यूनेस्कोमा प्रस्तावित, गुर्दुमडाँडा प्याराग्लाइडिङ र होमइस्टे तथा हिमश्रृङ्खला अवलोकन उपयुक्त, रानीकोट, लठ्ठा/खोर भङ्ग्याङ, हरियाली युक्त बन्थली क्षेत्र, पञ्चकन्या भरना आदि हुन । यस्ता ठाउँहरूलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न सके नगरपालिका तथा स्थानीयलाई फाईदा पुग्ने देखिन्छ ।

सिंचाइ:

यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल ११८.१६ वर्ग कि.मी. मध्ये खेती गरिएको भूमि ५१.६९ वर्ग कि.मी. ४३.७५ प्रतिशत) रहेको छ भने जम्मा पानीले ढाकेको क्षेत्र ०.४७ वर्ग कि.मी. (०.४ प्रतिशत) रहेको छ । यस नगरपालिकामा रहेको खेजियोग्य जमिनमा सिंचाइकोलागि बनाइएका नहरहरू: न्यासिला सिंचाइ योजना (३६ हेक्टर), बल्थली सिंचाइ योजना (८० हेक्टर), नौविसे फाँट सिंचाइ योजना (१५० हेक्टर) लीलावती सिंचाइ योजना (३२० हेक्टर) ह्याल्कु खोला सिंचाइ योजना (७५ हेक्टर) नेपालबेसी फाँट सिंचाइ योजना (७२ हेक्टर) बन्चरे सिंचाइ योजना (४० हेक्टर) यस बाहेक अन्य नयाँ प्रविधी तथा मभौला सिंचाइ योजनाहरू पनि यस नगरपालिकामा रहेको छ ।

यातायात पहुँच :

बनेपा पनौती खापासी सडक तथा ग्वाको मानेदोभान पनौती नमेबुद्ध सडकले यस नगरपालिकालाई बनेपा बर्दिबास सडक (बनेपा नगरपालिका) र काठमाडौँ जिल्लासंग जोड्दछ । यस नगरपालिकामा काठमाडौँ बनेपा पनौती, मानेदोभान पनौती तथा खोपासी पनौती गरेर यातायात सेवा प्रदान गर्दै आइरहेका छन् । यस नगरपालिकाभित्र रहेको सडकहरूको कुल लम्बाई ३८३.३३ कि.मि रहेको छ । जसमा शहरका भित्रीसडक, बनेपा पनौती खोपासी सडक कालोपत्रे, मानेदोभान कुसादेवी पनौती सडक कालोपत्रेको क्रममा छ भने अधिकांश सडकहरू ग्राभेल/मौसमी/कच्ची सडक रहेका छन् । नगरपालिका क्षेत्रका अधिकांश वार्ड सडक संजाल पुगेको छ ।

उद्यम, व्यापार, व्यवसाय :

यस नगरपालिकामा किराना पसल २७३, स्टेसनरी १८, चिया/चमेना १३२, कस्मेटिक/व्युटी पार्लर २७, कृषि (ह्यावरी) २६, सीलाई/कटाइ १८, फेन्सी/कपडा जुत्ता पसल ६२ कम्प्युटर इनस्टिच्युट व्यवसाय ११, भाडावर्तन/घरायसी सामग्री ९, काठमिल तथा फर्निचर ५५, भेटेनरी सेवा २, इन्जिनियरिङ कन्सल्टेन्सी सेवा ५३, राइस/तेल मिल १४ इलेक्ट्रोनिकस पसल २५, हार्डवेयर पसल २५, कृषि दुग्ध पदार्थ/डेरी पसल २२, मासु पसल ३१, अटो पार्टस पसल ९, औषधि /मेडिकल/आर्युवेदीक पसल १५, कृषि तरकारी तथा फलफूल पसल ९ रहेका छन् । (स्रोत: पनौती नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५) । यसरी हेर्दा यस नगरपालिकाको प्रमुख व्यापारीक केन्द्रहरूमा विभिन्न किसिमका पसलहरू रहेको देखिन्छ । खासगरि फेन्सि पसल, मोबाइल पसल, स्टेसनरी पसल तथा होटेल व्यवसायमा यस व्यापारीक केन्द्रहरूका मानिसहरू सङ्लग्न रहेका छन् । यसै गरी धार्मिक हिसावले पनि पनौति नगरपालिका नेपालकै प्रसिद्ध ठाँउको रूपमा चिनिने गर्दछ ।

मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरू :

यस नगरपालिकामा स्थानीय बस्तीहरूलाई आधार मानेर विभिन्न स्थानमा व्यापारिक केन्द्रहरू रहेका छन् । व्यापारिक केन्द्रहरूमा स्थानीय उत्पादनका साथै, बाहिरबाट आएका सामानहरूको बिक्री वितरण हुने गर्दछ । यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा पनौती, कुशादेवी, रयाले, मानेदोभान, पर्खालचौर, रानीकोट, बुढापोखरी, सिमलचौर, चाम्ले बजार, चालिसे

बजार, पुछारी बजार, दुधमील बजार, ठाडोबाटो बजार, टौखाल बजार, चौकोट बजार, सुब्बागाउँ बजार, खोपासी बजार, मयलकोटबजार, बसन्तनगर बजार, रोशी बजार, कलाँती बजार अदी रहेका छन् । जसमध्ये पनौती व्यापारिक केन्द्र मार्फत पनौती नगरपालिकाका सबै वडा लाभान्वित हुदै आएका छन् । त्यसबाहेक बनेपा, धुलिखेल, भक्तपुर र काठमाडौं पनि यस नगरपालिकाको बाह्य व्यापारिक केन्द्र रहेको छ

विद्युत् सुविधा :

पनौती नगरपालिकाका धेरैजसो घरपरिवारहरूले आफू बसोबास गरेको घर/आवासीय इकाइमा बत्ती बाल्नका लागि अक्सर बिजुली प्रयोग गर्ने गरेका छन् । गत २०६८ सालको जनगणनामा बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार ८७.३१ प्रतिशत रहेकोमा हाल बढेर ९२.९६ प्रतिशत पुगेको छ भने मट्टितेल प्रयोग गर्नेपरिवार १.६६ प्रतिशत र सौलार प्रयोग गर्ने परिवार सङ्ख्या १४.८४ प्रतिशत पुगेको छ ।

सञ्चार सुविधा:

समाजको चौतर्फी विकासको लागि छिटो, छरितो र सरल सुविधापूर्ण एवम् विश्वसनीय सञ्चार प्रणालीको महत्वपूर्ण भूमिका हुने गर्दछ । जिल्लामा बिगत एक दशक देखि सञ्चारको क्षेत्रमा प्रगति भएको छ । यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र आम जनसमुदायलाई सञ्चार सुविधा पुऱ्याउन यहाँ टेलिफोन, मोबाइल, हुलाक, इमेल, इन्टरनेटको प्रचलन बढिरहेको छ । बिगतमा जिल्ला भित्र र बाहिर सम्पर्क गर्ने एक मात्र माध्यम हुलाक थियो भने हाल आएर इमेल, इन्टरनेट, टेलिफोन, मोबाइलको प्रचलन रहेको छ ।

खानेपानी तथा सरसफाइ:

पनौती नगरपालिकाका कुल १० हजार ८४४ परिवार मध्ये ७७.८२ प्रतिशत परिवारले धारा/पाइपबाट (आफ्नैघरको र सार्वजनिक) र १०.७ प्रतिशतले खुला इनार/कुवाबाट पिउने पानी मुख्यरूपमा आपूर्ति गर्ने गरेको पाइएको छ । ट्युबवेल, कुवा/जरूवा, नदी/खोला र अन्य स्रोतबाट पिउने पानी आपूर्ति गर्ने परिवारहरू कुल परिवारको क्रमशः ०.२८, ९.३६, १.५, र ०.९४ प्रतिशत रहेका छन् ।

भवन तथा आवास :

तथ्याङ्क विभाग २०६८ अनुसार यस नगरपालिकाको ९०.८७% मानिसको आफ्नै घर रहेको, ८.०% भाडाको घरमा बस्ने तथा ०.४३ % संस्थागत घरमा बस्ने गर्दछन् भने अन्य मा ०.६४ रहेको छ । यसै गरी ८१.९% मानिसको घर माटोको जोडाइको रहेको, ११.७% काठको खम्बा रहेको, ६.२% को सिमेन्टको जोडाई रहेको घर छ । यसै गरी ६३.५% मानिसको घर जस्ताले छाएको, १८.६ % सिमेन्टेड छानो भएको, १४.७ % टायले छाएको, २.७ % छ्वाली/परालले छाएका रहेका छन् ।

शिक्षा:

नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७५ अनुसार यस नगरपालिका भित्र रहेका सामुदायिक विद्यालय ३८ वटा रहेको छ भने संस्थागत विद्यालय २० वटा रहेको छ । तथ्याङ्क विभाग २०६८ का अनुसार नगरपालिकाको साक्षरता ७६.३७ प्रतिशत रहेको छ । ३३१७२ मानिसले पढ्न र लेख्न सक्ने छन् भने ६८५ जना व्यक्ति पढ्न सक्छन् तर लेख्न सक्दैनन् । यस नगरपालिकामा साक्षर महिला १५६७८ भन्दा साक्षर पुरूष १७४९४ को सङ्ख्या धेरै रहेको छ । त्यसैगरी यस नगरपालिकाबाट

१०६२७ जनाले प्राथमिक तह, ६६९३ जनाले निम्न माध्यमिक, २५६१ जनाले प्रमाणपत्र तह, १०२२ ले स्नातक तह र २२१ जनाले स्नातकोत्तर पास गरेका छन् ।

स्वास्थ्य :

राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीतिका उद्देश्यहरू हासिल गर्नकालागि विभिन्न स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू पनि स्वास्थ्य नीतिले तय गरेको छ । सो अनुसार जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोक अन्तर्गत एकिकृत रूपमा प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र उपचारात्मक सेवाहरू सञ्चालन भएका छन् । जसअन्तर्गत यस नगरपालिका विभिन्न स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा आएका छन् । जिल्ला तथा यस नगरपालिकामा सरकारी, निजी र सामुदायिकस्तरबाट स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुदै आएको छ । सरकारी स्तरबाट ८ स्वास्थ्य चौकी, २ प्रथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, १ नगर स्वास्थ्य केन्द्र तथा १२० महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाबाट स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुदै आएको छ । यस बाहेक यहाँका स्थानियहरू बनेपा, धुलिखेल, भक्तपुर र काठमाडौंका हस्पिटलबाट पनि सेवा लिदै आएका छन् ।

बैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी :

यस नगरपालिका भित्र रहेका बैंकहरू बैंक अप काठमाडौं, प्राईम कमर्शियल बैंक, जनता बैंक सुप्रिम डिभलपमेन्ट बैंक, अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक, ब्राइट डेभलपमेन्ट बैंक, नारायणी फाईनान्स बैंक रहेका छन् भने ६३ वटा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरू रहेका छन् ।

फोहरमैला व्यवस्थापन:

यस नगरपालिकामा नगरपालिका आफैले शहरी क्षेत्रको फोहोर सङ्कलन गरी व्यवस्थापन गर्दछ, भने ग्रामिण क्षेत्रको फोहोर स्थानिय आफै व्यवस्थापन गर्दछन् । पनौती नगरपालिका पार्श्व चित्र २०७६ अनुसार १६.३८ प्रतिशतले फोहोर उठाउने गडीमा पठाउने गरेका छन् त्यस्तै १६.३६ प्रतिशतले जलाउने, ४१.९३ प्रतिशतले खाल्डो खनेर हाल्ने, १४.८० प्रतिशतले बारीमा फाल्ने, ७.८६ प्रतिशतले खोला/खोल्सामा फ्याक्ने र २.८४ प्रतिशतले आफ्नै आगन/घरको कम्पाउण्डमा फाल्ने गरेका छन् ।

२.२ नगरपालिकाको मानव संसाधनको अवस्था

नवगठित नगरपालिकाको पहिलो निर्वाचन २०७४ वैशाख ३१ गते सम्पन्न भई हाल सोही निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू मार्फत नगरपालिकाको कार्य सञ्चालन भई आएको छ । यस नगरपालिकामा रहेको दरबन्दी अनुसार हाल निम्नानुसार कर्मचारीहरू कार्यरत रहेका छन् । जसको विवरण तलको तालिका ५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५: पनौती नगरपालिकाको मानव संसाधनको अवस्था

क्र.सं.	पद	पदपूर्ति		
		स्थायी	करार	जम्मा
१.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	१		१
२.	वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकृत	१		१
३.	अधिकृत	९		९
४.	लेखापाल	२		२
५.	खरिदार	२१		२१
६.	प्रविधिक सहायक	२		२
७.	कार्यलय सहयोगी	२१		२१

क्र.सं.	पद	पदपूर्ति		
		स्थायी	करार	जम्मा
८.	सवारी चालक	७		७
९.	सामाजिक परिचालक	१		१
१०.	ना.सु.	१३		१३
११.	सिभिल ईन्जिनियर	३		३
१२.	ईन्जिनियर	५		५
१३.	सव ईन्जिनियर	४	१	५
१४.	सर्वेक्षक	१		१
१५.	स्रोत व्यक्ति	३		३
१६.	सि.अ.न.मि. निरीक्षक	१		१
१७.	कानुनी सल्लाहकार	१		१
१८.	रोजगार संयोजक	१		१
१९.	एम.आइ.एस. अपरेटर	२		२
२०.	उच्चम विकास सहजकर्ता	१		१
२१.	इलेक्ट्रीसियन	१		१
२२.	अ.हे.व. सहायक	७		७
२३.	ल्याव असिष्टेण्ड	२		२
२४.	प.स्वा.प्रा.	३		३
२५.	पशु स्वास्थ्य सेवा	२		२
२६.	ना.प्रा.स.	२		२
२७.	फिल्ड सहायक	१		१
२८.	मुखिया	२		२
२९.	बहिदार	१		१
३१.	कुचिकार	७		७
			जम्मा:	१२९

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७९ जेष्ठ

२.३ नगरपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था

यस पनौती नगरपालिकाको दुईवटा आफ्नै कार्यालय भवनमा रहेका छन्। साथै सबै वडाका वडा कार्यालयहरू आफ्नो भवनमा नै सञ्चालन भैरहेका छन्। नगरपालिकाको आफ्नै भवन भएतापनि कार्यक्ष तथा कार्यस्थलको पर्याप्तता छैन। यस नगरपालिकामा १२ वटा समुदायिक स्वास्थ्य इकाइ र दुई वटा शौचालय रहेका छन्। यस नगरपालिका तथा सबै वडाहरूमा कम्प्युटर तथा प्रिन्टर, टेबुल, कुर्सी, सोफा, दराज लगायत कार्यालय सामग्रीहरू भएतापनि कार्यलयमा फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर, तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू पर्याप्त छैनन्। सवारीसाधन अन्तर्गत यस नगरपालिकामा एक वटा ढल सफा गर्ने जेट मेशिन, दुई वटा J.C.B, एक वटा टिप्पर, एक वटा दमकल, दुईवटा स्कारपियो, र २३ वटा वाइक रहेका छन्। यसै गरी नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका पनौती बजार क्षेत्रका जग्गा हरूमा २ वटा सपिङ्ग कम्प्लेक्स हरू रहेको छ।

परिच्छेद तीन: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ लगायतले स्थानीय तहलाई प्रदान गरेका राजस्व सम्बन्धी अधिकार र सो अधिकार कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाका तर्फबाट गरिएका कानुनी व्यवस्था र नगरपालिकाको राजस्व सङ्कलनको अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरूलाई यस परिच्छेदमा विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ अनुसार स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार अन्तर्गत स्थानीय तहहरूले सम्पत्ति कर (घरजग्गा कर) घरबहाल कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, भूमिकर (मालपोत), मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर र व्यवसाय कर लगाउन सक्नेछन् र गैरकर अन्तर्गत सेवा शुल्क, दस्तुर, पर्यटन शुल्क र दण्ड जरिवाना सङ्कलन गर्न सक्नेछन् । राजस्व अधिकारसम्बन्धी विभिन्न तहहरूको एकल तथा साभा अधिकार सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६: तहगत राजस्व अधिकार

सङ्घ	प्रदेश	स्थानीय	साभा
भन्सार अन्तःशुल्क मुल्य अभिवृद्धि कर संस्थागत आयकर व्यक्तिगत आयकर पारिश्रमिक कर राहदानी शुल्क भिसा शुल्क पर्यटन दस्तुर सेवा शुल्क दस्तुर दण्ड जरिवार	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर मनोरञ्जन कर विज्ञापन कर पर्यटन कृषि आयम कर सेवा शुल्क दस्तुर दण्ड जरिवाना	सम्पत्ति कर घर बहाल कर घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क सवारी साधन कर सेवा शुल्क दस्तुर पर्यटन शुल्क विज्ञापन कर व्यवसाय कर भूमिकर (मालपोत) मनोरञ्जन कर मालपोत सङ्कलन दण्ड जरिवान	सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क

स्रोत: नेपालको संविधान

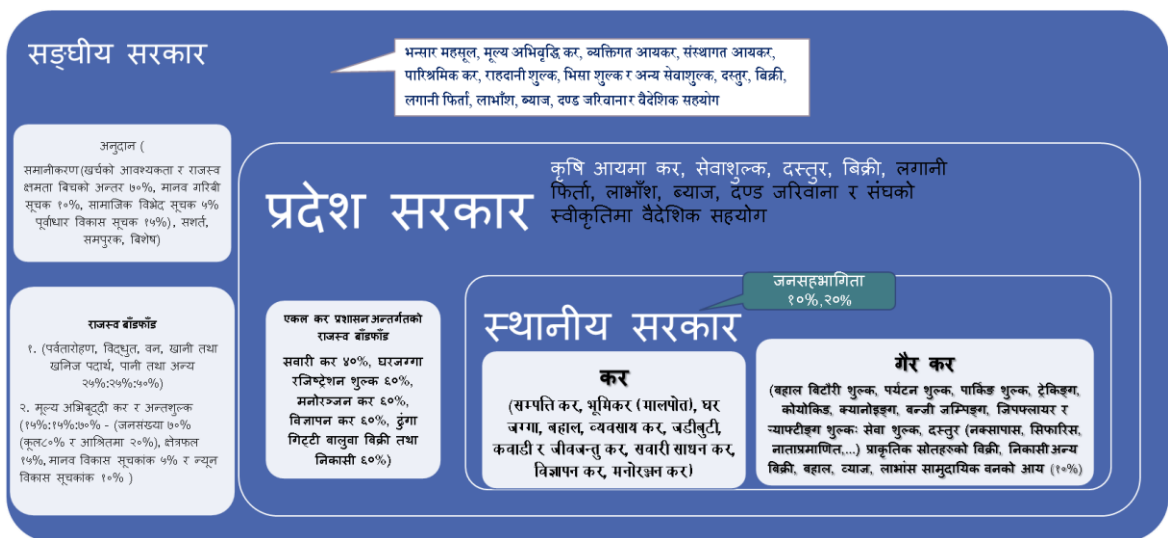
३.१.२ कानुनी व्यवस्था

(क) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५४ देखि ६३ सम्म स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ । यसमा कर अन्तर्गत प्रत्यक्ष करहरू जस्तै सम्पत्ति कर, भूमिकर (मालपोत), घर-जग्गा बहाल कर, पार्किङ शुल्क, जडीबुटी, कबाडी र जीवजन्तुकर आदि छन् भने अप्रत्यक्ष कर जस्तै व्यवसाय कर जस्ता करहरू रहेका छन् । यसरी नै गैरकर अन्तर्गत

नगरपालिका वा गाउँपालिकाबाट विभिन्न सेवाहरू उपयोग गरे वापतको सेवाशुल्क जस्तै विभिन्न पर्यटन व्यवसायमा शुल्क, स्थानीय तहले निर्माण, सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार उपयोग शुल्क, स्थानीय तहले उपलब्ध गराएको कुनै सेवा उपयोग गरे वापत सेवा उपयोगकर्ताहरूबाट असूल गरिने सेवा व्यवस्थापन शुल्क, विभिन्न नियमन सेवा तथा सिफारिस वापत प्राप्त भएको दस्तुर वापतको रकम, नक्सापास दस्तुर र नगरपालिका वा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षणबाट तोकिएको परिणाममा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री र अन्य सम्पत्ति बिक्री, सामुदायिक वनको आय र जनसहभागिता वापतको रकम आदि रहेको छन् ।

यसैगरी प्रदेश र स्थानीय तह दुवैले साभेदारीमा सङ्कलन गर्ने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर रहेको छ । यसको दर प्रदेशले तोक्ने र सङ्कलन स्थानीय तहले गर्ने प्रावधान रहेको छ । हालसम्म सङ्घीय तहबाट स्थानीय तहमा घरजग्गाको लागत स्थानान्तरण भै नसकेको र सङ्घीय सरकार मातहतको जिल्लास्थित मालपोत कार्यालयले नै घरजग्गा कर प्रदेश कानून बमोजिम असुलउपर गरी त्यसको ६०% सम्बन्धित स्थानीय नगरपालिका वा गाउँपालिका र ४०% सम्बन्धित प्रदेशमा पठाउने गरेको छ । स्थानीय नगरपालिकामा देहायको चित्रमा देखाए बमोजिमका स्रोतबाट आम्दानी प्राप्त हुने गर्दछ ।

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहको वित्तीय अधिकारलाई थप स्पष्ट पार्न सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय तहले परिचालन गर्ने कर र गैह्र करका शीर्षकहरू निर्धारण गर्नुका साथै संविधानका अनुसूचीमा एकल अधिकारमा दोहोरो अधिकारक्षेत्रमा परेका र संयुक्त अधिकारक्षेत्रका राजस्वका शीर्षकहरूको सन्दर्भमा प्रदेश र स्थानीय तहविच एकले कर प्रशासन सम्बन्धमा निम्नानुसारको थप व्यवस्था समेत गरेको छ । आर्थिक ऐन २०७५ ले परिमार्जन गरेको व्यवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७: एकल कर प्रशासन अन्तर्गत उठेको राजस्वलाई स्थानीय र प्रदेश तह बिच बाँडफाँड व्यवस्था

करका क्षेत्रहरू	दर निर्धारण गर्ने	सङ्कलन गर्ने तह	राजस्व बाँडफाँड (प्रतिशतमा)	
			प्रदेश	स्थानीय तह
सवारी साधन	प्रदेश	प्रदेश	६०	४०
रजिष्ट्रेशन शुल्क	प्रदेश	स्थानीय तह	४०	६०
मनोरञ्जन कर	प्रदेश	स्थानीय तह	४०	६०
विज्ञापन कर	स्थानीय तह	स्थानीय तह	४०	६०
अन्य सवारी साधन कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्सा)	स्थानीय तह	स्थानीय तह		१००

स्रोत: अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ (आर्थिक ऐन २०७५ द्वारा संशोधित) दफा ५ र ६

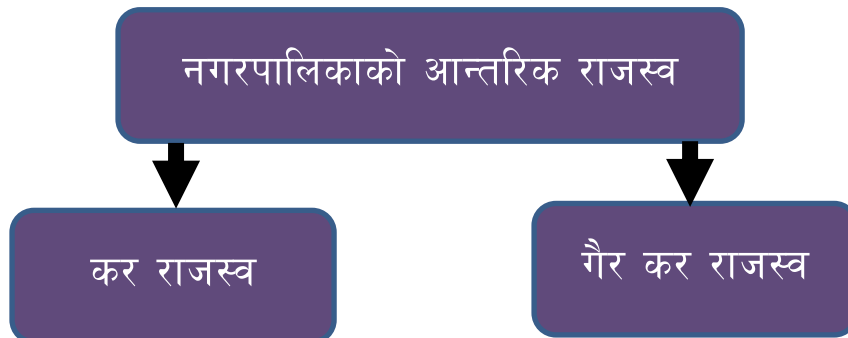
एकल कोषको व्यवस्थापन:

एकल कोषको व्यवस्थापन देहायबमोजिम हुनेछ:-

१. एकल कर बाँडफाँड प्रयोजनका लागि सङ्कलन गर्ने तह (प्रदेश र स्थानीय) ले सङ्कलित रकम विभाज्य कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने हुन्छ ।
२. प्रदेशले सवारीसाधन करबाट उठेको रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा गर्ने ।
३. प्रदेशले सवारी साधन करबाट उठेको रकम प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम प्रदेश सरकारले स्थानीय तहलाई बाँडफाँड गर्ने र मासिकरूपमा सम्बन्धित स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।
४. स्थानीय तहले विभाज्य कोषमा रहेको रकमको ४०% आवधिक रूपमा प्रदेशको सञ्चितकोषमा दाखिला गर्नुपर्ने

स्थानीय तहको आन्तरिक आय:-

स्थानीय तहलाई कानुनले नै कर, सेवाशुल्क, दस्तुर तथा दण्ड जरिवानाबाट राजस्व प्राप्त गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ । करको दायरामा रहेका व्यक्ति तथा संस्थाहरूले भुक्तानी गर्ने रकमहरू नै स्थानीयतहका राजस्वका स्रोतहरू भएको हुनाले नागरीकले आफूले तिरेको करको स्थानीयतहले कसरी उपयोग गरेको छ भन्ने विषयमा चासो र सरोकार राख्नु स्वभाविक हो भन्ने स्थानीय तहले राजस्वको सदुपयोग गर्ने दायित्व निर्वाह गर्नुपर्दछ ।

राजस्व परिचालन चक्र र प्रक्रिया:

नगरपालिका तथा गाउँपालिकामा राजस्व परिचालनलाई व्यवस्थित, सुदृढ र प्रभावकारी बनाउन विभिन्न चरणहरू चक्रीय प्रणालीको रूपमा अवलम्बन गर्न सकिन्छ, जसलाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

स्थानीय तहमा राजस्व परिचालनलाई सुदृढ बनाउन राजस्व प्रशासन चक्रका प्रत्येक चरणहरूमा नगरपालिका तथा गाउँपालिकाको प्रशासकीय व्यवस्था, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, मेयर/प्रमुख र अन्य जनप्रतिनिधिहरू, लगायत समग्र कार्यपालिकाको समन्वय, सहयोग, सहजीकरण र अनुगमन अति आवश्यक पर्दछ ।

नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्वका स्रोतहरू:

१. सम्पत्ति कर सम्बन्धी व्यवस्था

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र घरजग्गामा सम्पत्ति कर लगाउने छ । यो व्यवस्था अनुसार सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउने र बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने छ ।

स्पष्टिकरण

घरले चर्चेको जग्गा भन्नाले घरले ओगटेको क्षेत्रफल बराबरको जग्गा र अधिकतम सो बराबरको थप जग्गा सम्भन्नु पर्दछ । यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा देहायबमोजिमका विषयलाई आधार लिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ:

- (क) घर र जग्गाको आकार प्रकार र बनौट
- (ख) घर र जग्गाको प्रचलित बजार मूल्य तथा घरको हकमा हासमुल्य
- (ग) घर र जग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था

(२) भूमिकर (मालपोत) सम्बन्धी व्यवस्था

नगरपालिका तथा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको जग्गामा त्यस्तो जग्गाको उपयोगको आधारमा भूमिकर (मालपोत) लगाउने छ । आर्थिक ऐन, २०७५ (पछि केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन २०७५ द्वारा संशोधित) ले घर र त्यसले चर्चेको निश्चित जग्गामा सम्पत्ति कर लगाएपछि सोभन्दा बढी जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था छ । तर सम्पत्ति कर लगाएको अवस्थामा भूमिकर (मालपोत) लगाइने छैन ।

(३) व्यवसाय कर

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोवारको आधारमा व्यवसाय कर लगाउन सक्नेछ ।

(४) घरजग्गा बहाल कर

नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति, वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा, पोखरी पुरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएको नगरपालिकाले त्यस्तो बहाल रकममा बहाल कर लगाउन सक्नेछ ।

(५) सवारी कर

नगरपालिकाले सिमित सवारी साधन (अटोरिक्सा तथा इ-रिक्सा, ठेला गाडा, टाँगा र रिक्सा) हरूको मात्र दर्ता, नवीकरण तथा वार्षिक सवारी कर सङ्कलन गर्न सक्ने अधिकार पाएको छ । पनौती नगरपालिकाले यसका लागि दर निर्धारण गरेको अवस्था छ ।

(६) विज्ञापन कर

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचारप्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड, स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

(७) गैरकरहरू

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा नगरपालिकाले पर्यटन शुल्क अन्तर्गत आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकीङ्ग, कायाकिङ्ग, क्यानोनिङ्ग, बञ्जी जम्प, जीपफ्लायर, ज्याफिटङ्ग, प्याराग्लाइडिङ्ग लगायतका स्थानीय पर्यटन, मनोरञ्जन तथा साहासिक खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा सेवाशुल्क लगाउने व्यवस्था रहेको छ ।

यसैगरी नगरपालिकाबाट विभिन्न सिफारिसहरू, इजाजत पत्र तथा नवीकरण जस्तै एफएम रेडियो सञ्चालन, 'घ' वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, निजी विद्यालय स्थापना, स्थानीयस्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युशन तथा कोचिङ सेन्टर, औषधि पसल, घरजग्गा कारोवार (प्लटिङ्ग) जस्ता व्यवसायिक संस्थाहरूको दर्ता, नवीकरण आदिमा विभिन्न दस्तुर सङ्कलन गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

(८) प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४ अनुसार प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड अन्तर्गत पर्वतारोहण, विद्युत्, वन, खानी तथा खनिज, पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था गरेको छ।

तालिका ८: प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड (प्रतिशतमा)

स्रोतहरू	सङ्घ	प्रदेश	स्थानीय तह
पर्वतारोहण	५०	२५	२५
विद्युत्	५०	२५	२५
वन	५०	२५	२५
खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४, अनुसूची ४

राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले स्थानीय तहले प्राप्त गर्ने २५ प्रतिशत हिस्साको लागि प्रत्येक स्थानीय तहको प्राकृतिक स्रोतको अवस्थिति तथा प्राकृतिक स्रोतमा आधारित परियोजना वा उपयोगबाट प्रभावित क्षेत्र र जनसङ्ख्याको पहिचान गरी स्थानीय तहलाई रकम बाँडफाँड गर्न सिफारिस गरेको छ।

(९) कर राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार मुल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्त शुल्क रकम मध्येबाट उठेको रकमलाई सङ्घीय विभाज्य कोषमा राखी सोरकमबाट सङ्घीय सरकारले ७०%, प्रदेशले १५% र स्थानीय तहले १५% बाँडफाँट गर्ने व्यवस्था रहेको छ।

तालिका ९: कर राजस्वको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था (प्रतिशतमा)

स्रोतहरू	सङ्घ	प्रदेश	स्थानीय तह
मुल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
अन्तशुल्क	७०	१५	१५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, परिच्छेद ३ (६)

राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ अनुसार विभिन्न तहका सरकारहरूका बिचमा अनुदान सिफारिस गर्दा लिइने आधारहरू, राजस्वको बाँडफाँड गर्दा लिइने आधारहरू र प्राकृतिक स्रोतको परिचालन गर्दा लिइने आधार र मापदण्डहरू तयार गरी कार्यान्वयनका लागि सहजीकरण गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। प्राकृतिक स्रोतको बाँडफाँड सम्बन्धी विषयमा सङ्घ र प्रदेश, प्रदेश र प्रदेश, प्रदेश र स्थानीय तह तथा स्थानीय तहहरू बिच उठ्न सक्ने सम्भावित विवादको विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यसको निवारण गर्न समन्वयात्मक रूपमा काम गर्न राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले सम्बन्धित तहहरूलाई सुझाव दिने संबैधानिक व्यवस्था रहेको छ। राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले प्राकृतिक स्रोतको बाँडफाँड गर्दा सोसँग सम्बन्धित वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन र अनुसन्धान गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस समेत गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ।

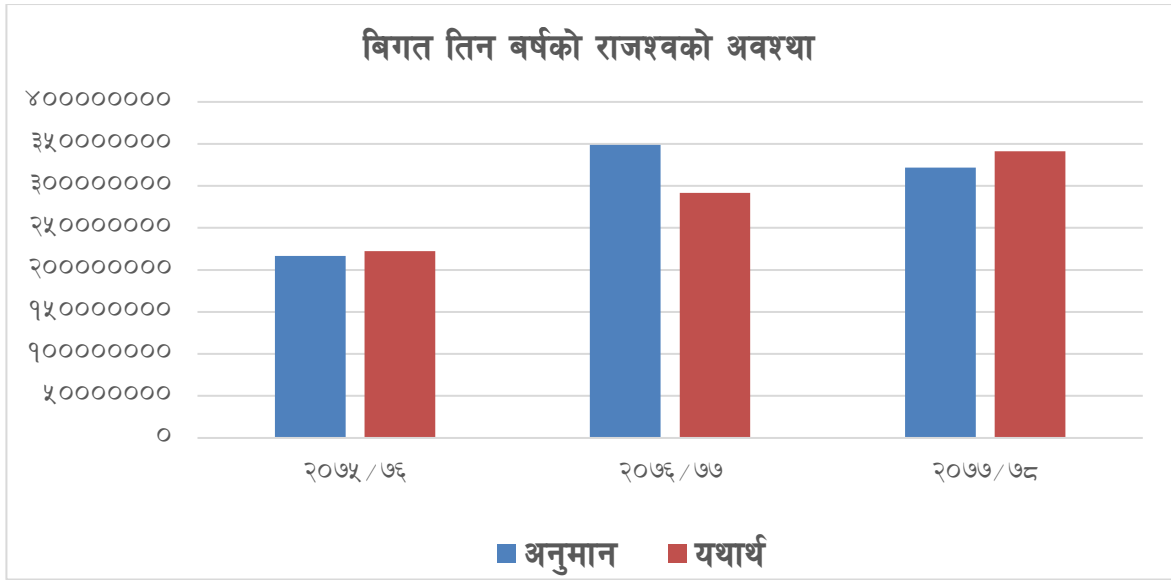
हाल राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले जनसङ्ख्या (कुल जनसङ्ख्या र आश्रित जनसङ्ख्या), क्षेत्रफल, मानव विकास सूचकाङ्क, न्यून विकास सूचकाङ्कको आधारमा प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई राजस्व बाँडफाँड गर्ने गरी आगामी ५ वर्षको लागि सिफारिस गरेको छ ।

क्र.सं.	आधारहरू	प्रदेश	स्थानीय तह
१	जनसङ्ख्या: ➤ कुल जनसङ्ख्या अनुपात ८० ➤ आश्रित जनसङ्ख्या अनुपात २०	७०	७०
२	क्षेत्रफल	१५	१५
३	मानव विकास सूचकाङ्क	५	५
४	न्यून विकास सूचकाङ्क (पूर्वाधार सूचकाङ्क ७०%, खर्चको आवश्यकता सूचकाङ्क २०% र सामाजिक तथा आर्थिक असमानता सूचकाङ्क १०%)	१०	१०
जम्मा:		१००	१००

यस सूत्रबाट आएको रकममा ठूलो फरक देखिने र अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनको दफा २१ ले प्रदेश तथा स्थानीय तहले आफ्नो प्रशासनिक खर्च आन्तरिक राजस्व तथा राजस्व बाँडफाँडबाट पुऱ्याउनु पर्ने हुनाले वित्त आयोगले प्रत्येक स्थानीय तहलाई न्यूनतम रकम र त्यसमा थप रकम सूत्र अनुसार रकम बाँडफाँड गर्ने गरेको छ । आयोगले गत आ.व. २०७६/७७ मा ३ करोड ५० लाख र आ.व. २०७५/७६ मा ३ करोड न्यूनतम रकम र त्यसपछि सूत्र अनुसारको रकम प्रत्येक स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने गरी नेपाल सरकारलाई राजस्व बाँडफाँड गर्न सिफारिस गरेको थियो ।

३.२ नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था:

यस पनौती नगरपालिकाको आन्तरिक आयका प्रमुख स्रोतहरूमा अन्य कर/ प्राकृतिक स्रोत साधन आय, सम्पत्ति, मालपोत, सिफारिस तथा अन्य दस्तुर, सेवा शुल्क दस्तुर, घर बहाल कर, व्यवसाय कर, व्यवसाय कर आदि रहेका छन् । आ.व. २०७५/०७६ मा यथार्थ आय रू. २२२३७०००० र आ.व. २०७६/०७७ मा रू. २९१७२९००० र आ.व. २०७७/०७८ मा रू. ३४१३५१००० भै अघिल्ला वर्षभन्दा केही बढी आम्दानी प्राप्त भएको छ, जसलाई देहायको सम्युक्त स्तम्भ चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०: विगत तीन वर्षको आन्तरिक स्रोतको अवस्था

राजस्व सङ्केत	राजस्व शीर्षक	२०७५/०७६		२०७६/०७७		२०७७/०७८	
		अनुमान	यथार्थ	अनुमान	यथार्थ	अनुमान	यथार्थ
११३१३	सम्पत्ती कर	८८००००००	९१९३०००	९५०००००	१०३०९०००	१०००००००	१११२८०००
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	३०००००	२६१०००	१०००००	८४०००	१०००००	१३००००
११३२१	घर बहाल कर	१६५००००	१८३५०००	२८०००००	३१५४०००	२५०००००	२४९४०००
११३२२	बहाल विटौरी कर		०			१५००००	
११४५१	सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर)		०			१०००००	
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	८५००००	८११०००	९०००००	८३५०००	९०००००	३६८०००
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर		०				
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर		०				
११६९१	अन्य कर (कबाडी कर)	१७९१५०००	१७९१५९०००	१७९१४४०००	१३८५२७०००	१९४५२८०००	१९६८९८०००
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	२२०००००	२६८१०००	१५०००००	१८१३०००	२५०००००	२८८००००
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी	४८०००००	४४८७०००	२५७३३०००	१९६७९०००	५००००००	३१२७०००
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्रि	७०००००	८५००००	२४०००००	२८४४०००	२५०००००	२४९६०००
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१५०००००	१५११०००	१४०००००	१३३१०००	१४०००००	८१००००
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	४०००००	९२४०००	५०००००	०	५०००००	०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	५५०००००	५४६४०००	४५०००००	४६९८०००	५००००००	४९४६०००
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	३६०००००	३८९६०००	३६०००००	३९६६०००	४००००००	४४९८०००
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर		०		०	०	०
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	४५००००	५२५०००	४०००००	४०७०००	४०००००	२६४०००
१४२४९	अन्य दस्तुर	५०००००	०	५०००००	६८००००	५०००००	१४०००
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर		०				
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१४०००००	१३७१०००	१४०००००	१३६१०००	१६१६०००	१५६६०००

राजस्व सङ्केत	राजस्व शीर्षक	२०७५/०७६		२०७६/०७७		२०७७/०७८	
		अनुमान	यथार्थ	अनुमान	यथार्थ	अनुमान	यथार्थ
१४५२९	अन्य राजस्व (विविध आय)	८६३०००००	७७०८०००	१०५३९६०००	९९६९७०००	८९९०००००	१०५०४८०००
१४६११	व्यवसाय कर	३५६०००	१५८००००	३८५००००	३४७९०००	४००००००	३९६७०००
१५१११	बेरूजु	१२००००	११४०००	५२०००००	६९५३०००	१४२२०००	१५१७०००
जम्मा		२१६५४९०००	२२२३७००००	३४८७४३०००	२९९७२९०००	३२९७६०००	३४९३५९०००

स्रोत: पनौती नगरपालिकामा (सूत्रबाट प्राप्त प्रतिवेदन तथा आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, बजेट बक्तव्य एवम् स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम पुस्तिका)

३.३ आन्तरिक स्रोत तर्फका राजस्व सङ्कलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण

पनौती नगरपालिकामा पहाडी उपत्यका क्षेत्रको मिश्रित भू-भाग तथा शहरी क्षेत्र भएको हुनाले यहाँको आर्थिक क्रियाकलापको मुख्य आधार पर्यटन, कृषि, प्राकृतिक स्रोतसाधनहरू जस्तै हिमाल, ताल, वनजंगल, खनिज, जडीबुटी, खोला नदी आदि रहेका छन् । यहाँको खेतीयोग्य जमिनमा फलफूल, आलु, तरकारी, आदिको व्यवसायिक उत्पादन, सुन्दर तथा मनमोहक दृष्य, ताल, घाँसेमैदान, राजधानी नजिकको शहर आदिले पर्यटन व्यवसायको प्रचुर सम्भावना रहेको छ । पर्यटन पूर्वाधारको शुरूवात भएको छ, यसका परिमाण र गुणस्तरमा बृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यस्ता व्यवसायहरूको विस्तार भएमा र उनीहरूलाई प्रत्यक्ष लाभदायी बनाई राजस्व सङ्कलन अभियानमा समावेश गराउन सकेमा करको दायरा थप फराकिलो हुने सम्भावना छ ।

यस अघिका परिच्छेदहरूमा कानुनी अधिकारको आधारमा नगरपालिकाका सम्भाव्य आय शीर्षकहरूको परिचालनका अवस्था तथा बिगतको आय विश्लेषण गरिएको छ । यस परिच्छेद अन्तर्गत नगरपालिकामा सम्भावना भएका आय शीर्षकहरूको सम्भाव्यता, सङ्कलनको अवस्था तथा दरको निर्धारणको अवस्थालाई पहिचान गरिएको छ ।

तालिका ११: नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण (छ/छैन)	दर निर्धारणको अवस्था भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको
क.	करतर्फ			
	भूमि कर (मालपोत)	छ	भएको	भएको
	सम्पत्ति कर	छ	भएको	भएको
	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	छ	भएको	नभएको
	घर जग्गा बहाल कर	छ	भएको	भएको
	व्यवसाय कर	छ	भएको	भएको
	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्त कर	छ	भएको	भएको
	विज्ञापन कर	छ	भएको	नभएको
	मनोरञ्जन कर	छ	भएको	नभएको
ख.	अन्य राजस्व			
	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री	छ	भएको	भएको
	काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	छैन	छैन	
	वन पैदावर (सामुदायिक वनको) बिक्री वापतको आय	छ	नभएको	नभएको
	नक्सापास दस्तुर	छ	भएको	भएको
	व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब शुल्क	छ	भएको	भएको
	बहाल बिटौरी शुल्क	छ	भएको	भएको
	पार्किङ्ग शुल्क	छ	भएको	नभएको
	अस्पताल सञ्चालन	छ	नभएको	नभएको
	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	छ	भएको	भएको
	स्थानीय खानेपानी महसुल	छ	नभएको	नभएको
	स्थानीय विद्युत् महसुल	छ	नभएको	नभएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण (छ/छैन)	दर निर्धारणको अवस्था भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको
	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपप्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवा शुल्क	छ	नभएको	नभएको
	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोवीघाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि	छ	नभएको	नभएको
	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	छ	भएको	भएको
	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म आदि)	छ	भएको	भएको
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	छ	भएको	भएको
	वडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर	छ	भएको	भएको
	दण्ड जरिवाना	छ	भएको	भएको

उल्लिखित तालिकामा नगरपालिकाको करतर्फ ८ शीर्षक र गैरकरतर्फ १८ शीर्षकमा आन्तरिक आयको विद्यमान अवस्था विश्लेषण गरिएको छ। यस तालिकाअनुसार नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गतका आठ किसिमका करमध्ये नगरपालिकाको अध्ययन तथा अवलोकन भ्रमण, कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूसँगको छलफल र नगरपालिकाका दस्तावेजहरूको अध्ययनका आधारमा हाल पाँच (५) किसिमका करहरू सम्पत्ति कर, भूमि कर (मालपोत), घर जग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर, जडीबुटी, कबाडी र जीवजन्त कर को सङ्कलन र दर निर्धारण समेत भएको देखिन्छ। यसै गरी साना सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा), विज्ञापन कर, मनोरञ्जन कर आदीको दर निर्धारण भएतापनि राजस्व सङ्कलन भएको छैन। नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वनको वन पैदावार बिक्रीबाट केहि कर उठिरहेको हुदा करमा केही संशोधनमार्फत् थप कर उठाउन सकिने सम्भावना प्रारम्भिक रूपमा आँकलन गरिएको छ। नगरपालिकामा हाल रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा सञ्चालन भएको हुँदा यस्ता सवारी साधनहरूबाट पनि कर उठाउन सकिने सम्भावना छ।

गैरकरतर्फका राजस्वका १८ शीर्षकमध्ये १७ शीर्षकमा राजस्व सङ्कलनको सम्भावना रहेको भए पनि हाल १० किसिमका शीर्षक (स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री, काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री, व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब शुल्क, बहाल बितौरी शुल्क,

अस्पताल सञ्चालन, दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म आदि) र वडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर बाट मात्र कर सङ्कलन भइरहेको र ८ वटा शीर्षकमा दर निर्धारण भएको देखिन्छ। गैरकरतर्फ पार्किङ्ग शुल्क शुल्कको पनि राम्रो सम्भावना रहेको छ र दर निर्धारण भएको छ तर शुल्क उठेको देखिदैन। यस कार्ययोजना अवधिमा अस्पताल सञ्चालन शुल्क उठ्न सक्ने सम्भावना देखिएको छ र बाँकी गैरकरहरू उठ्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ। नुन, माटो, खरीदुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क को सम्भावना देखिदैन। नगरपालिकालाई स्थानीय खानेपानी महसुल, स्थानीय विद्युत् महसुल असुल गर्ने अधिकार प्राप्त भएतापनि यसको हाल सम्म दर निर्धारण तथा सङ्कलन भएको छैन।

३.३.१ स्थानीय कर राजस्व

क) सम्पत्ति कर

हालको अवस्था : नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो तहभित्र रहेका घर तथा घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा सङ्घीय कानूनसँग तादात्म्य हुने गरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन बनाउनु पर्ने भएको छ। आ.व. २०७७/०७८ मा यस नगरपालिकाले रु. १,१९,२८,००० सम्पत्ति कर उठाएको देखिन्छ।

सम्भाव्यता : यस नगरपालिकामा वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार कुल ९९३० घरपरिवार रहेकोमा गाउँपालिकाले हालै २०७५ तयार गरेको वस्तुगत विवरण अनुसार कुल १०८४४ घरपरिवार रहेको तथ्याङ्क उपलब्ध छ। नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८ को जनगणना अनुसार कुल घर परिवार मध्ये करिव ९९% को आफ्नै घर रहेको देखिन्छ (के.त. वि., २०६८)। सम्पत्ति कर सम्भाव्यता अनुमान प्रयोजनको लागि नगरपालिका प्रोफाइलमा उल्लेख भए बमोजिम कुल घरधुरीलाई केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको जनगणना २०६८ अनुसार रहेको घरको छानाको बन्नौट अनुसार घरधुरी को प्रतिशतलाई आधार मानि हालको नगरप्रोफाइल को घर धुरी सङ्ख्या सँग मिलान गरी हिसाब गरिएको छ। स्वामित्वमा भएका घरहरूलाई घरहरूलाई खर/परालले छाएका जस्ता/टिनको छानो भएका घर, टायल वा ढुगाँले छाएका घर, सिमेन्ट/ढलान काठ,माटो आदी घर गरी ७ समूहमा विभाजन गरी यी सात किसिमका घरधुरीलाई तल उल्लिखित दरमा कर निर्धारण गर्नु उपयुक्त हुने प्रस्ताव गरिएको छ। यस अनुसार हुन आउने सम्पत्ति करको गणना निम्न अनुसार रहेको छ :

तालिका १२: सम्भाव्य सम्पत्ति करदाता तथा सम्पत्ति कर

घरको छानाको बनौट	प्रतिशत	घर परिवार	करको औसत दर (प्रस्तावित)	सम्भाव्य कुल आय रू.
खर/ पराल	२.६८	२९१	५००	१४५५००
जस्ता/ टिन	६२.८४	६८१४	१०००	६८१४०००
टाइल/ खपटा	१४.६	१५८३	१०००	१५८३०००
सिमेन्ट/ढलान	१८.४५	२००१	१५००	३००१५००
काठ	०.०९	१०	५००	५०००
माटो	०.३३	३६	५००	१८०००
अन्य	०.०४	४	५००	२०००
नखुलेको	०.९७	१०५	०	०
जम्मा		१०८४४		११५६९०००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८, नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७५

यस आधारमा विश्लेषण गर्दा उक्त १०७३९ सम्भाव्य करदाताबाट सम्पत्ति कर स्वरूप वार्षिक रू. १,१५,६९,००० सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ। सम्पत्तिकर प्रयोजनको लागि यहाँ आवश्यक विभिन्न तथ्याङ्कको अभावका कारण घरको बनौटलाई मात्र आधारमानि सम्भाव्यता निकालिएको छ। यद्यपी यस नगरपालिकामा विभिन्न उद्योग हरू तथा आवासिय भवन हरू समेत रहेको हुँदा सम्पत्तिकर यहाँ आँकलन गरिएको भन्दा निकै बढी सम्पत्तिकर उठ्ने सम्भावना रहेको छ।

सुधारका पक्षहरू : यस नगरपालिकाले विगत देखिनै सम्पत्तिकर लिँदै आएको छ। सम्पत्तिकर प्रयोजनको लागि नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा सडकले छोएको जग्गा, बजार क्षेत्रको जग्गा, भिर पाखा तथा बन क्षेत्रका जग्गा आदिमा रहेको घरको आधार तथा घरको बनौटको आधारमा सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गरी सम्पत्ति करको दर निर्धारण गरेको छ। नगरपालिकाले हाल लिइ राखेको सम्पत्तिकर सुहाउँदो नै देखिन्छ। सम्पत्ति करका सम्बन्धमा सुधारका विषयहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- चालु आ.व.को आर्थिक ऐन बनाई सम्पत्ति (जग्गा तथा सड्कचना) मूल्याङ्कनको आधार तथा दर निर्धारण गर्ने
- सम्पत्ति कर सङ्कलन प्रक्रिया तथा सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधी तर्जुमा गर्ने
- वडागत रूपमा कर सचेतना अभियान सञ्चालन गर्ने
- घर करको रूपमा लिइएको सम्पत्ति करलाई सम्पत्ति कर नै उल्लेख गरी प्रगतिशिल करको दर निर्धारण गरी समावेश गर्ने।
- न्यूनतम शुल्कबाट सम्पत्ति कर सुरु गरी बढीभन्दा बढी करदातालाई करको दायरामा ल्याउने
- सम्पत्तिको स्वयंघोषणाको सूचना दिई करदाता विवरण दर्ता गर्ने
- सम्पत्ति कर सञ्चालन सफ्टवेयर निर्माण गर्ने
- वडा कार्यालयसहित नगरपालिकाका कर्मचारीका लागि क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।

ख) मालपोत (भूमि) कर

हालको अवस्था: मालपोत कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोकले न्यूनतम मुल्य निर्धारण समितिको निर्णयानुसार मालपोत नियमावली, २०३६ (संसोधन सहितको) नियम ५ ख बमोजिम जिल्लाका नव गठित गाउँपालिका/नगरपालिकाहरूको जग्गा मूल्याङ्कन दर निर्धारण गरेको छ। यसैगरी नगरपालिकाको चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा नगरपालिका क्षेत्रभित्रका जग्गाहरूलाई सडकको पहुँच तथा जग्गाको किसिमको आधारमा वर्गीकरण गरी मालपोत कर रकम तय गरेको छ। आ.व. २०७७/७८ मा कुल रू.१३००००/- (करीब तेह्र लाख रूपैया मात्र) मालपोत असुल भएको देखिन्छ।

सम्भाव्यता : हालैको नेपाल ऐन संशोधन अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो तहभित्र रहेका घरहरूले चर्चेको क्षेत्रभित्र सम्पत्ति कर र त्यस बाहेकको जमिनमा मालपोत लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ। नगरपालिकाले हाल विगत वर्षहरूको प्रचलित दर रेटका आधारमा भूमिकर/मालपोत सडकलन गरिरहेको हुँदा भूमिको उत्पादकत्व, मुल्य तथा समग्र विद्यमान सम्भावना, स्थानीय बासिन्दाको कर तिर्न सक्ने क्षमता, सडक लगायतका पूर्वाधार विकासको अवस्था जस्ता विविध पक्षहरूको विश्लेषणमा आधारित रही भूमिको वर्गीकरण गरी सो आधारमा भूमिकर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसबाट भूमि अनुसारको वैज्ञानिक ढंगबाट कर निर्धारण भई नगरपालिका तथा नागरिक दुवै पक्ष लाभान्वित हुन सक्ने देखिन्छ।

नगरपालिकाले तयार गरेको वस्तुगत विवरण अनुसार नगरपालिकामा कुल १०८४४ घरपरिवार रहेको तथा खेती खेती गरिएको जमिन १०१६१८.९४ रोपनी रहेको र नगरपालिकाको चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा उल्लेख मालपोत दर लाई सन्दर्भ सामाग्रीका रूपमा प्रयोग गरिएको छ र सोही मूल्याङ्कनका आधारमा जग्गाको मुल्य गणना गरी प्रति रोपनी औसत मालपोत कर रू. १५ का दरले गणना गर्दा नगरपालिकाले मालपोत वापत कुल रू. १५ लाख २४ हजार २७० सडकलन गर्न सक्ने देखिन्छ।

सुधारका पक्षहरू : नगरपालिकाले मालपोत - भूमिकरको लागि सडकले छोएको आधार र जग्गाको किसिम (खेत, बारी, भिर, पाखो) को आधारमा मालपोत कर निर्धारण गरेको छ जुन वैज्ञानिक र सुहाउँदो छ। यद्वपी मालपोत कर को लागि निम्नानुसार कार्यहरू गर्न सुझाइएको छ :

- चालु आ.व.को आर्थिक ऐन तयार गरी सडक तथा अन्य प्रमुख पूर्वाधारको विकास तथा जमिनको उपयोगको आधारमा भूमिको मूल्याङ्कन र वर्गीकरण गरी मालपोतको दर निर्धारण गर्ने। दर निर्धारण गर्ने क्रममा मालपोत कार्यालयसँग समन्वय गरी मूल्याङ्कनलाई व्यावहारिक बनाउने।
- नगरपालिका भित्र रहेको कुल खेती योग्य जमिनको किसिमका आधारमा लगत तयार गर्ने।
- भूमिकर सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी कर सडकलन गर्ने
- सडकहरूको नक्साङ्कन, नामकरण र लगत कट्टाको व्यवस्था गर्ने
- मालपोत तथा सम्पत्ति करमा दर्ता भएका करदाताको विवरणहरू व्यवस्थित रूपमा अभिलेखीकरण गर्ने।
- घडेरी प्रयोजनको लागि बनाईएका जग्गा तथा अन्य जग्गालाई समेत वर्गीकरण गरी मालपोत कर दर निर्धारण गर्ने।
- जम्मा भएको मालपोत कर सम्बन्धित शीर्षकमा आय दाखिला गर्ने।

ग) घरजग्गा बहाल कर

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ५७ मा नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले घर,पसल, ग्यारेज, गोदाम, भवन, टहरा, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक रूपले बहालमा लिएकोमा नगरपालिकाले त्यस्तो बहाल रकममा बहाल कर लगाउने व्यवस्था रहेको छ ।

हालको अवस्था: नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरे बमोजिम घरजग्गा बहालमा लगाए वापत बहालमा लगाएको शुल्कको १०% का दरले घरजग्गा बहाल कर असुलउपर गर्दै आएको छ । यस नगरपालिकामा केही संस्थाहरूले स्वस्फूर्त रूपमा बहाल कर तिरेको हुँदा घरजग्गा बहाल कर वापत नगरपालिकाले आ.व. २०७७/०७८ मा रू २४९४०००/- रकम सङ्कलन गरेको छ । यद्यपि नगरपालिकाले घरजग्गा बहाल कर सङ्कलनका लागि विशेष प्रयास गरी प्रभावकारी रूपमा यो कर सङ्कलन गर्न सकेको छैन । आ.व. २०७८/०७९ मा यस नगरपालिकाले घर बहाल कर रू. पच्चीस लाख सङ्कलन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

सम्भावना : नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तथा विभिन्न स्रोतबाट सङ्कलित तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिका क्षेत्रमा बैंक ७ वटा सहकारी संस्थाहरू ६४ वटा, यसैगरी विभिन्न गैरसरकारी संस्थाहरू ५० वटा तथा अन्य व्यवसायीहरू ८४० रहेको अनुमान छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को बमोजिम ८२१ परीवार बहालमा बस्ने गरेको उल्लेख छ । यस तथ्याङ्कका आधारमा घरबहालमा बस्नेको सङ्ख्या र सम्भावित घरबहाल कर निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १३: घरजग्गा बहाल करको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	प्रयोजनका आधारमा बहालमा बस्ने	सङ्ख्या	बहालमा बस्ने अनुमानित सङ्ख्या	मासिक औसत भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा रकम	घर बहाल कर
१	बैंक	७	७	१००००	८४००००	८४०००
२	सहकारी	६४	४०	५०००	२४०००००	२४००००
३	गैरसरकारी संस्था	५०	५०	५०००	३००००००	३०००००
४	व्यापार व्यवसाय / होटेलहरू	८४०	४००	१००००	४८००००००	४८०००००
५	संस्थागत विद्यालयहरू	२०	२०	१०००	२४००००	२४०००
६	घरायसी प्रयोजनमा बस्नेहरू	८२१	८२१	१०००	९८५२०००	९८५२००
कुल						६४,३३,२००

स्रोत: नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७५

व्यक्ति र संस्थाका लागि प्रस्तावित विभिन्न दर रेटमा आधारित रही घरबहाल कर सङ्कलन गर्दा नगरपालिका भरिमा कुल रू. ६४,३३,२०० घर बहाल कर उठ्न सक्ने सम्भाव्यता पेश गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू : चालु आ.व.को आर्थिक ऐन तयार गरी घरजग्गा बहालसम्बन्धी लगत विवरण सङ्कलन गरी वार्षिक रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

- घरजग्गा बहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधी तर्जुमा गर्ने

- घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्न सङ्ग्रहनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरलगायतका विधिसम्बन्धमा अध्ययन गरी बहाल मुल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर सङ्कलन गर्ने ।
- वार्षिक रूपमा घरजग्गा बहाल करको दर पुनरावलोकन गर्ने ।

घ) व्यापार व्यवसाय कर

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ५८ मा नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोवारको आधारमा व्यवसाय कर लगाउने व्यवस्था रहेको छ ।

हालको अवस्था: नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका व्यवसायहरूलाई होटल, रेष्टुरेन्ट एण्ड बार, स्टेशनरी तथा पुस्तक पसल, माछामासु तथा फलफुल पसल, अस्पताल, शिक्षण संस्था, होमपे, शैलुन, थोक तथा खुद्रा पसल लगायतका विभिन्न व्यवसाय किसिममा वर्गीकरण गरी वार्षिक व्यवसाय करको दर निर्धारण गरेको छ । व्यवसाय कर न्यूनतम रू. ५०० देखि अधिकतम रू. ३५,००० सम्म तोकिएको छ । यस नगरपालिकामा आ.व. २०७७/७८ मा व्यवसाय कर वापत रू. ३९,६७,०००/- कर असुल गरेको पाइन्छ । आ.व. २०७८/०७९ मा व्यवसाय कर वापत रू. ४०,००,००० असुल गर्ने लक्ष्य लिएको देखिन्छ ।

करको सम्भावना: नगर प्रोफाइल २०७५ अनुसार यस नगरपालिकामा व्यापार र व्यवसायको सङ्ख्या हेर्दा ८४० वटा व्यवसायहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । व्यवसायहरू मध्ये सबैभन्दा उच्च सङ्ख्यामा किराना पसलहरू सञ्चालन रहेका छन् । यहाँ सञ्चालनमा रहेका व्यवसायहरूलाई किराना, कस्मेटिक तथा व्युटी पार्लर, चिया-चमेना, इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल, कपडा तथा फेन्सी, हार्डवेयर तथा निर्माण तथा अन्यमा वर्गीकरण गरी स्थानीय उद्योग वाणिज्य सङ्घको सहकार्यमा कर निर्धारण गरी राजस्व प्राप्त गर्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ । हालै केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले प्रकाशन गरेको राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०१८ को प्रारम्भिक नतिजा अनुसार यस नगरपालिकामा १९०१ वटा व्यवसाय रहेका र ६,४९५ जना व्यवसायमा सङ्लग्न रहेको देखिन्छ ।

तालिका १४: व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	व्यवसाय	सङ्ख्या	करको औषत दर (प्रस्तावित)	सम्भावित राजस्व (रू. मा)
१	कृषि, वन, माछा पालन	९४	१०००	९४०००
२	निर्माण / उत्पादन व्यवसाय	२७६	५०००	१३८००००
३	खानी, विद्युत्, ग्याँस, खानेपानी तथा निर्माण	२१	३०००	६३०००
४	थोक तथा खुद्रा व्यापार	८४७	१५००	१२७०५००
५	ढुवानी, भण्डारण, सूचना र सञ्चार	९	१५००	१३५००
६	होटल, लज	३७५	३०००	११२५०००
७	वित्त, बीमा	५४	२५००	१३५०००
८	शिक्षा	६३	१५००	९४५००
९	मानव स्वास्थ्य र समाजिक कार्य	४०	१०००	४००००
१०	घरजग्गा, पेसागत व्यवसाय, वैज्ञानिक, प्रशासनिक, कला, मनोरञ्जन र अन्य	१२२	३०००	३६६०००
जम्मा		१९०१		४५८१५००

स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण २०७५, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

यस टेबुलको आधारमा विश्लेषण गर्दा व्यवसाय कर असुली गर्दा रू. ४५,८१,५००/- सङ्कलन हुने सम्भावना देखिन्छ । यसैगरी नयाँ व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण गर्दा यो राजस्व रकम अझ बढ्न सक्ने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू : नगरपालिकाको व्यवसाय कर सङ्कलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- नगरपालिकामा भएका सबै व्यवसायको लगत सङ्कलन गर्ने
- ऐनले व्यवस्था गरे अनुसारका सबै व्यवसायलाई नगरपालिकामा दर्ता गराउने तथा नगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नको लागि नगरपालिका कार्यपालिकाबाट व्यवसाय सञ्चालन इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था अनिवार्य गर्ने ।
- एकै प्रकारको व्यवसायलाई व्यवसायमा भएको लगानी तथा कारोवारको आधारमा ठूला, मझौला र साना (क, ख, ग) वर्गमा वर्गीकरण गरी करको दरमा परिमार्जन गर्ने ।
- लगानी र आर्थिक कारोवारको आधारमा दर्ता शुल्क र वार्षिक कर निर्धारण गर्ने
- बजार अनुगमन गर्ने, यसका लागि राजस्व परामर्श समितिलाई बढी सक्रिय बनाउने
- कर अभियान सञ्चालन गरी कर सचेतना अभिवृद्धि गर्ने साथसाथै यससम्बन्धमा नागरिकका गुनासो सुनुवाइ गरी जायज गुनासो सम्बोधनको व्यवस्था गर्ने
- कर प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारलाई नियमित प्रक्रियाका रूपमा स्थापित गर्ने । जस्तै- अधिकतम कर तिर्ने उपभोक्तालाई पुरस्कृत गर्ने । करको दायरामा नआउनेलाई जरिवानाको व्यवस्था पर्ने ।
- प्रभावकारी रूपमा व्यवसाय कर सङ्कलनका लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा उद्योग वाणिज्य सङ्घ आदि कार्यालयहरूसँग आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने । जस्तै आन्तरिक राजस्व कार्यालयले व्यवसाय सञ्चालनका लागि VAT तथा PAN दर्ता एवम् नवीकरण गर्दा स्थानीय निकायको व्यवसाय कर चुक्ता अनिवार्य गरिदिनेमा कर सङ्कलन प्रभावकारी हुनेछ ।

ड) साना सवारी कर

वर्तमान कानुनले नगरपालिकालाई टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता तथा नवीकरण तथा सवारी कर गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ ।

हालको अवस्था: यस नगरपालिकाको आर्थिक ऐनको दफा १४ मा सवारी साधन दर्ता तथा वार्षिक सवारी कर सम्बन्धी व्यवस्था साथै करको दर समेत (अनुसूची १५) उल्लेख गरिएको छ । नगरपालिकाले यस शीर्षकमा हालसम्म कुनै राजस्व सङ्कलन गरेको छैन । आ.व. २०७८/०७९ मा यस शीर्षकमा रू १,००,००० राजस्व सङ्कलन गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

सम्भावना :

नगरपालिका क्षेत्र विस्तारको क्रममा रहेको र गाउँ जोड्ने सडकहरू पिच हुने अवस्थामा रहेको हुँदा यहाँका स्थानीयहरूले अटो रिक्सा किन्ने तथा भाडामा चलाउने क्रम बढ्दो छ । अतः यो आगामी वर्ष साना सवारी साधन करको मात्रा बढ्ने देखिन्छ । नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा अटो रिक्साको दर्ता, नवीकरण, रूट प्रमिट गरी विभिन्न किसिमको सवारी कर लिने व्यवस्था गरेको छ

। अतः आगामी वर्ष अटो रिक्सा नवीकरण तथा दर्ता गर्दा यस शीर्षकमा करिव रू २,००,००० कर सङ्कलन हुने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

अटो रिक्सा, ई-रिक्सा लगाएत साना सवारी साधनको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

च) पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर :

बिद्यमान अवस्था: स्थानिय तहले लोकमार्ग तथा शहरी सडक एवम् तोकिएका अन्य पूर्वाधार सेवाको उपयोग गरे वापत तोकिए बमोजिम लाग्ने कर लिन पाउने व्यवस्था रहेको छ । यसमा पूर्वाधार मर्मत तथा सम्भार प्रयोजनका लागि उठाइने शुल्क समेत पर्दछ । पनौती नगरपालिकाले नगरपालिकाको बजार क्षेत्रमा खानी जन्य सामग्री ढुवानी गर्दा ट्रीपर आदिले बजार क्षेत्रमा असर पार्ने हुँदा सोको बैकल्पिक मार्ग रोशी खोलाको किनारमा निर्माण गरेको छ । यस सडक प्रयोग वापत नगरपालिकाले राजस्व उठाउँदै आएको छ । यस नगरपालिकाले आ.व. २०७७/०७८ मा पूर्वाधार सेवाको उपयोग कर वापत रू. ३,६८,०००/- कर असुल गरेको पाइन्छ । आ.व. २०७८/०७९ मा पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर वापत रू.९,००,००० असुल गर्ने लक्ष्य लिएको देखिन्छ ।

करको सम्भावना: यस नगरपालिकामा नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण अनुसार १६ वटा ढुङ्गा तथा क्रसर उद्योग रहेको र ति उद्योगबाट दैनिक १७०० घन मिटर ढुङ्गा उत्पादन हुने उल्लेख छ । यस अनुसार दैनिक करीब ३०० ट्रिपर तथा ट्रकहरू नगरपालिकाले बनाएको बैकल्पिक मार्ग प्रयोग गर्ने देखिन्छ । खानी जन्य उद्योग वर्ष भरीमा सालखाला ३०० दिन चल्ने हुँदा प्रति ट्रिपर रू ३०० को दरले सडक प्रयोग वापत कर उठाउँदा वर्ष भरीमा रू १,८३,६०,००० उठ्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्ष:

- बैकल्पिक सडकमा चल्ने ढुवानीको साधनहरूको लगत राख्ने ।
- नगरपालिकामा चल्ने खानी हरूको दैनिक क्षमता र सो अनुसार ढुवानी भएको छ छैन सो को जानकारी लिने ।
- बैकल्पिक सडक समय समयमा मर्मत सम्भार गर्ने ।
- छिमेकी स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी करमा एक रूपता ल्याउने ।

छ) विज्ञापन कर

हालको अवस्था: यस नगरपालिकाको आर्थिक ऐनको दफा ५ मा अनुसूची ५ बमोजिम विज्ञापन कर सम्बन्धी व्यवस्थाका साथै करको दर समेत उल्लेख गरिएको छ । उक्त कानून अनुसार नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार-प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइनबोर्ड/होडिबोर्ड आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्ने व्यवस्था छ । साथै प्रदेश ऐनमा यस सम्बन्धमा व्यवस्था भए सोही अनुसार हुने उल्लेख छ । सङ्घीय कानून अनुसार विज्ञापन कर प्रदेश सरकारसँग बाँडफाँड हुने कर हो । विज्ञापन करको दर निर्धारण तथा सङ्कलन नगरपालिकाले गर्दछ र उक्त सङ्कलित रकम मध्ये ४० प्रतिशत प्रदेश सरकारले र बाँकी स्थानीय तहले लिने व्यवस्था रहेको छ । नगरपालिकाले पर्यटकीय सम्भावना रहेका स्थानहरू, सडकका

छेउमा होर्डिङ्ग बोर्ड राखेर विज्ञापन कर सड्कलन गर्न सक्ने छ । हालसम्म यस नगरपालिकाले यस शीर्षकमा राजस्व सड्कलन गरेको छैन ।

सम्भाव्यता: नगरपालिका क्षेत्रमा हुने विज्ञापन सामाग्री सम्बन्धी आवश्यक तथ्याङ्क छैन । यस नगरपालिका भित्र रहेका मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरू पनौती बजार, खोपासी बजार, रोशी बजार, बसन्त नगर, कलाँती बजार, कुशादेवी बजार, चाम्ले बजार, र चलिसे बजार लगाएत बजारहरू रहेका छन् । यी क्षेत्रहरू विज्ञापनका लागि उपयुक्त रहेका छन् । केही मात्रामा विज्ञापन सामाग्रीहरू स्थापना हुने क्रममा रहेका छन् । यस नगरपालिकामा सडक र बजारको विकास र बिस्तारसँग विज्ञापन सामाग्रीको बृद्धि हुँदै जाने अनुमान गरिएको छ । नगरपालिकाको बजार क्षेत्रमा साना बोर्ड करिव ४०० वटा, मझौला २०० वटा र ठूला साइजका बोर्ड करिव १०० वटा स्थापना हुन सक्ने देखिन्छ । ठुलो साइजको बोर्डको करिव प्रति बोर्ड रू. १५००, मझौला खालको बोर्डको रू. १००० र साना बोर्डको रू. ५०० को दरले कर लगाई विज्ञापन कर लिँदा करिव रू. २,७५,००० कर सड्कलन हुने र सो को ६०% ले हुन आउने रकम रू. ५,५०,००० रकम सड्कलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू: सुधारका पक्षहरू निम्नानुसार गर्न सकिन्छ:

- विज्ञापनका लागि उपयुक्त स्थानहरूको बारेमा तथ्याङ्क सड्कलन गर्ने ।
- विज्ञापन प्रवर्धनका लागि राष्ट्रिय, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय व्यवसायीसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- विज्ञापन एजेन्सहरूसँग परामर्श र समन्वय गरी विज्ञापन सामाग्री जडानका लागि अनुरोध गर्ने ।
- विज्ञापनका सामग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा यथार्थ तथ्याङ्क लगत राख्ने ।
- विज्ञापनका सामाग्रीको साइज (आकार) अनुसार विज्ञापन करको दर निर्धारण गर्ने ।
- सम्भाव्य स्थानहरूमा विज्ञापन प्रवर्धनको वातावरण तयार गर्ने ।

ज) कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर

हालको अवस्था : हालैको स्थानीय शासन सञ्चालन ऐनको संशोधन पश्चात् नगरपालिकाहरूले कृषि तथा पशु पंक्षीमा आधारित व्यवसायिक कारोवारको अनुमति तथा त्यस्तो कारोवारमा कर लिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ । यस नगरपालिकाले यस शीर्षकमा हालसम्म राजस्व सड्कलन गरेको छैन ।

सम्भावना :

नगरपालिकाको नगर प्रोफईल अनुसार यस नगरपालिकाबाट चामल, कोदो, मकै, सुन्तला, नास्पाती, आलु, काउली, घिउ, मासु तथा मासुजन्य उत्पादनहरू विक्री तथा अन्य जिल्लामा निकाशी हुने उल्लेख छ ।

तालिका १५: कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लागने कर सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	अन्न बालीको नाम	जम्मा बिक्री	करको औषत दर (प्रस्तावित)	सम्भावित राजस्व (रु. मा)
१	धान	१२९७२२२	०.००१	१२९७.२२२
२	मकै	८५७८११	०.००१	८५७.८११
३	गहुँ	३१५०६	०.००१	३१.५०६
तरकारी उत्पादन				
४	आलु	१०६१२७३६	०.००१	१०६१२.७३६
५	प्याज	३२०६५	०.००१	३२.०६५
६	काउली	११८७०३	०.००१	११८.७०३
७	साग	१४०००	०.००१	१४
८	काक्रो	१३५०५	०.००१	१३.५०५
९	गोलभेंडा	२२६७७०	०.००१	२२६.७७०
१०	मुला	१६०	०.००१	०.१६
तेलहन उत्पादन				
११	तोरी	२४५२७२	०.०२	४९०५.४४
नगदेवाली उत्पादन				
१२	अलैची	२७००	०.५	१३५०
१३	लिच्ची	१६०३२	०.२	३२०६.४
फलफूल उत्पादन				
१४	सुन्तला	५१७८६५४	०.२	१०३५७३०.८
मासु उत्पादन				
१५	भैसी	१५०८८	५	७५४४०
१६	बाखा/खसी	१११८५८	२	२२३७१६
१७	सुगुर/बंगुर	१३८०	२	२७६०
१८	कुखुरा	२१६५३	१	२१६५३
दुध उत्पादन				
१९	दुध	१४७१६९१९	०.०२	२९४३३८.३८
				१६७६३०४.४९८

स्रोत: नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७५

यस टेबुलको आधारमा विश्लेषण गर्दा कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लागने कर असुली गर्दा रु. १६७६३०५ राजस्व रकम सङ्कलन हुने सम्भावना देखिन्छ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

- ✓ नगरपालिकाबाट हुने कृषि जन्य उत्पादनको निकासी सम्बन्धी अभिलेख सङ्कलन गर्ने।
- ✓ आय सङ्कलन सम्बन्धी प्रावधान आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने।
- ✓ नगरपालिकाले कृषि उत्पादनको निर्यातमा लगाउने कर सम्बन्धमा कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- ✓ कार्यविधिमा उल्लिखित शर्तहरू पालना भए नभएको अनुगमन गर्ने।

(भ) अन्य कर:

स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन लगाएत स्थानिय तह सँग सम्बन्धित ऐनले व्यवस्था गरे बमोजिम नगरपालिकाले जडीबुटी, प्राकृतिक स्रोत साधन लगाएत विभिन्न विषयमा कर लगाउन सक्दछ । सोको बरेमा यहाँ चर्चा गरिएको छ । आ.व. २०७७/०७८ मा यस शीर्षक अन्तर्गत १९,६८,९८,००० रकम असुल भएको देखिन्छ भने आ.व. २०७८/०७९ मा यस वापत रू. २१,२०,००,००० सङ्कलन गरिने लक्ष्य राखिएको देखिन्छ ।

१. जडीबुटी, कबाडी, जीवजन्तु कर :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ६१ मा नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले ऊन, खोटो, जडीबुटी, प्रचलित कानुन बमोजिम निषेधित जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छाला वा यस्तै प्रकृतिका वस्तुको व्यवसायिक उपयोग गरे वापत नगरपालिकाले जडीबुटी, कबाडी तथा जीवजन्तु कर लगाउने व्यवस्था रहेको छ ।

विद्यमान अवस्था: नगरपालिकामा जडीबुटी, कबाडी र जीवजन्तुको व्यवसायिक करको प्रचुर सम्भावना रहेको भएता पनि कर सङ्कलनको अवस्था उत्साहजनक रहेको देखिँदैन ।

करको सम्भावना: यस नगरपालिकाको विशेष गरेर जटामसी, चिराइतो, लौठसल्ला, पाँचऔले, अतिस जस्ता जडीबुटी उत्पादन हुने गरेका छन् र त्यसको व्यवसायिक कारोवार भईरहेको छ । नगरपालिका क्षेत्रबाट करिव २०,००० किलो जडीबुटी सङ्कलन गर्न सकिने सम्भावनाको आंकलन गरिएको छ । विविध प्रकारका जडीबुटीहरूको निकासी गर्दा औषतमा प्रति किलो रू ५ का दरले कर लिँदा रू १,००,००० सङ्कलन हुने सम्भावना देखिन्छ । यसैगरी यहाँको बजार क्षेत्रमा विभिन्न किसिमका कबाडीवस्तु उत्पादन तथा विक्री वितरण हुने भएता पनि यस्ता व्यवसायीहरू करको दायरामा आइसकेका छैनन् । नगरपालिकामा कबाडी मालसामानको निकासीबाट पनि राजस्व सङ्कलन हुने सम्भावना छ ।

तालिका १६: जडीबुटी, कबाडी, जीवजन्तु कर सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	बस्तु	उत्पादन परीमाण (के.जी.)	करको दर	सङ्कलन हुन सक्ने रकम (रू.)
१	जडीबुटी	२०,०००	५	१,००,०००
२	कबाडी	२,००,०००	२	४,००,०००
जम्मा				५,००,०००

यसरी माथिको अनुमानित टेबल अनुसार जीवजन्तु तथा कबाडी करबाट नगरपालिकाले रू ५,००,००० सङ्कलन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ । नगरपालिका ले कर सङ्कलन तथा दर निर्धारण गर्दा विभिन्न किसिमका जडीबुटी तथा कबाडी सामानहरूलाई समेत पुनः वर्गीकरण गरी करको दर तोक्न सक्दछ ।

सुधारका पक्षहरू: कबाडी, जडीबुटी र जीवजन्तु कर सङ्कलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- कबाडी, जडीबुटी र जीवजन्तु करको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने
- जडीबुटीको वर्गीकरण अनुसार तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने र सोहि बमोजिम निकाशी शुल्क कायम गरेमा यो राजस्व रकम अझै बढ्न सक्ने देखिन्छ

- सम्भाव्यता अध्ययनको प्रतिवेदनका आधारमा कार्यान्वयनलाई अघि बढाउन करको आधार, दायरा, मूल्याङ्कन, दर निर्धारण कार्यशाला आयोजना गरी छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने र करको दर, दायरा तथा सङ्कलन कार्यविधि स्थापित गर्ने
- अध्ययन तथा उत्पादन क्षेत्र निर्धारण पहिचान गर्ने
- जडीबुटी, कबाडी र जीवजन्तु सम्बन्धी करका लागि छुट्टै खातापाना छुट्ट्याइ आम्दानी बाँध्ने
- यस सम्बन्धी व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न सहयोग गर्ने
- छिमेकी स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी करमा एकरूपता ल्याउने
- जडीबुटी, कबाडी तथा जीवजन्तुको व्यवसायिक रूपमा कारोवार गर्नेलाई इजाजत प्रदान गरी कारोवारको आधारमा कर सङ्कलन गर्ने ।

२. प्राकृतिक स्रोतसाधन आय कर

विद्यमान अवस्था: स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ तथा खानी तथा खनिज पदार्थ ऐनले साधारण निर्माणमुखी खनिजहरूको खानीको नियमन गर्ने तथा राजस्व सङ्कलन गर्ने अधिकार स्थानिय तह लाई दिएको छ । यस नगरपालिकाको क्षेत्र भित्र करिब १६ वटा निर्माणमुखी ढुङ्गा खानी रहेका छन् । नगरपालिकाले निर्माणमुखी खानी जन्य उद्योगको नियमनको लागि खनिज उद्योग दर्ता, नवीकरण तथा बिक्री वापतको राजस्व रकमको व्यवस्था आर्थिक ऐनको दफा ११ र १२ मा गरेको छ । यसै गरी सो वापतको शुल्क निर्धारण अनुसूची १२ तथा १३ मा उल्लेख गरेको छ ।

करको सम्भावना: यस नगरपालिका भित्र रहेका १६ वटा साधारण निर्माणमुखी ढुङ्गा खानी तथा ति खानीहरूको दैनिक क्षमताको नगर प्रोफाइलमा उपलब्ध तथ्याङ्क तथा ति खानिहरूको दैनिक उत्पादन क्षमता, खनिज बिक्री राजस्व दर, रोयल्टी दर, नवीकरण लगाएत एकमुष्ठ रूपमा अनुमान गर्दा करिब रू. १६,१३,११,०००/- रकम सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको छ ।

तालिका १७: प्राकृतिक स्रोतसाधन आय कर सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खनीज कम्पनीको नाम	दैनिक उत्पादन क्षमता (घ.मि.)	वार्षिक बिक्री कर	रोयल्टी	नवीकरण	बातावरण
१	रोशीखोला रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	२००	१५००००००	१५०००००	७५०००	२४०००००
२	श्री रूसीखोला ढुङ्गारोडा उद्योग प्रा.लि.	१४०	१०५०००००	१०५००००	५००००	१६८००००
३	डाईमण्ड स्टोन प्रा.लि.	७४	५५५००००	५५५०००	५००००	८८८०००
४	डाईमण्ड स्टोन एण्ड माईनिङ्ग ईण्डष्ट्रिज	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
५	दीपलक्ष्मी क्रसर उद्योग	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
६	मँहिमाल रोडा ढुङ्गा, उद्योग	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
७	महालक्ष्मी कन्स्ट्रक्सन	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
८	भालेश्वर रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	५६	४२०००००	४२००००	५००००	६७२०००
९	प्रदिप रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	७४	५५५००००	५५५०००	५००००	८८८०००
१०	पनौती रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	१५४	११५५००००	११५५०००	७५०००	१८४८०००
११	शिवरात्री रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	७४	५५५००००	५५५०००	५००००	८८८०००
१२	उडुवादेवी रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
१३	उमादेवी रोडाढुङ्गा उद्योग	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
१४	कोहिनुर रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	११२	८४०००००	८४००००	५००००	१३४४०००
१५	काठमाण्डौ रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.	११४	८५५००००	८५५०००	५००००	१३६८०००
१६	धनेश्वर रोडा ढुङ्गा उद्योग	१००	७५०००००	७५००००	५००००	१२०००००
जम्मा			१२७३५००००	१२७३५०००	८५००००	२०३७६०००

स्रोत: नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७५

सुधारका पक्षहरू : प्राकृतिक स्रोत साधन आय कर सङ्कलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- प्राकृतिक स्रोतसाधन आय करको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने
- खनिज उद्योगको वर्गिकरण अनुसार तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने र सोहि बमोजिम निकाशि/बिक्री शुल्क कायम गरेमा यो राजस्व रकम अभै बढ्न सक्ने देखिन्छ ।
- सम्भाव्यता अध्ययनको प्रतिवेदनका आधारमा कार्यान्वयनलाई अघि बढाउन करको आधार, दायरा, मूल्याङ्कन, दर निर्धारण कार्यशाला आयोजना गरी छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने र करको दर, दायरा तथा सङ्कलन कार्यविधि स्थापित गर्ने ।
- यस सम्बन्धी व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न सहयोग गर्ने
- छिमेकी स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी करमा एकरूपता ल्याउने

३) सामुदायिक वनको वन पैदावार बिक्रीबाट प्राप्त हुने आयकर

हालको अवस्था : हालैको स्थानीय शासन सञ्चालन ऐनको संशोधन पश्चात् सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त गर्ने रकमको दश प्रतिशत सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वन तथा ती वनहरूबाट बिक्री हुने वन पैदावारको परिमाण सम्बन्धी तथ्याङ्क छैन ।

सम्भावना :

नगरपालिकाको नगर प्रोफईल अनुसार यस नगरपालिकाको वन क्षेत्रबाट सुन्तला, नास्पातीहरू अन्य जिल्लामा निकाशी हुने उल्लेख छ । यसै गरी नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वनबाट वन पैदावारको रूपमा फर्निचरको लागि आवश्यक काठ समेत निकासी गर्दछ । यस नगरपालिकामा ४७ वटा सामुदायिक तथा ५३ वटा कबुलियती रहेकोले ती वनहरूबाट बिक्री हुने वन पैदावारको परिमाण सम्बन्धी तथ्याङ्क नभएकाले आगामी आ.व.मा नगरपालिकाको कार्यपालिका बैठकको निर्णय बमोजिम जडीबुटी कर र काठ निर्यात कर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन्छ । नगरपालिकामा रहेका ४७ वटा सामुदायिक वनले बिक्री गरेका वन पैदावार वापत प्रति सामुदायिक वनले रू १०,००० को दरले वन पैदावार वापत स्थानिय तहलाई तिर्नुपर्ने रकम तिर्दा रू ४,४७,००० रकम सङ्कलन हुने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

- ✓ नगरपालिकामा रहेका सामुदायीक वना तथा वन पैदावर सम्बन्धी अभिलेख सङ्कलन गर्ने ।
- ✓ सामुदायीक वन पैदाव बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धीको वार्षिक कार्ययोजना नगरपालिकाले स्वीकृत गर्ने ।
- ✓ आय सङ्कलन सम्बन्धी प्रावधान आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।

३.३.२ गैर कर राजस्व

(क) बहाल बिटौरी शुल्क

हालको अवस्था: नगरपालिकाले आफूले रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटबजार, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको उपयोग गरे वापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानुनी व्यवस्था छ तर यस नगरपालिकामा बहाल बिटौरी शुल्क लिन मिल्ने स्थानहरूको एकिन तथ्याङ्क उपलब्ध छैन । नगरपालिकाले आर्थिक ऐनको दफा ७ मा अनुसूची (६) बमोजिम बहाल बिटौरी शुल्क लिने दर निर्धारण गरेको छ । नगरपालिकाले यस शीर्षक अन्तर्गत रेकर्डमा राख्नु पर्ने राजस्व अर्को शीर्षक सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट हुने आय (राजस्व शीर्षक १४१५१) अन्तर्गत राखेको देखिन्छ । आ.व. २०७७/०७८ मा यस अन्तर्गत रू २८,८०,००० राजस्व सङ्कलन गरेको थियो ।

सम्भावना: नगरपालिकामा बहाल बिटौरीका मुख्य क्षेत्र, अनुमानित प्रयोगकर्ता तथा सङ्कलनको सम्भावना अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

तालिका १८: नगरपालिका अन्तर्गत हालका भवनहरू तथा सरकारी/सार्वजनिक जग्गाहरूको विवरण तथा बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलनको सम्भावना

क्र. सं.	विवरण	कोठा सङ्ख्या (अनुमानित)	प्रस्तावित शुल्क दर (प्रती महिना)	वर्षिक सम्भावित राजस्व (रू. मा)
१	बसपार्क स्थित सपिङ कम्प्लेक्स भवन	१५	४५००	८१००००
२	बसपार्क स्थित सपिङ कम्प्लेक्स नवनिर्मित भवन	१२	८०००	११५२०००
३	बसपार्क स्थित मानेश्वरी मन्दिरसँगैको भवन	१२	६०००	८६४०००
४	पनौती स्थित तरकारी बजार भवन	१०	४०००	४८००००
५	रातमाटे स्थित सामुदायिक भवन	१	२०००	२४०००
जम्मा				३३३००००

यस नगरपालिकाको केन्द्र र यसको आसपासका क्षेत्रमा बिस्तारै शहरोन्मुख नगरपालिका भएको हुँदा बजार क्षेत्र बढ्ने निश्चित छ । अतः माथिको तालिका बमोजिम यस नगरपालिकाले बहाल बिटौरी शुल्क कम्तिमा पनि रू. ३३,३०,००० सङ्कलन गर्न सक्ने तथा भविष्यमा सो भन्दानी बढी राजस्व सङ्कलन हुने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू : नगरपालिकाको बहाल बिटौरी शुल्कमा सुधार ल्याउनको लागि प्रारम्भिक रूपमा निम्नानुसार कार्यहरू गर्न सकिन्छ :

- नगरपालिकाले आफूले रेखदेख, निर्माण वा सञ्चालन गरेको भवन, हाटबजार आदीबाट बहाल बिटौरी शुल्क लिने व्यवस्था रहेको हुँदा प्राप्त रकम यसै शीर्षकमा रेकर्ड गरी राख्ने ।
- सार्वजनिक जग्गा, सडक अधिकार क्षेत्रभित्रको जग्गा, ऐलानी र पर्ती जग्गामा भएका अस्थायी टहराहरूको लगत सङ्कलन गर्ने
- बहाल बिटौरी सम्बन्धमा सम्बन्धित निकाय र पक्षहरूसँग समन्वय गर्ने

- बहाल बिटौरी शुल्क उठाउने सन्दर्भमा उपयुक्त, व्यवहारिक कार्यविधि तथा दर तय गरी आगामी आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने
- आर्थिक ऐनमा उल्लेख भए अनुसार बहाल बिटौरी शुल्क उठाउने
- असुल भएको बहाल बिटौरी वापतको राजस्व छुट्टिने गरी आम्दानी बाँध्ने
- हालसम्म दर्ता कायम नभएका ऐलानी जग्गाको अभिलेख राखी बहाल बिटौरी शुल्क लिन सक्ने सम्भावनाको अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्ने

(ख) स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७५ को दफा ६२ क मा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा र माटो बिक्री गरी कर उठाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ संशोधनसँगै यस शीर्षकको राजस्व उठाउन नगरपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने देखिन्छ । साविकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको मात्र व्यवस्था भएकोमा यस संशोधनसँगै वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको समेत व्यवस्था भएको छ र आवश्यकता अनुसार यी दुई अध्ययनको सिफारिसका आधारमा स्थानीय तहले ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो वा स्लेट बिक्री गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ ।

यसैगरी गत २०७७ असार १ नेपाल र प्रकाशित वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार खानीको हकमा दैनिक ५०० घन मिटरसम्म र खोलाको हकमा जतिसुकै भएपनि ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो आदि उत्खनन् गर्न प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण मात्र गर्नुपर्ने र यस सम्बन्धी अध्ययन तथा स्वीकृति कार्यको टुङ्गो स्थानीय तहले नै लगाउन सक्ने गरी व्यवस्था गरिएकोले सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्वीकृति गर्दा के के विषयलाई प्राथमिकता दिई विश्लेषण गर्ने भनी अभिमुखीकरण पनि गरेको छ ।

हालको अवस्था: नगरपालिकामा यस शीर्षक अन्तर्गत खासगरी नदी तथा खोलाहरूबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाबाट सङ्कलन भईरहेको छ । नगरपालिकाले सार्वजनिक स्थानबाट सङ्कलन भई बिक्री हुने ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाको बिक्री दर निर्धारण गरी त्यसबाट आय सङ्कलन गर्ने व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुन्छ । दहत्तर वहतर् भन्नाले बहेर आएको सामान दहमा तैरिने वा बहेर तैरिने भन्ने बुझिन्छ र यसबाट सामान्यतया काठजन्य पदार्थ पर्दछ ।

सम्भावना:

यस नगरपालिका क्षेत्रमा धेरैजसो व्यक्ति वा कम्पनिका निजि जग्गाहरूमा रहेका ढुङ्गा तथा बालुवा खानी उद्योगहरू रहेका छन् । यी उद्योगहरूबाट उत्पादित निर्माण जन्य खानिजहरूले नै यहाँको आवश्यकता पुरा गरी रहेका छन् । यस नगरपालिका भित्र रहेको रोशी खोला तथा बेवार खोलामा पनि ढुङ्गाको सम्भावना रहेको छ । यहाँ रहेका स्थानीय खोलामा रहेका नदी जन्य निर्माण सामाग्रीबाट नगरपालिकाले करीब रू १०,००,००० राजस्व रकम सङ्कलन गर्न सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने र सो प्रतिवेदनले सिफारिस गरेका मापदण्डभित्र रहेर उत्खनन् गर्ने कार्य गराउन सुनिश्चित गर्ने र यसका लागि राजस्व परामर्श समितिको अनुगमन तथा सक्रियता बृद्धि गर्ने ।

- ठेक्का नलाग्ने अवस्था भएमा नगरपालिका आफैले सडकलन गर्न सक्ने व्यवस्थाका बारेमा आवश्यक प्रावधान सहित निर्णय गर्ने ।
- ठेक्का नलागुञ्जेलका लागि नगरपालिका स्वयम्ले रकम सडकलन गर्ने ।
- नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा नियम विपरित सडकलन गर्ने ठेकदारलाई कारबाही, दण्ड जरिवाना गर्न सकिने प्रावधान समावेश गर्ने ।

(ग) अन्य सेवाशुल्क (फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क, पार्किङ शुल्क, स्थानीय पूर्वाधार उपयोग शुल्क, एम्बुलेन्स सेवा शुल्क, अन्य सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ६२ (१) मा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केबलकार, ट्रेकिङ, कायाकिङ, बञ्जीजम्प, जिपफ्लाईर, ज्याफिटड, प्याराग्लाइडिङ लगायतका स्थानीय पर्यटन, मनोरञ्जन तथा साहसिक खेलकूद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा सेवा शुल्क लगाउने व्यवस्था रहेको छ । यसैगरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ६२ (२) मा नगरपालिकाले निर्माण, सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेको स्थानीय पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको (यस उपदफाको (क) देखि (च) सम्मका) कुनै सेवा उपयोग गरे वापत सम्बन्धित सेवाप्रदायक तथा सेवाग्राहीलाई सेवा शुल्क लगाउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

शुल्कको सम्भावना: नगरपालिकाले प्रदान गरेका सेवाहरू (पशुपन्छी तथा बोका सरसफाइ सेवा, पशुपन्छी स्वास्थ्य सेवा, खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति शुल्क, नगरपालिकाले निर्माण गरेको भौतिक पूर्वाधार उपयोग शुल्क आदि) बाट सेवा शुल्क आय गर्ने तथा सेवाहरू थप गर्दै सेवा शुल्कमा पनि बृद्धि हुने सम्भावना देखिन्छ । सेवा शुल्क सेवा दिए वापत लिइने भएकाले स्थानीय बासिन्दा सेवा लिएर शुल्क दिन तत्पर हुने गर्दछन् ।

तालिका १९: गाउँपालिका/नगरपालिकाले निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाइ र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना (छ/छैन)	हालको अवस्था (आय)
१	फोहरमैला व्यवस्थापन	बजार क्षेत्र	१	छ	२९७९ (हजार)
२	स्थानीय खानेपानी	छ	-	-	खानेपानी कार्यालय (संघिय सरकार)
३	बिजुली	छ	-	-	बिद्युत कार्यालय (संघिय सरकार)
४	धारा	-	-	-	
५	अतिथि गृह	छ	-	छ	शुल्क नलिएको
६	धर्मशाला	छ	-	छ	शुल्क नलिएको
७	पुस्तकालय	छ	-	छ	शुल्क नलिएको
८	सभागृह	छ	-	छ	शुल्क लिएको
९	ढल निकास	छ	-	छ	शुल्क लिएको
१०	सडक बत्ती	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
११	सार्वजनिक	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाइ र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना (छ/छैन)	हालको अवस्था (आय)
	शौचालय				
१२	पार्क	-	-	छ	हाल निर्माणाधिन
१३	पौडी पोखरी	-	-	-	-
१४	व्यायामशाला	-	-	-	-
१५	पर्यटकीय स्थल	छ			शेवाशुल्क नलिएको
१६	हाट बजार	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
१७	पशु बधशाला	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
१८	शवदाह गृह	छैन	-	-	
१९	बसपार्क	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
२०	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
२१	सिफारिस तथा प्रमाणित	छ		छ	शुल्क लिने गरेको
२२	दर्ता, अनुमति, नवीकरण दस्तुर	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
२३	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
२४	नक्सापास	छ	-	छ	कार्यान्वयन भएको
	अन्य				
जम्मा					

यस नरपालिकाको बस्तुगत विवरण अनुसार कुल घरपरिवारको १६% घरहरूले फोहर नगरपालिका द्वारा व्यवस्था गरिएको गाडीमा पठाउने उल्लेख गरेको छ। यस अनुसार जम्मा करिब २,००० घर परिवारले फोहरमैला नगरपालिकाले व्यवस्था गरे बमोजिम गर्ने गरेका छन्। प्रति घर परिवार वार्षिक करिब रू. १५०० को दरले फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क उठाउँदा करिब रू ३०,००,००० उठ्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ।

यस नगरपालिकामा विभिन्न रमाइला डाँडाकाँडाहरू रहेका हुनाले प्याराग्लाइडिङको सुरुवात गरे राम्रै राजस्व सङ्कलन गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। यसका साथै अन्य भौतिक पूर्वाधार बनाएर सेवा प्रदान गर्न सके सेवाशुल्क मार्फत राम्रै आमदानी गर्न सकिने अनुमान रहेको छ। आगामी आ.व.मा यस शीर्षकमा नगरपालिकाले करिब रू. **तिन लाख ६० हजारसम्म** राजस्व उठाउन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ।

तालिका २०: अनुमानित सेवा शुल्क मार्फत सङ्कलन गर्न सकिने राजस्वको विवरण

क्र.सं.	सेवा विवरण	अनुमानित सङ्ख्या	शुल्क दर (रु.)	सम्भाव्य रकम (रु.)
१	प्याराग्लाइडिङ शुल्क	अनुमानित २ ठाउँ र १५०० पटकसम्म	५०	१५००००
२	जिप लाइनिङ	अनुमानित २ ठाउँ र २००० पटकसम्म	५०	२०००००
३	अन्य सेवा शुल्क (पशुपन्छी तथा बोका सरसफाइ सेवा, पार्क, बगैचा)	अनुमानित २०० पटकसम्म	५०	१००००
जम्मा				३,६०,०००

यस पनौती नगरपालिकामा शारदा देवीस्थान डाँडा, धनेश्वर महादेव मन्दिर, इन्द्रेश्वर महादेव मन्दिर र प्रचीन पनौतीको सूची तिर्थ त्रिवेणीघाट क्षेत्र, पुरानो पनौती बजार, सेतीदेवी पिकनिक स्पट, पनौती-कुशादेवी-फूलचोकी पर्यटन मार्ग (पैदल यात्रा) नमोबुद्ध, गोरखनाथ, सल्मिटार, सल्लेडाँडा, ज्यालाचिटि वन, चामखर्क, भगवान थुम्की, खोपासी, ऐतिहासिक पनौती बजार जस्ता पर्यटकीय क्षेत्रमा पिकनिक स्पट, भ्यु टावर, पार्क तयार गरी तथा पार्कहरूमा प्रवेश शुल्क अनिवार्य लगाई तथा कतिपय ठाउँमा पिकनिक स्थल तयार गरी राजस्व सङ्कलन गर्न सकिने सम्भावना देखिन्छ। यसो गरेको खण्डमा करिव **रु. ४१ लाख ५० हजार** जति राजस्व सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ।

तालिका २१: अनुमानित पर्यटन प्रवेश शुल्क

क्र.सं.	कर शीर्षक	अनुमानित भ्रमण सङ्ख्या	शुल्क दर (रु.)	वार्षिक सङ्ख्या	सम्भाव्य रकम (रु.)
१	पर्यटकीय तथा वनभोज शुल्क	१० ठाउँ अनुमानित	२००	२००	४०००००
२	पर्यटकीय स्थल, पार्क तथा भ्यु टावर प्रवेश शुल्क	१५ ठाउँ अनुमानित	५०	५०००	३७५००००
जम्मा					४१,५०,०००

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू:

नगरपालिकाको भूगोलको आधारमा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न सकिने भएकोले नगरपालिकाले तयार गरेको गुरू योजनाको कार्यान्वयन गर्दै आवश्यकता अनुसार थप अध्ययन तथा विश्लेषण गर्दै अगाडी बढ्नु पर्ने देखिन्छ। यसको लागि सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारले समेत सहयोग प्राप्त गर्न पहल र सहजीकरण गर्ने र निजी क्षेत्रसंग हातेमालो गर्दै जानु उपयुक्त हुन्छ। नगरपालिकाले पर्यटन पूर्वाधार विकासमा सहकार्य तथा सहजीकरण गर्ने र प्रवर्द्धन गरी स्थानीय रोजगारी सिर्जनाका लागि पहल गर्नुपर्ने तथा शुल्क दोहोरो नपर्ने कुराको सुनिश्चित गर्न सम्बन्धित निकायसंग आवश्यक समन्वय तथा छलफल गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसैगरी यस नगरपालिकाले स्थानीय बासिन्दालाई आवश्यक सेवाहरू पहिचान गरी सोका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकासमा लगानी गर्ने, निर्मित तथा निर्माण हुने स्थानीय पूर्वाधार उपयोग वापत सेवा शुल्कको दर निर्धारण, स्वीकृति,

सेवा शुल्क सङ्कलन गर्ने विधि निर्धारण तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ। यसैगरी यस नगरपालिका शहरोन्मुख नगर भएको हुँदा नगरपालिकाले तुरून्त फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि डम्पिङ साइट निर्माण गरी फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क उठाउन सक्छ।

- ✓ फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि डम्पिङ साइटको सम्भाव्य स्थलको खोजी गरी डम्पिङ साइट निर्माण गर्ने।
- ✓ विभिन्न किसिमका सेवा वाफत लिने शुल्कको दर आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने।
- ✓ तथ्याङ्क सङ्कलन तथा रेकर्ड राख्ने प्रक्रिया व्यवस्थित गर्ने।
- ✓ सैद्धान्तिक रूपमा नगरपालिकाले प्रदूषण नियन्त्रणका लागि सेवा प्रदान गरे वापत मात्र शुल्क लिन पाइन्छ। यसर्थ, प्रदूषण नियन्त्रणको काम गरेर प्रदूषण नियन्त्रण शुल्क लिनुपर्ने देखिन्छ।

(घ) पार्किङ शुल्क

हालको अवस्था: नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ सेवा उपलब्ध गराए वापत पार्किङ शुल्क लगाउन सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ। यस नगरपालिकाले पनि आफ्नो आ.व. २०७८/०७९ को आर्थिक ऐनमा दफा ११ मा अनुसूची (११) बमोजिम पार्किङ शुल्कबारे उल्लेख गरेको छ, तर हालसम्म पार्किङ दर निर्धारण गरेको छैन साथै हालसम्म यस नगरपालिकाले यस शीर्षक अन्तर्गत रकम सङ्कलन गर्न सकेको छैन।

सम्भावना :

यस नगरपालिकाको आर्थिक ऐनको दफा ८ मा अनुसूची (७) बमोजिम पार्किङ शुल्क लगाउने व्यवस्था गरेको छ। जस्मा अन्य समय तथा त्रीवेणीघाट क्षेत्रमा लाग्ने १२ वर्षे मेलाको समयमा छुट्टा छुट्टै शुल्क दर निर्धारण गरिएको छ। यस नगरपालिका ले आ.व. २०७५/०७६ मा यस शीर्षक मा रू ९,२४,००० रकम सङ्कलन गरको थियो भने गत आ.व. २०७७/०७८ मा यस शीर्षकमा रकम सङ्कलन भएको देखिदैन। पार्किङ क्षेत्रलाई व्यवस्थित गरेमा यो नगरपालिका शहरको रूपमा विकसित हुँदा पार्किङ शुल्क राम्रो उठ्ने देखिन्छ।

तालिका २२: पार्किङ शुल्क सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	दैनिक अनुमानित सङ्ख्या	पार्किङ शुल्क दर	वार्षिक सङ्कलन हुन सक्ने रकम (रू.)
१	मोटरसाईकल	५००	५	७५००००
२	हलुका सवारी साधन	२००	१०	६०००००
३	भारी सवारी साधन	१००	२०	६०००००
जम्मा				१९,५०,०००

यसरी विभिन्न सवारी साधन शुल्क उठाउन पार्किङ सम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावदीक गरी राजस्व सङ्कलन गरिने हो भने करिब रू. १९,५०,००० उठ्न सक्ने देखिन्छ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

- ✓ यस नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका जग्गा सम्बन्धी विवरणहरू अद्यावधिक गर्ने ।
- ✓ यस नगरपालिका बागमती प्रदेशको प्रमुख शहरको रूपमा अवस्थित भएकोले पार्किङको लागि नगरको स्वामित्वमा रहेका जग्गाहरूमा पार्किङको लागि सड्क रचना तयार गर्ने ।

(ड) दर्ता तथा अनुमति दस्तुर (अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था:

स्थानिय तहहरूले भिभिन्न मन्त्रालय, विभाग तथा कार्यालयले लिने टिकट वापतको रकम, बोलपत्र फाराम बिक्रीको रकम, निवेदन दस्तुर, नो अब्जेक्शन सर्टीफिकेट दस्तुर, व्यवसायिक प्रमाणपत्र जारी तथा नवीकरण दस्तुर वापत प्राप्त रकम यस शीर्षक अन्तर्गत पर्दछन् नगरपालिकाले यस प्रकारको आर्थिक ऐनको अनुसूची-८ मा करको दायराहरू उल्लेख गरेको छ। आ.व. २०७७/०७८ मा यस नगरपालिकाले यस शीर्षकमा रू १४,००० आम्दानी गरेको देखिन्छ।

सम्भावना :

यस नगरपालिकाको वार्षिक निति तथा कार्यक्रममा विभिन्न नगर गौरवका कार्यक्रमहरू, सडक निर्माणका कार्यक्रमहरू, परामर्श सेवा का कार्यक्रमहरू रहेका छन्। यि सेवा उपलब्ध गराउन बोलपत्र आह्वान मार्फत विभिन्न संस्था तथा कम्पनि वापत नगरपालिकाले रू. १०,००,००० राजस्व सड्कलन गर्न सक्छ। यसैगरी नगापालिकाले अन्य विभिन्न प्रशासनिक सेवा (नो अब्जेक्शन सर्टीफिकेट, व्यवसायिक प्रमाण पत्र जारी आदि कार्यबाट रू ५०,००० राजस्व सड्कलन गर्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ। यसबाट समग्रमा नगरपालिकाले यस शीर्षक अन्तर्गत रू. १०,५०,००० रकम सड्कलन गर्न सक्ने सम्भावनाको आंकलन गर्न सकिन्छ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू:

- ✓ नगरपालिकाको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटको तथ्याङ्क राख्ने ।
- ✓ बोलपत्र आह्वान समयमै गरी सकेसम्म धेरै परामर्शदाता वा निर्माण व्यवसायी विच प्रतिस्पर्धा हुने वातावरण मिलाउने ।
- ✓ नगरपालिकाबाट विदेश पढ्न जानेहरूको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।
- ✓ विदेश पढ्न जानेलाई नो अब्जेक्शन सर्टीफिकेट अनिवार्य गर्नु पर्ने व्यवस्था गर्ने ।

(च) नक्सापास दस्तुर

हालको अवस्था: नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७८ को दफा ९ मा विभिन्न सेवा शुल्क तथा दस्तुर अनुसूची (८) मा उल्लेख भए अनुसार लिने व्यवस्था गरेको छ। उक्त अनुसूचीमा नक्सापास निवेदन दस्तुर, नामसारी दस्तुर, निर्माण सम्पन्न दस्तुर लगाएतको दर निर्धारण गरेको छ। आ.व. २०७७/०७८ मा यस नगरपालिकाले यस शीर्षकमा रू ४९,४६,००० आम्दानी गरेको देखिन्छ भने आ.व. २०७८/०७९ मा यस नगरपालिकाले यस शीर्षकमा रू ४०,२१,००० आम्दानी गर्ने लक्ष्य लिएको छ।

सम्भावना:

यस नगरपालिका बागमती प्रदेश कै शहरोन्मुख नगरपालिका भएको हुँदा यस क्षेत्रमा पक्की घरहरू निर्माण हुने क्रम बढ्ने देखिन्छ। पहिलेनै बनेका घरहरूको अभिलेखीकरण तथा नयाँ बन्ने घरको नक्सापास गर्ने गर्दा उल्लेख्य मात्रामा राजस्व सङ्कलन हुने देखिन्छ। केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस नगरपालिकामा जम्मा २५०८ घरपरिवार रहेका छन्। यस नगरपालिका वर्षेनी नयाँ घर बढ्दो भएको हुनाले आगामी दिनमा नक्सापास अनिवार्य गरी राजस्व सङ्कलन गर्न सकिन्छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस नगरपालिकामा जम्मा ९९३० घरधुरी रहेको थियो र अहिले (जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक नतिजा) यस नगरपालिकामा जम्मा ११५५५ घरधुरी रहेको छ। उक्त तथ्याङ्क अनुसार वर्षेनी करिब २४२ घरधुरी बढेको देखिन्छ। उक्त २४२ घरधुरीलाई आर्थिक ऐनमा तोकिए अनुसार नक्सापास फाराम, निर्माण सम्पन्न तथा नक्सापास दस्तुरको रूपमा नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरे अनुरूपको शुल्क दर निर्धारण गरी अनुमान गर्दा कुल **रु ४६ लाख ९१ हजार ६ सय** जति राजस्व सङ्कलन गर्न सकिने अनुमान गर्न सकिन्छ।

तालिका २३: नक्सापास दस्तुरको कूल अनुमानित राजस्व

क्र.सं.	विवरण	शुल्क दर	अनुमानित घर सङ्ख्या	वार्षिक सङ्कलन हुन सक्ने रकम (रु.)
१	कच्ची घर नक्सापास फाराम	५००	५०	२५०००
२	पक्की घर नक्सापास फाराम	८००	१९२	१५३६००
३	निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र	१०००	२४२	२४२०००
४	काँचो ईटा माटो जोडाइ	रु. १०००/- प्रति घर	३०	३००००
५	पाको ईटा माटो जोडाइ	रु. २०००/- प्रति घर	२०	४००००
६	हुँगा माटो जोडाइ भवन निर्माण	रु. १०००/- प्रति घर	१००	१०००००
७	हुँगा सिमेन्ट जोडाइ भवन निर्माण	रु. २०००/- प्रति घर	९६	१९२०००
८	पाको ईटा सिमेन्ट जोडाइ भुँइ तल्ला	५/- प्रति वर्ग फिट	९०	३८२५००
९	पाको ईटा सिमेन्ट जोडाइ पहिलो र सो भन्दा माथि तल्ला	६/- प्रति वर्ग फिट	१००	५१००००
१०	पिलरयुक्त घर भुइ र पहिलो तल्ला	६/- प्रति वर्ग फिट	९०	४५९०००
११	पिलरयुक्त घर दोस्रो र सो भन्दा माथि तल्ला	८/- प्रति वर्ग फिट	१५०	१०२००००
१२	कम्पाउण्ड वाल निर्माण	५/- प्रति वर्ग फिट	२०	८५०००
१३	जस्ता तथा काठको अस्थायी टहरा	४/- प्रति वर्ग फिट	१००	३४००००
१४	ट्रेसयुक्त टहरा पिल्लरमा	५/- प्रति वर्ग फिट	५०	२९२५००
१५	भवन निर्माण सम्बन्धी उजुरी दर्ता	३,०००/-	५०	१५००००
१६	नक्सापास नगरी डि.पि.सी गरेमा	५,०००/-	५०	२५००००
१७	नक्सापास नगरी डि.पि.सी भन्दा माथि निर्माण गरेमा	१०,०००/-	५०	५०००००
जम्मा				४६,९१,६००

यहाँ सबै घरको क्षेत्रफल औसत रूपमा ८५० वर्ग फिटको रूपमा लिइएको छ।

यसै गरी नगरपालिकाले पुराना घर अभिलेखीकरण नभएकोमा अभिलेखीकरण मार्फत समेत राजस्व उठाउन सक्छ । यस अनुसार नक्सापास दस्तुर वापत राजस्व अझ बढी उठ्न सक्ने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

नक्सापास तथा घर अभिलेखीकरण प्रक्रियालाई पहल गर्न आवश्यक देखिन्छ । यसले गर्दा भवन निर्माण प्रक्रियालाई समेत नियमन गर्ने भएकाले यसलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ पहल गर्न जरूरी देखिन्छ ।

- ✓ आवश्यक मापदण्ड अनुसार नक्सापासको प्रावधान लागु गर्ने ।
- ✓ घरको तला, बनोट तथा किसिमका आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने र समयानुकूल दस्तुर पनि परिमार्जन गर्दै लैजाने ।
- ✓ नक्सापास लागु गर्नु पूर्व बनेका घरहरूको अभिलेखीकरणका लागि दस्तुर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।
- ✓ घर अभिलेखीकरणका लागि मालपोत सङ्कलन कार्यसँग आवद्ध गरी वार्षिक रूपमा अभियान सञ्चालन गर्ने ।

(छ) सिफारिस दस्तुर :

हालको अवस्था :

पनौती नगरपालिकाको आर्थिक ऐन मार्फत नगरपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित गरे वापत कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट शुल्क तथा दस्तुर सङ्कलन गर्दै आएको छ । आर्थिक ऐनले सेवा शुल्क वापत (अनुसूची-८) विभिन्न शीर्षकमा विभिन्न किसिमका शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ । सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर वापत यस नगरपालिकाले आ.व. २०७७/७८ मा कुल रू. ४४,९८,००० सङ्कलन गरेको थियो ।

सम्भावना :

नगरपालिकाको नियमित र निरन्तर काम भनेको सिफारिस वा प्रमाणित गर्ने हो । यो नगरपालिकाको आम्दानीको एक मुख्य र भरपर्दो स्रोत हो । यस विषय अन्तर्गत कुल आम्दानीको तथ्याङ्क उपलब्ध भए पनि के कति पटकको सिफारिस दस्तुरबाट उक्त आम्दानी भएको हो भन्ने तथ्याङ्क उपलब्ध नहुँदा यस वर्षको बाँकी समयमा यस शीर्षकमा के कति आम्दानी हुन सक्छ भन्ने अनुमान गर्न कठिन छ । यस नगरपालिकाको कार्यालय तथा सबै वडा कार्यालयहरूबाट वार्षिक तलको अनुमानित तालिका अनुसार करिब १०,६०० वटा विभिन्न किसिमका सिफारिस हुने अनुमान गरिएको छ । वर्तमान दर अनुसार वार्षिक सिफारिस तथा प्रमाणितबाट रू ४७,५०,००० आय सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

तालिका २४: सिफारिस तथा प्रमाणित सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	सिफारिसको प्रकार	अनुमानित सङ्ख्या	सिफारिस दर	सम्भावित सङ्कलन रकम (रु)
१	नागरिकता सिफारिस	२०००	२००	४०००००
२	मिला पत्र दस्तुर	५००	५००	२५००००
३	पेन्सन सिफारिस	५००	३००	१५००००
४	उपकरण जडान तथा स्थानान्तरण	१००	१०००	१०००००
५	विद्युत जडान	२५०	२००	५००००
६	खानेपानी जडान	२५०	२००	५००००
७	सम्पत्ति मूल्याङ्कन	२०००	१०००	२००००००
८	घर गोठ प्रमाणित	१०००	२५०	२५००००
९	अंग्रेजिमा गरिने सबै सिफारिस	३०००	४००	१२०००००
१०	घरेलु उद्योग लगाएत विभिन्न सर्जमिन सिफारिस	१०००	३००	३०००००
जम्मा		१०,६००	४७,५०,०००

सुधारका पक्षहरू:

- सिफारिस वा प्रमाणित गर्नु पूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिस वा प्रमाणित नगर्ने ।
- वडावाट सङ्कलित दस्तुरहरू शीर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने ।
- वडा कार्यालयहरूको कर सङ्कलनलाई पनि कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित बनाउने ।
- वडा कार्यालयहरूलाई नगरपालिका कार्यालयसँग कम्प्युटर नेटवर्कीङ गरी अध्यावधि हुने व्यवस्था मिलाउने

(ज) व्यक्तिगत घटना दर्ता (बिलम्ब) शुल्क

हालको अवस्था :

यस नगरपालिकाले व्यक्तिगत घटना दर्ता (बिलम्ब) गरे वापत कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडावाट शुल्क तथा दस्तुर सङ्कलन गरेको देखिन्छ । आर्थिक ऐनले सेवा शुल्क वापत (अनुशूची-१२) विभिन्न शीर्षकमा विभिन्न किसिमका शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ । व्यक्तिगत घटना दर्ता (बिलम्ब) शुल्क वापत यस नगरपालिकाले हाल सम्म राजस्व सङ्कलन गरेको छैन ।

सम्भावना :

व्यक्तिगत घटना दर्ता बिलम्ब शुल्क नगरपालिकाको न्यून तर प्रायः हरेक वर्ष आय हुने शीर्षक अन्तर्गत पर्दछ । अतः आउँदा दिनमा पञ्जिकरण व्यवस्थित गरी बिलम्ब शुल्क सङ्कलन गर्न सक्नेछ । नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७५ अनुसार आ.ब. २०७४/०७५ मा नगरपालिकामा जम्मा २७२९ वटा विभिन्न किसिमका व्यक्तिगत घटना दर्ता भएका थिए । सोही तथ्याङ्कलाई आधारमानी जम्मा व्यक्तिगत घटना दर्ता भएका मध्ये ६०% बिलम्ब हुने अनुमान गरी तलको तालिका अनुसार नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरे बमोजिम ३५ दिन पछि बिलम्ब शुल्क रु. १०० लिदा वार्षिक रु. १,९१,७०० राजस्व सङ्कलन गर्न सक्दछ ।

तालिका २५: व्यक्तिगत घटना दर्ता बिलम्ब शुल्क सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	जम्मा दर्ता सङ्ख्या	बिलम्ब हुन सक्ने अनुमानित सङ्ख्या	दर	जम्मा
१.	जन्म दर्ता	१७९८	१०७८	१००	१०७८००
२.	मृत्यु दर्ता	२२६	१३६	५०	६८००
३.	सम्बन्ध विच्छेद	४	३	१००	३००
४.	बसाईसराई	१२२	७४	१००	७४००
५.	बिवाह दर्ता	५७९	३४७	२००	६९४००
जम्मा				१९१७००

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा उल्लेख दररेटमा व्यक्तिगत घटना दर्ता बिलम्ब शुल्क रू.१०० निर्धारण भएको देखिएकोले घटना घटेको ३५ दिन भित्रै घटना दर्ता गर्न प्रोत्साहित गर्नका लागि उपयुक्त हुने देखिन्छ । यसका साथै नगरपालिकामा व्यक्तिगत घटना विशेष गरेर जन्मदर्ता गर्नको लागि प्रत्येक वडामा अभियानको रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गरी सबै बालबालिकाको राज्यबाट पाउने सुविधा र जन्मदर्ता हुन पाउने अधिकारको सङ्क्षण समेत गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ । व्यक्तिगत घटना दर्ता बिलम्ब शुल्कबाट प्राप्त आयको उचित रूपमा लेखा राख्न उपयुक्त हुने देखिन्छ । विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायलाई बिलम्ब शुल्कमा विशेष व्यवस्था गर्न सकिन्छ ।

(भ) प्रमाणित दस्तुर

हालको अवस्था :

पनौती नगरपालिकाको आर्थिक ऐन मार्फत् नगरपालिकाले विभिन्न किसिमका प्रमाणित गरे वापत कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट शुल्क तथा दस्तुर सङ्कलन गर्दै आएको छ । आर्थिक ऐनले सेवा शुल्क वापत (अनुसूची-८) विभिन्न शीर्षकमा विभिन्न किसिमका शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ । नाता प्रमाणित लगाएत विभिन्न दस्तुर वापत यस नगरपालिकाले आ.व. २०७७/०७८ मा कुल रू. २,६४,००० सङ्कलन गरेको थियो ।

सम्भावना :

नगरपालिकाको नियमित र निरन्तर काम भनेको विभिन्न किसिमका प्रमाणित गर्ने हो । यो नगरपालिकाको आम्दानीको एक मुख्य र भरपर्दो स्रोत हो । यस विषय अन्तर्गत कुल आम्दानीको तथ्याङ्क उपलब्ध भए पनि के कति पटकको प्रमाणित दस्तुरबाट उक्त आम्दानी भएको हो भन्ने तथ्याङ्क उपलब्ध नहुँदा यस वर्षको बाँकी समयमा यस शीर्षकमा के कति आम्दानी हुन सक्छ भन्ने अनुमान गर्न कठिन छ । यस नगरपालिकाको कार्यालय तथा सबै वडा कार्यालयहरूबाट वार्षिक तलको अनुमानित तालिका अनुसार करिब ८०० वटा विभिन्न किसिमका प्रमाणित हुने अनुमान गरिएको छ । वर्तमान दर अनुसार वार्षिक सिफारिस तथा प्रमाणितबाट रू २,७५,००० आय सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

तालिका २६: प्रमाणित सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	प्रमाणित प्रकार	अनुमानित सङ्ख्या	सिफारिस दर	सम्भावित सङ्कलन रकम (रु)
१	नाता प्रमाणित	५००	२००	१०००००
२	नाता प्रमाणित (अंग्रेजी)	२००	५००	१०००००
३	अपुतालि	५०	१०००	५००००
४	अन्य	५०	५००	२५०००
जम्मा		६००	२७५०००

सुधारका पक्षहरू:

- प्रमाणित गर्नु पूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले प्रमाणित नगर्ने ।
- वडावाट सङ्कलित दस्तुरहरू शीर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने ।
- वडा कार्यालयहरूको कर सङ्कलनलाई पनि कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित बनाउने ।
- वडा कार्यालयहरूलाई नगरपालिका कार्यालयसँग कम्प्युटर नेटवर्कीङ गरी अध्यावधि हुने व्यवस्था मिलाउने

ब) घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर:

स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रका घरजग्गा एक व्यक्तिको स्वामित्वबाट अर्को व्यक्तिको स्वामित्वमा हस्तान्तरण गर्दा लिने र दिने व्यक्तिबाट प्रदेश आर्थिक ऐनमा तोकिए बमोजिम असूल गरिएको राजस्वको ६० प्रतिशत प्राप्त गर्ने गर्दछ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा यस्तो स्वामित्व हस्तान्तरणको कार्य सम्बन्धित स्थानीय तहले नै गर्ने उल्लेख गरेता पनि हाल यस नगरपालिकामा क्षमता पर्याप्त नरहेको र सङ्घीय सरकार मातहत रहेको जिल्ला मालपोत कार्यालयबाट घरजग्गाको अभिलेख समेत हस्तान्तरण भ्र्य नसकेकोले चालु आर्थिक वर्षमा पनि जिल्ला मालपोत कार्यालयले नै प्रदेश कानूनमा तोकिए बमोजिम दस्तुर असूल उपर गर्ने गरेको छ र असूल भएको रकम प्रदेश कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयले मासिक रूपमा सम्बन्धित स्थानीय तह र प्रदेश सरकारको सञ्चित कोषमा दाखिला हुनेगरी पठाउने गरेको छ ।

यसरी घरजग्गा रजिष्ट्रेशनको अड्क निर्धारण गर्दा प्रत्येक जग्गाको न्यूनतम मूल्याङ्कन निश्चित गर्न मालपोत नियमावलीको प्रावधान बमोजिम प्रमुख जिल्ला अधिकारीको संयोजकत्वमा जिल्ला समन्वय समितिको प्रमुख, प्रमुख कर अधिकृत वा कर कार्यालय नभएको स्थानमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको प्रमुख, नापी शाखाको प्रमुख, उद्योग वाणिज्य सङ्घको प्रतिनिधि, प्रमुख नापी शाखा र मालपोत कार्यालयको प्रमुख सदस्य सचिव रहेको समितिले वार्षिक रूपमा गरेको न्यूनतम मूल्याङ्कन अनुसार जग्गाको थैली निश्चित हुने गरेको छ । नगरपालिकाले यस्तो मूल्याङ्कन वास्तविक रूपमा कारोवार हुने गरेको मुल्य भन्दा फरक नपरोस् भन्नाका लागि आफ्नो नगरपालिकाको लगत तयार गरी मालपोत कार्यालयमा अध्यावधिक गराउने गर्नु पर्दछ । यसै सन्दर्भमा जग्गा जमीनको घर रजिष्ट्रेशन दस्तुर समेत ध्यानमा राखी नगरपालिकाले जग्गाको प्रचलित भाउ समेत सिफारिस गर्ने प्रणाली स्थापित गर्न सकिएमा यसरी जग्गाको न्यूनतम मुल्य फरक परेर राजस्वमा आउने कमीलाई व्यवस्थित गर्न सरल पर्ने देखिन्छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

- नगरपालिकाले मूल्याङ्कन वास्तविक रूपमा कारोवार हुने गरेको मुल्य भन्दा फरक नपरोस भन्नाका लागि आफ्नो नगरपालिकाको लगत तयार गरी मालपोत कार्यालयमा अध्यावधिक गराउने गर्नु पर्दछ ।
- जग्गा जमीनको घर रजिष्ट्रेशन दस्तुर समेत ध्यानमा राखी नगरपालिकाले जग्गाको प्रचलित भाउ समेत सिफारिस गर्ने प्रणाली स्थापित गर्न सकिएमा यसरी जग्गाको न्यूनतम मुल्य फरक परेर राजस्वमा आउने कमीलाई व्यवस्थित गर्न सरल पर्ने देखिन्छ ।

ट) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर :

विद्यमान अवस्था:

स्थानिय तहले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका कम्पनी तथा एजेन्सी रजिष्ट्रेशन बाहेक अन्य साना तथा मझौला व्यवसाय रजिष्ट्रेशन तथा त्यसको नवीकरण गरे वापतको दस्तुर यसमा पर्दछ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले एफएम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो वापत दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्छन् । यस नगरपालिकाले २०७४ सालमैने 'घ' वर्गको निर्माण व्यवसायी ईजाजत पत्र सबन्धी कार्यविधी ,२०७४ नगरसभाबाट स्विकृत गरी लागु गरी सकेको छ । उक्त कार्यविधिमा ईजाजत पत्र दस्तुर तथा नवीकरण दस्तुरहरू निर्धारण गरेको छ । नगरपालिकाले हालसम्म यस शीर्षकमा राजस्व सङ्कलन गरेको देखिदैन ।

सम्भावना :

नगर प्रोफाइल २०७५ अनुसार यस नगरपालिकामा व्यापार र व्यवसायको सङ्ख्या हेर्दा ८४० वटा व्यवसायहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । तर केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागको आर्थिक गणना २०७५ अनुसार यस नगरपालिकामा १९०१ ओटा व्यापारीक संस्था रहेको देखिन्छ । यसरी नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण अनुसार अझै १०६१ वटा व्यापारीक संस्था दर्ता हुन बाँकि रहेको देखिन्छ । यसरी १०६१ वटा व्यापारिक संस्था दर्ता गर्दा औसत रू. ५०० को दरले दर्ता शुल्क लिदा करिब रू. ५,३०,५०० र दर्ता भएका ८४० वटा को नवीकरण गर्दा औसत रू. २५० को दरले करिब रू. २,१०,००० गरी व्यवसाय रजिष्ट्रेशन तथा दर्ता शुल्कबाट रू. ७,४०,५०० सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ । यसैगरी नयाँ थपिने निर्माणजन्य व्यवसाय लगाएत अन्य व्यवसाय दर्ता गर्दा जम्मा व्यवसाय दर्ता शुल्क करिब रू. ७,५०,००० उठ्न सक्ने सम्भावना रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू :

- साना र मझौला व्यवसायहरूको तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने ।
- व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर अध्यावधिक गर्दै जाने ।
- नयाँ व्यवसाय वा कारोवार सञ्चालन गर्नुपूर्व दर्ता तथा अनु मति प्रमाणपत्र अनिवार्य गरी अनुमति नलिई सञ्चालनमा रहेकालाई नियमित गर्न दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने ।
- दर्ता तथा अनुमतिका लागि छुट्टै कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।
- आर्थिक ऐनमा दर्ता तथा अनुमति दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने ।

ठ) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय :

हालको अवस्था : स्थानिय शासन सञ्चालन ऐन बमोजिम गाउँपालिका/नगरपालिकाले उपकरण सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी स्काभेटर, व्याकहो लोडर, ट्रिपर, ट्राक्टर, प्रोजेक्टर लगाएत अन्य मेसिन भाडामा लगाई आम्दानी गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । नगरपालिकाले विद्यमान भौतिक स्रोतहरूको प्रयोगको दर रेट आर्थिक ऐनमा तोकि कार्यविधि तयार गरेर आफै दर रेट निर्धारण गर्न सक्छ । पनौती नगरपालिकाले आर्थिक ऐनको अनुसूची (८) यस सम्बन्धमा व्यवस्था गरेको छ । नगरपालिकाले बहाल विटौरी वापत सङ्कलन गर्ने आय समेत यसै शीर्षक अन्तर्गत राखेको देखिन्छ ।

सम्भावना : नगरपालिकाको स्वामित्वमा भएका भौतिक सम्पत्तिहरू जेट मेशिन, व्याकहो लोडर, ट्रिपर, ट्राक्टर र प्रोजेक्टर को बहाल परिचालन सम्बन्धमा आवश्यक तथ्याङ्कको आधार नभएकाले आगामी आ.व.मा देहायअनुसार आम्दानी गर्न सक्ने अनुमान गरिएको छ । जसअनुसार जेट मेशिनबाट अनुमानित आय ५ लाख, स्काभेटर तथा व्याकहो लोडरबाट अनुमानित आय ५ लाख, ट्राक्टरबाट १ लाख र प्रोजेक्टरबाट पचार हजार गरी कुल जम्मा ११ लाख पचास हजार आम्दानी गर्न सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू :

- नगरपालिकाको स्वामित्वमा भएका र बहालमा लगाउन सकिने भौतिक सम्पत्तिहरूको विवरण तयार गरी सम्पत्तिको बहाल रकमको दर निर्धारण गर्ने ।
- बहाल विटौरी शुल्क तथा सरकारी सम्पत्तिबाट हुने आय फरक फरक राजस्व शीर्षक अन्तर्गत रेकर्ड राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
- नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका मेशिन आदिहरूको मर्मत स्याहार गरी सन्चालन गर्ने ।
- नगरपालिकाको सम्पत्ति बहालमा लगाउने सम्बन्धमा कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
- कार्यविधिमा उल्लिखित शर्तहरू पालना भए नभएको अनुगमन गर्ने ।

ड) अन्य राजस्व :

हालको अवस्था :

नगरपालिकाले दर भाउ पत्र बिक्री लगाएत विविध शीर्षकमा आम्दानी गरेको पाईन्छ । गत आ.व. २०७७/०७८ मा दरभाउ पत्र लगाएत विविध शीर्षकमा रू १०,५०,४८,००० आम्दानी गरेको देखिन्छ ।

सम्भावना :

नगरपालिकाको दरभाउ पत्र बिक्री लगाएत विविध शीर्षकको रकम विभिन्न कुराहरूमा भर पर्ने तथा ति सबैको तथ्याङ्किकन गर्न गारो हुने हुँदा यस शीर्षकमा सम्भावनाको अनुमान गर्न त्यति सहज छैन । बिगतमा यस शीर्षकमा उठेको रकम तथा नगरपालिकाले आ.व. २०७८/०७९ को लागि गरेको अनुमान अनुसार यस शीर्षकमा रू. ९,६०,००,००० अनुमान गरेको हुँदा सोही अनुसार राजस्व रकम उठ्ने आङ्कलन गर्न सकिन्छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू:

नगरपालिकाको विविध शीर्षकमा रकम धेरै जम्मा भएको देखिदा नगरपालिकाले स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन लगाएत अन्य ऐनको अधिनमा रहि महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयले आर्थिक कारोवारको लागि बनाएको “**एकिकृत आर्थिक सङ्केत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४ (दोस्रो परिमार्जन)**” मा उल्लेख भए अनुसार शीर्षकगत रकम छुट्टाएर राजस्व रकमको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने परिपाटिको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ। यसै गरी पर्यटन शुल्क समेत सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुञ्जले लगाउने हुँदा नगरपालिकाले पर्यटन प्रवेश शुल्क मात्र लगाउन सक्दछ। नगरपालिकालाई मात्र पर्यटन प्रवेश शुल्कमात्र लगाउने अधिकार रहेको हुँदा सोही बमोजिम आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्नुपर्ने हुन्छ।

परिच्छेद चारः आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाले राजस्व परिचालनमा गरेका प्रयासहरू तथा आय सङ्कलनको अवस्थालाई संक्षिप्त व्याख्या गरिएको छ। यसले नगरपालिकाको आय सङ्कलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्ने छ।

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति

यस परिच्छेद चारमा नगरपालिकाले राजस्व परिचालनमा गरेका प्रयासहरू तथा आय सङ्कलनको अवस्थालाई मुख्य रूपमा व्याख्या गरिएको छ। यस विश्लेषणले नगरपालिकाको थप आय सङ्कलनको लागि तथा संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ।

४.१.१ राजस्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण

नगर सभाले आ.व. २०७८/०७९ का लागि गरेका राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरू :

- करदाता तथा सेवा ग्राहीहरूलाई सम्मानपूर्वक सहज रूपमा कर एवम् राजस्व बुझ्ने र बुझाउने, सेवा लिने वातावरण मिलाइनेछ।
- नगरमा कर सङ्कलन कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरी सबैभन्दा बढी कर तिर्ने करदातालाई सम्मान गर्ने कार्यको थालनी गरिएको थियो।
- अपाङ्ग, असहाय, असक्त, दैवी प्रकोप पिडित द्वन्द्व पिडित, ७० वर्ष माथिका जेष्ठ नागरिक तथा कोरोनाका कारण ज्यान गुमाएका परिवारको मानिसलाई निःशुल्क सिफारिस गरिएको थियो।
- राजस्व, लेखा, जिन्सी अभिलेखको लागि सफ्टवेयर मार्फत विभिन्न शाखाको अभिलेख तथा प्रतिवेदन प्रणाली व्यवस्थित बनाइएकोमा आगामी आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइनेछ।
- पनौती नगरपालिकाक्षेत्रमा लागु हुने गरी आ.व. २०७४/०७५ देखि कार्यान्वयनमा आएका विभिन्न राजस्वका स्रोतहरूको दरहरूलाई आ.व. २०७८/०७९ आर्थिक वर्ष पनि निरन्तरता दिइनेछ।
- व्यवसाय कर र घर बहाल कर असुलीलाई प्रभावकारी बनाउन आगामी आर्थिक वर्षको पहिलो चौमासिकबाटै नगर भित्रको सबै वडाको उद्योग, व्यापार, व्यवसायीहरूको लगत खडा गरी स्थलगत कर असुली अभियानको थालनी गरिएको थियो।
- नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोत व्यवस्थापन तथा राजस्व परिचालनका लागि राजस्व प्रशासनमा सुधार गरिएको थियो। राजस्व प्रशासनलाई चुस्त, सरल, प्रविधिमैत्री एवम् करदाता मैत्री बनाइनेछ। कर चुहावटका क्षेत्रको पहिचान गर्दै करको दायरता विस्तार गरी कर राजस्वलाई अभियानको रूपमा अगाडी बढाइनेछ साथै कर सङ्कलनमा प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिएको थियो।
- कर सूचना प्रणाली मार्फत राजस्व सम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक गरिएको थियो। कर सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो।
- नगरसञ्चालनमा रहेका उद्योग, व्यवसाय, घर भाडा सम्बन्धी विवरणहरू राजस्व तथा राजस्व परामर्श समितिले पहिचान गरेका छुट भएका करका शीर्षकहरू राजस्व सूचना प्रणालीमा प्रविष्टी गरिएको थियो।
- सामुदायिक वनबाट प्राप्त राजस्वलाई कानून बमोजिम निरन्तरता दिइने छ।

तालिका २७: राजस्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण विवरण

नीति निर्धारणका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुझावहरू
क) सङ्गठनात्मक व्यवस्था		
राजस्व शाखाको व्यवस्था सङ्गठन सङ्ग्रचनामा छ, छैन ?	छ	कर्मचारी व्यवस्थापन
राजस्व शाखामा कुन तहका कति दरबन्दी छन् ? र हालको पदपूर्तिको अवस्था कस्तो छ ?	पाँचौं-२ का.स.-१	थप जनशक्ति आवश्यक
राजस्व शाखाले गर्ने कामका लागि कार्य विवरण छ कि छैन ?	छ	
कर्मचारीहरूलाई उनीहरूको जिम्मेवारी स्पष्ट र लिखित रूपमा दिइएको छ, छैन ?	छ	
कर्मचारीहरूलाई आवश्यक पर्ने स्थान, फर्निचर, यातायात साधन, कम्प्युटर, मसलन्द आदिको व्यवस्था कस्तो छ ?	छ	टेलिफोन तथा सफ्टवेयरको आवश्यकता यातायातको साधन छैन मसलन्द पनि पर्याप्त छैन ।
सूचना प्रविधिको प्रयोगको अवस्था कस्तो छ ? (सफ्टवेयर, एसएमएस, इमेल, टेलिफोन आदि)	सफ्टवेयर प्रयोग	सबै वडाहरूमा थप व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
कर्मचारीको राजस्व परिचालन सम्बन्धी क्षमता विकासको लागि के गरिएको छ ?	छैन	समय समयमा क्षमता विकास तालिम को व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
राजस्व परिचालनका लागि वडालाई दिइएको जिम्मेवारी के छ ?	दर्ता, सिफारिस	समय समयमा क्षमता विकास तालिम को व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
ख) राजस्व प्रशासन सञ्चालनको अवस्था		
करदाताहरूको नाम तथा कर लाग्ने आधारको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छ ? कर अभिलेख आवश्यक पर्ने स्रोतहरू – सम्पत्ति, व्यवसाय, सवारी साधन, विज्ञापन, बहाल आदि	ठिकै	करदाता हरूको लागि कर सफ्टवेयर मार्फत अभिलेख राख्ने ।
गाउँ/नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका स्थायी सम्पत्तिहरूको विवरण तथा सोको परिचालन कस्तो छ ?	छ	थप सङ्ग्रचनालाई व्यवस्थित गरी परीचालन गर्नुपर्ने ।
कर निर्धारणको लागि सम्पत्ति वा आय वा खर्च वा कारोवारको मूल्याङ्कन कतिको सही रूपमा भएको छ ? मूल्याङ्कन अनुसार कर निर्धारण	छ	करदाता हरूको अभिलेख राखि समय सापेक्ष बनाउने

नीति निर्धारणका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुझावहरू
भएको छ छैन ?		
चुहावट हुन सक्ने सम्भावनाहरू के के छन् र तिनको नियन्त्रणको लागि कस्तो नीति लिइएको छ ?	दायरामा लिन नसकिएको	सफ्टेवरमा अभिलेखीकरण गर्ने राजस्व सम्बन्धी जनजागरण कार्यक्रमहरू व्यापक रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्ने ।
व्यवस्थाको बर्खिलाप गरेमा दण्डको व्यवस्था कस्तो छ ?	छ	व्यवस्था भए पनि कार्यान्वयनमा नरहेको तथा आर्थिक ऐनमा नै व्यवस्था गर्नु पर्ने ।
समयमा तिर्नेलाई छुट र ढिलो बुझाएमा जरीवाना लाग्ने व्यवस्था सबै आय स्रोतहरूमा कसरी लागु गरिएको छ ?	सम्पत्ति करमा रहेको पंजीकरण	समयमा कर तिर्ने करदातालाई पहिचान गरी छुट र ढिलो आउने लाइ जरिवानाको व्यवस्था गर्ने। सुचना प्रणालीको व्यवस्थापन गर्ने।
करदाताहरूलाई उनीहरूले तिर्नुपर्ने कर रकम बारे अग्रिम जानकारी गराउने व्यवस्था के छ र कतिको प्रभावकारी छ ?	बजेट बक्तव्य सुचना टाँस	स्थानिय रेडियो, पत्रपत्रिका तथा थप सुचना प्रणालीको व्यवस्थापन गर्ने।
गाउँ/नगरपालिकाले निर्धारण गरेको कर तथा शुल्कमा चित्त नबुझेमा गुनासो वा उजुरी गर्नेसक्ने व्यवस्था केकस्तो छ ?	गुनासो पेटिका	जनचेतना गर्नुपर्ने
राजस्व शाखाको कार्य प्रक्रिया, चुहावट नियन्त्रणको प्रयास, लक्ष तथा असुली अवस्थाको अनुगमनको व्यवस्था के छ ?	छ	प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था गर्ने ।
सार्वजनिक निजी साभेदारी अवधारणाको कार्यान्वयनको अवस्था कस्तो छ ?	ठिकै छ ।	स्रोतको खोजी गर्नुपर्ने
ग) सूचना तथा समन्वयको अवस्था		
करदाताहरूलाई कर तथा शुल्क सम्बन्धी जानकारी दिन के कस्तो कार्य गरिएको छ ? (शिक्षामूलक कार्यक्रम, प्रचार प्रसार, होर्डिङ्ग बोर्ड, वेब साइट आदि)	वेवसाइट, सुचना टाँस, एफ एम रेडियो	सबैको पहुँच हुने ठाउँमा होडिड बोर्ड राख्ने
करको दर निर्धारण तथा समीक्षामा सरोकार पक्षहरूको सहभागिता कस्तो छ ?	राम्रो छ ।	सहभागिता अनिवार्य गराउनु पर्ने
राजस्व परामर्श समिति तथा अन्य समितिहरूको प्रभावकारिता कस्तो छ ? (बैठक सङ्ख्या, निर्णयहरू आदि)	वर्षको- ३ पटक	प्रत्येक महिनामा राख्नुपर्ने

नीति निर्धारणका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुभावहरू
राजस्व असुलीमा सरोकार पक्षहरूको सकारात्मक सहभागिताको अवस्था कस्तो छ ?	प्रायः समयमै तिर्ने	जन चेतना फैलाउने
राजस्व शाखालाई अन्य शाखा तथा निकायबाट प्राप्त सहयोग कस्तो छ ?	राम्रो छ ।	
आयका स्रोतहरूको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छ ?	सफ्टवेयर छ ।	थप व्यवस्थित गर्ने
गाउँ/नगरपालिकाको आयको आय विवरण सार्वजनिक हुने गरेको छ, छैन?	बजेट	
आयको आलेप तथा मलेप हुने गरेको छ, छैन ? छ भने आएका बेरूजुहरू कसरी सम्बोधन भएका छन् ?	छ	बेरूजु सम्परिक्षण लाई थप प्रभावकारी बनाउनुपर्ने

स्थानिय जनता जगरूक नहुँदा वा जानकार नहुँदा सबै करदाता हरूले समयमै कर नबुझाउने तथा कर आवश्यक काम पर्दा मात्र राजस्व बुझाउने चलन रहेको छ ।

४.२. आय सङ्कलनको संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता

नगरपालिकाको राजस्व सङ्कलन सम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था देहाय अनुसार रहेको छ ।

- नगरपालिकाको सङ्गठन सङ्रचना तयार भएको देखिँदैन । नगरसभाबाट सङ्गठन सङ्रचना तयार गर्ने तथा राजस्व शाखा गठन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- नगरपालिकामा हाल कुल १२९ जना कर्मचारी कार्यरत रहेको देखिन्छ, भने राजस्व सम्बन्धी काम गर्न (अधिकृत पाँचौं) एक जना कर्मचारी खटाएको देखिन्छ ।
- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीको सेवाग्राहीप्रतिको व्यवहार सामान्य र नम्र रहेको ।
- राजस्व सङ्कलनका लागि नगरपालिकामा कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रयोग भएको तर वडास्तरमा कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रयोग हुन बाँकी रहेको ।
- वडा कार्यालयबाट पञ्जीकरण, सिफारिस गर्ने गरेको तथा अन्य कर तथा गैरकर नगरपालिकाको कार्यालयबाटै सङ्कलन हुने गरेको ।
- राजस्व सङ्कलन सम्बन्धमा कुनैपनि कार्यविधि नभएकाले राजस्व सङ्कलन गर्दा शीर्षकहरू चयनमा अस्पष्टता रहेको ।
- राजस्व सङ्कलनको जिम्मेवारी सहित कार्यरत कर्मचारीहरूका लागि तालिम तथा अभिमुखीकरण नभएको ।
- हालसम्म राजस्व सङ्कलन तथा त्यसको प्रभावकारिताका लागि अनुगमन तथा मूल्याङ्कन नभएको ।

४.२.१ स्थानीय राजस्व परामर्श समिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६५ मा स्थानीय राजस्व परामर्श समिति सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ । यस समितिले राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, संशोधन, परिमार्जन

र सोको परिपालना सम्बन्धी परामर्श, राजस्वको स्रोत, दर, दायरा विश्लेषण गरी प्राप्त हुनसक्ने राजस्वको विश्लेषण, अनुमान, कर, गैरकर, सेवा शुल्क, दस्तुर आदिको दर सम्बन्धमा परामर्श दिने जस्ता कार्यहरू गर्दछ। यस नगरपालिकामा स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको गठन देहाय अनुसार भएको छ।

तालिका २८: नगरपालिकामा राजस्व सम्बन्धी काम गर्ने कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	जिम्मेवारी
१	श्री गिता बज्जारा	न.पा. उप-प्रमुख	संयोजक
२	श्री प्रदिप पौडेल	प्र.प्र.अ.	सदस्य
३	श्री केशव बज्जारा	वडा अध्यक्ष वडा नं. ८	सदस्य
४	श्री चण्डिका परियार	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	श्री भोला थापा	अध्यक्ष, पनौती उद्योग बाणिज्य सघ	सदस्य
६	श्री कृष्ण प्रसाद सैजु	लेखा अधिकृत	सदस्य सचिव

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७८

४.२.२ राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन

यस नगरपालिकाको सङ्गठन सङ्गठनात्मक राजस्व प्रशासन छैन। अतः यसमा स्थायी दरबन्दी नरहेकाले प्रविधिकहरूले विशेष गरी सहायक छँटोले काम गरी रहनु भएको छ। राजस्वमा काम गर्न कम्प्युटर लगाएत भौतिक साधनहरूको व्यवस्था गरिएको छ। यसैगरी राजस्व प्रशासन सञ्चालनको लागि आफ्नै छुट्टै सफ्टवेयर तथा स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SUTRA) प्रयोग गरिएको छ। राजस्व प्रशासनमा करदाताको विवरण अद्यावधिक छैन।

नगरपालिकाको राजस्व प्रशासनलाई अझ प्रभावकारी बनाउने नीति चालु बजेट मार्फत पनि नगरपालिकाले लिएको छ। यसको प्रभावकारिताका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरूमा जनशक्ति व्यवस्थापन, राजस्व शाखाको संस्थागत विकास, राजस्व सम्बन्धी कार्ययोजना तर्जुमा, मालपोत कार्यालयबाट स्थानीय जग्गाको लगत अद्यावधिक, करदाताहरूको पहिचान र लगत अभिलेखीकरण, कर तथा गैर करका स्रोतहरूको पहिचान गर्नुपर्ने रहेको छ। यसैगरी राजस्व प्राप्त हुने पूँजीगत निर्माण, पर्यटकीय क्षेत्रहरूको प्रवर्द्धन, ऐतिहासिक स्थलहरूको प्रचार प्रसार र प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने छ। वडास्तरमा काम गर्ने कर्मचारीलाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह र राजस्व सङ्कलन कार्यमा परिचालन गर्नुपर्ने हुन्छ। साथै नगरपालिका तथा वडा कार्यालयका राजस्व प्रशासनसँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई राजस्व र आयका शीर्षकका विषयमा अभिमुखीकरण र अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास महत्वपूर्ण हुने देखिन्छ। यसै गरी राजस्व सङ्कलनको लागि स्थानिय स्तरमा जन जागरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी जनतामा “कर तिर्नु कर्तव्य मात्र होइन गौरव पनि हो” भन्ने भावनाको विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ।

४.३ नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन

नगरपालिकाको विगतका वर्षहरूको आयको यथार्थ विवरणहरू र चालु आ.व.को राजस्वका प्रस्तावित तथ्याङ्कलाई तालिका २९ मा प्रस्तुत गरिएको छ। आ.व. २०७६/०७७ र २०७७/०७८ को आयको अध्ययन गर्दा उक्त वर्षहरूमा नगरपालिकाको आयका प्रमुख स्रोतहरू मालपोत, दर्ता, सिफारिस, नवीकरण, पार्किङ्ग शुल्क आदीमा आधारित भएको देखिन्छ।

तालिका २९: विगतको आन्तरिक आय सङ्कलनको अवस्था

आय शीर्षक	२०७६/०७७ को यथार्थ आय	०७७/०७८ को यथार्थ आय	२०७८/०७९ को अनुमानित आय
क. आन्तरिक आय			
जम्मा आन्तरिक आम्दानी	२९१७२९०००	३४१३५१०००	३४००४६०००
ख. राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय			
सङ्घीय सरकारबाट (मु.अ.कर तथा अन्तः शुल्क)	७०३०७०००	८७७०६०००	९४१४५०००
प्रदेश सरकारबाट (सवारी साधन)	२४५१९०००	२९२४९०००	३०८२५०००
घर जग्गा रजिष्ट्रेशन	४९३४२०००	८३९१५०००	५०००००००
ग. अनुदान			
सङ्घीय सरकार समानीकरण अनुदान	१४४२०००००	१४२२०००००	१५१२०००००
सङ्घीय सरकार: ससर्त	२५७८२४०००	२९०१०५०००	३०९९७००००
सङ्घीय सरकार समपूरक अनुदान	१४३५५०००	१६६७९०००	२०००००००
सङ्घीय सरकार विशेष अनुदान	०	०	६००००००
प्रदेश सरकार समानिकरण	१०५५९०००	१०५३७०००	१३०१८०००
प्रदेश सरकार ससर्त अनुदान	१४३५५०००	१६६७००००	१८३२९०००
प्रदेश सरकार विशेष अनुदान			०
प्रदेश सरकार समपूरक अनुदान	२६३४२०००	२९९९७०००	२९९९७०००
अन्य अनुदान			
कुल जम्मा	९०३५३२०००	१०४७६०९०००	१०६३५२२०००

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण तथा वार्षिक निती तथा कार्यक्रम पुस्तिका, २०७८

नगरपालिकाको आ.व. २०७८/०७९ को यथार्थ आयको अध्ययन गरी तथ्याङ्क निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । यी दुई वर्षको आय अध्ययन गर्दा उक्त वर्षहरूमा नगरपालिकाको आय परम्परागत स्रोतहरू मूलतः मालपोत, दर्ता, नवीकरण, सिफारिस लगायतमा आधारित भएको पाइन्छ । यस नगरपालिकाले विगत आ.व.हरूमा सङ्कलन गरेको यथार्थ तथा चालु आ.व.का लागि गरेको प्रस्तावित आन्तरिक आय सम्बन्धी विस्तृत विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका ३०: राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण (वार्षिक)	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
क.	कर तर्फ			
	भूमिकर (मालपोत)	रु. १५२४२८४ सङ्कलन गर्न सक्ने	छ	भएको
	सम्पत्ति कर	रु. ११५६९००० सङ्कलन हुन सक्ने	छ	भएको
	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	रु. २००००० सङ्कलन हुन सक्ने	छ	भएको
	घर जग्गा बहाल कर	रु. ६४३३२०० उठ्न सक्ने सम्भावना	छ	भएको
	व्यवसाय कर	रु. ४५८१५०० सङ्कलन हुने सम्भावना	छ	भएको
	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	रु. ५००००० सङ्कलन हुने सम्भावना	छ	भएको
	विज्ञापन कर	रु. ५५०००० सङ्कलन हुने सम्भावना	छैन	नभएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण (वार्षिक)	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
	मनोरञ्जन कर	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
ख.	अन्य राजस्व			
	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री	१०००००० उठाउन सकिने	छ	भएको
	काठ, दाउरा, जाराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	सम्भावना भएको	छ	भएको
	वन पैदावर (सामुदायिक वनको) बिक्री वापतको आय	रु ४४७००० सङ्कलन हुन सक्ने	छैन	नभएको
	नक्सापास दस्तुर	रु. ४६९९६०० आम्दानी हुने सम्भावना	छ	भएको
	व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब शुल्क	रु १९१७००सम्म सङ्कलन गर्न सक्ने	छ	भएको
	बहाल विटौरी शुल्क	३३३०००० उठाउन सकिने	छ	भएको
	पार्किङ्ग शुल्क	१९५००००उठाउन सकिने	छ	नभएको
	अस्पताल सञ्चालन	सम्भावना भएको	नभएको	नभएको
	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	सम्भावना भएको	छ	भएको
	स्थानीय खानेपानी महसुल	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	स्थानीय विद्युत् महसुल	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वञ्जीजम्प, जिपप्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वृत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्ययमशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	उठाउन सकिने	छैन	नभएको
	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म आदि)	सम्भावना भएको	छ	भएको
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	सम्भावना नभएको	छ	नभएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण (वार्षिक)	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
	वडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर	रु ४७५०००० उठाउन सकिने	छ	भएको
	दण्ड जरिवाना	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	सहकारी दर्ता र नवीकरण	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	सामाजिक संस्था दर्ता र नवीकरण	सम्भावना भएको	छैन	नभएको
	सामुदायिक वनको आम्दानी	सम्भावना भएको	छ	भएको

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण तथा आय विवरण विश्लेषण, २०७८

माथिको तालिकाबाट यस नगरपालिकाको आय सङ्ग्रहना हेर्दा आन्तरिक आयमा विभिन्न शीर्षकमा कर उठाउन सकिने देखिन्छ। यद्यपि नगरपालिकाको समग्र आयको प्रमुख स्रोतको रूपमा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने अन्तर सरकारी वित्त हस्तान्तरण र कार्यक्रम वापतको अनुदान नै रहेको देखिन्छ।

४.४ राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

नगरपालिकाको स्थानीय आन्तरिक आय परिचालनमा नयाँ व्यवस्था अनुसारको क्षमता विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ। आन्तरिक आय परिचालनमा देखिएका सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न निम्न कार्य गर्न आवश्यक देखिन्छ।

क. राजस्व प्रशासनका लागि उपयुक्त सङ्गठन निर्माण तथा क्षमता विकास

नगरपालिकामा राजस्व र योजना सम्बन्धी काम गर्न लेखा अधिकृत १ जनालाई जिम्मेवारी दिइएको भए पनि नगरपालिकाको छुट्टै शाखा गठन भएको भने देखिँदैन। नगरसभाले सङ्गठन चार्ट स्वीकृत गरी कार्यबोझका आधारमा शाखा, उपशाखा तथा इकाइहरूको लागि आवश्यक कर्मचारीको व्यवस्था गर्नुपर्ने र जिम्मेवारी अनुसार सान्दर्भिक तालिम तथा अन्य क्षमता अभिवृद्धिका अवसर समेत उपलब्ध गराउँदै जानुपर्ने देखिन्छ।

ख. तथ्याङ्क सङ्कलन तथा नियमित अद्यावधिकरणको पद्धति स्थापना

हाल नगरपालिकामा भूमि कर, व्यवसाय कर तथा अन्य कर र गैरकर बुझाउनेको सङ्ख्या के कति छ, भन्ने तथ्याङ्क उपलब्ध छैन। यसर्थ सबै किसिमका करदाताको विवरण सङ्कलन गरी नियमित अद्यावधिकरणको व्यवस्था गर्नु आवश्यक छ, यसले करको दर, दायरा तथा समग्र राजस्वको सम्भावित आकार अनुमान गर्न आधार प्रदान गर्दछ। अद्यावधिक अभिलेख विना राजस्व सम्बन्धी नीति निर्धारण, प्रक्षेपण, असुली व्यवस्थाको अनुगमन प्रभावकारी हुन नसक्ने भएकाले तथ्याङ्क सङ्कलन तथा नियमित अद्यावधिकरणको पद्धति स्थापना हुनु अति जरूरी छ।

ग. आन्तरिक आय परिचालन नीति तथा कार्यविधि

नगरपालिकाले आय परिचालन सम्बन्धी नीति तथा मुख्य आय शीर्षकहरूबाट आय सङ्कलन गर्ने कार्यविधि तयार गरी वडा समितिहरूलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्दछ। यसमा आय सङ्कलन गर्ने तरिका, प्रतिवेदन बुझाउने ढाँचा, नगद दाखिला सम्बन्धी व्यवस्था, अनुगमन जस्ता विषयवस्तु पर्दछन्। हाल कुन कुन शीर्षकमा के कति राजस्व सङ्कलन भइरहेको छ, भन्ने अस्पष्टताको अवस्था अन्त्य गरी शीर्षकगत रूपमा आय स्पष्ट हुने गरी लेखा राख्नु जरूरी छ।

घ. राजस्वका दर निर्धारण तथा प्रचार प्रसार

नगरपालिकाले हालको कानुनी व्यवस्था अनुसार राजस्व सङ्कलनका लागि दर निर्धारण गरी त्यसको प्रचार प्रसार गर्न आवश्यक देखिन्छ। त्यसैगरी करदातालाई तिर्नुपर्ने कर रकमसम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउन कर शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका अतिरिक्त समयमा राजस्व नतिरेमा दण्ड जरिवाना लाग्ने विषयमा पनि प्रचार प्रसार गर्नु पर्दछ।

ङ. समन्वय संयन्त्र

राजस्व परिचालनसम्बन्धी नीति निर्माण, शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण, राजस्व सङ्कलन विधि निर्धारण जस्ता कार्यमा सम्बन्धित आन्तरिक तथा बाह्य निकायहरूसँग समन्वय अपरिहार्य हुन्छ। यसका लागि राजस्वका आधार निर्धारण तथा दरहरूमा परिमार्जनका लागि राजस्व परामर्श समितिको भूमिकालाई स्थापना गर्नु पर्दछ। आय सङ्कलनमा वडा समितिको भूमिकालाई स्पष्ट व्याख्या गरी वडा र राजस्व शाखाबिच निरन्तर समन्वय हुन जरूरी देखिन्छ। त्यसैगरी राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धमा केन्द्र, प्रदेश तथा अन्य स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गर्न आवश्यक पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ।

च. चुहावट नियन्त्रण, पारदर्शिता र जवाफदेहिता

आयको सङ्कलन अवस्थाको अनुगमन गरी राजस्व चुहावट भएको पाइएमा त्यसलाई नियन्त्रण गर्न तत्काल आवश्यक कार्य गर्नु पर्दछ। नगरपालिकाले आय व्ययको विवरण आवधिक रूपमा प्रकाशमा ल्याउनु, करदातासँग निरन्तर सम्वाद गर्नु, सूचना प्रविधि तथा सामाजिक मिडिया मार्फत् राजस्व र खर्चको विवरणबारे जनता तथा सरोकारवालालाई जानकारी गराउनु यस दिशातर्फको केही सकारात्मक प्रयासहरू हुन सक्दछन्।

परिच्छेद पाँच: राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । यस कार्ययोजनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत एवम् बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

५.१ नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना

५.१.१ राजस्व सुधारका क्षेत्रहरू

राजस्व सुधारका लागि अपनाउनु पर्ने क्रियाकलापहरू तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ ।

दायरा : राजस्व सुधारको लागि संविधान तथा कानूनले व्यवस्था गरेको नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने हुनु पर्दछ । क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजस्वको सङ्कलन तथा परिचालन गर्ने सम्भावना के कस्तो छ सो को पहिचान गर्नुपर्दछ । करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाको परिमाण, मुल्य र उपयोग) को पहिचान गर्नु पर्दछ । करदाता, उपभोगकर्ता, र सेवाग्राहीको पहिचान पश्चात् तीनीहरूको एकन तथ्याङ्क पत्ता लगाई त्यसको दायरा एकन गर्नुपर्दछ ।

दर : करदाताको पहिचान पश्चात् नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने करदातालाई करदाताको सामर्थ्यका आधारमा न्यायोचित ढङ्गबाट करको दर निर्धारण गर्नुपर्दछ । करको दर निर्धारण गर्दा समान दर, प्रगतिशिल वा अनुदारवादी के कस्तो छ सो को समीक्षा गरी प्रगतिशिल कर लगाउनुपर्दछ । करको दर निर्धारण गर्दा तपशिलमा उल्लिखित विषयमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

- विगत वर्षहरूको करको दर
- छिमेकी स्थानीय तहको करको दर
- करदाताको कर तिर्ने क्षमता
- करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवा)
- सेवा तथा दस्तुरको लागत
- राजस्व सङ्कलनको अवस्था
- सम्पत्तिको मुल्य तथा उपयोग
- पुँजिगत लगानी र आर्थिक कारोवार

व्यवस्थापन :

करदाताको पहिचान, सङ्ख्या निर्धारण तथा दायरा निश्चित गरी करका दरहरू न्यायोचित ढङ्गबाट निर्धारण पश्चात् राजस्व प्रशासनमा सुधार ल्याउन नीतिगत व्यवस्था, सङ्गठन सङ्गठनात्मक सुधार भौतिक सुविधा, मानव संसाधन, प्रविधि र सफ्टवेयर, सूचना तथा अभिलेख राख्नुपर्दछ । राजस्वको सुधारको लागि हरेक तथ्याङ्कको अभिलेख राखि राजस्व चुहावट हुन नदिन अनुगमन गर्नुपर्दछ ।

क. कर राजस्व सुधारका योजनाहरू

तालिका ३१: राजस्व सुधार कार्ययोजनाहरू

क्र.सं.	सुधारका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
१	भूमिकर तथा मालपोत		

क्र.सं.	सुधारका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
	१. जग्गाको मूल्याङ्कनको दर निर्धारण गरी मालपोतको दर परिमार्जन गर्ने ।	२०७९ असार मसान्त	राजस्व परामर्श समिति
	२. घुम्ती सेवा सञ्चालन गरी समयमा मालपोत तिर्न प्रोत्साहित गर्ने ।	२०७९ पौष देखि अर्धवार्षिक रूपमा नियमित	राजस्व शाखा वडा कार्यालय
२	सम्पत्ति कर		
	१. आर्थिक ऐन बनाई सोमा सम्पत्ति कर लगाउने स्पष्ट व्यवस्था गर्ने ।	२०७९ असार मसान्त	राजस्व परामर्श समिति
	२. सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधिलाई अद्यावधिक गर्ने ।	२०७९ पौषसम्म	राजस्व परामर्श समिति
	३. वडामा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	२०७९ मंसिर देखि नियमित	राजस्व शाखा वडा कार्यालय
	४. सम्बन्धित कर्मचारी तथा पदाधिकारीका लागि तालिमको व्यवस्था गर्ने । र कर्मचारी थप गर्ने ।	२०७९ चैत्र मसान्तसम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
३	घर जग्गा बहाल कर		
	१. प्रतगतिशील करको दर अवलम्बन गर्ने	२०७९ असार मसान्त	राजस्व परामर्श समिति
	२. बहालमा भएका घर तथा जग्गाहरूको लगत सङ्कलन गर्ने ।	२०७९ पौषसम्म	राजस्व शाखा वडा कार्यालय
	३. बहालमा लगाएका घरधनीहरूलाई जानकारी गराई करको दायरमा ल्याउने ।	२०७९ भाद्र देखि निरन्तर	राजस्व शाखा, राजस्व परामर्श समिति, वडा कार्यालय
४.	व्यवसाय कर		
	१. व्यवसाय कर व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरि लागु गर्ने ।	२०७९ माघसम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	२. व्यवसाय कर सम्बन्धमा दण्ड सजाय तथा पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।	२०७९ माघसम्म	राजस्व परामर्श समिति
	३. दर्ता भएका व्यवसायहरूको लगत अद्यावधिक गर्ने तथा दर्तामा नआएकालाई दर्ता गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।	नियमित	राजस्व शाखा वडा कार्यालयहरू
	४. व्यवसाय दर्ता तथा कर सङ्कलनका लागि वडा वडामा घुम्ती सेवा तथा अभियान सञ्चालन गर्ने ।	२०७९ पौष देखि अर्धवार्षिक रूपमा	राजस्व शाखा वडा कार्यालयहरू
५.	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर		
	१. जडीबुटी तथा कवाडी सङ्कलनको सम्भाव्य क्षेत्र पहिचान गरी बिक्री हुने परिमाण यकिन गर्ने ।	२०७९ आषाढ मसान्त	राजस्व शाखा राजस्व परामर्श समिति
	२. जडीबुटी र कवाडी करको दर अद्यावधिक गरी सो अनुसार ठेक्का बन्दोवस्त गर्ने ।	२०७९ आषाढ मसान्त	नगरसभा, कार्यपालिका

ख. गैरकर राजस्व सुधार योजना

तालिका ३२: गैरकर राजस्व सुधार योजनाहरू

क्र.स	सुधारका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
१	कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था		
	१. आर्थिक ऐन तयार गर्ने । - हालको राजस्व अधिकारका सम्भाव्य शीर्षकहरू अनुसार शीर्षक हेरफेर गर्ने । - व्यावहारिक नदेखिएका, लागु नहुने तथा सङ्घीय कानूनसँग बाझिने प्रावधानहरूलाई हटाउने । - राजस्व असुलीको व्यवस्थासँगै दण्ड, सजाय तथा पुरस्कारको व्यवस्था पनि उल्लेख गर्ने । - जग्गाको मूल्याङ्कनको दर निर्धारण गरी मालपोतको दर परिमार्जन गर्ने ।	२०७९ असार मसान्त	राजस्व परामर्श समिति
	२. राजस्व नीति सामर्थ्यमा आधारित तथा कर लाभ सिद्धान्तमा आधारित बनाउने	२०७९ कार्तिक मसान्त	गाउँपालिका
२	साङ्गठनिक व्यवस्था (शाखा, जनशक्ति, पूर्वाधार र सूचना व्यवस्था)		
	१. राजस्व शाखाको स्थापना गर्ने ।	२०७९ चैत मसान्त सम्म	गाउँपालिका
	२. राजस्व शाखाका लागि थप कर्मचारी, सफ्टवेयर तथा भौतिक सुविधाको व्यवस्था गर्ने ।	२०७९ चैत मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	३. राजस्व सफ्टवेयर सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने ।	२०७९ असार सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	४. विभिन्न स्रोतका आन्तरिक आयलाई सम्बन्धित शीर्षक अन्तर्गत आमदानी बाँध्ने ।	२०८० असार मसान्त	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, आर्थिक प्रशासन शाखा
३	करदाता लक्षित कार्यक्रम तथा पारदर्शिता		
	१. विभिन्न सञ्चार माध्यमबाट कर असुलीका लागि चेतनामूलक सूचनाहरू प्रचार प्रसार गर्ने ।	२०७९ मंसिरदेखि निरन्तर	राजस्व परामर्श समिति र वडा कार्यालय
	२. चौमासिक रूपमा खर्चसँगै आन्तरिक आय सङ्कलनको विवरण सार्वजनिक गर्ने ।	चौमासिक	आर्थिक प्रशासन शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
४.	राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन		
	१. यस कार्ययोजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्ने ।	२०७९ साउन देखि निरन्तर	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	२. कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने बजेट व्यवस्था गर्ने ।	२०७९ माघ मसान्त	कार्यपालिका गाउँ सभा

परिच्छेद छः आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि नगरपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । राजस्व प्रक्षेपण गर्दा महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ उल्लिखित शीर्षकगत रूपमा गरिएको छ । नगरपालिकाको राजस्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात् आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यस प्रक्षेपणले नगरपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात् आगामी तीन वर्ष (आ.व. २०७९/८० देखि २०८१/०८२) को लागि आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरूको आधारमा गरिएको छ । धेरैजसो शीर्षकहरूको आय प्रक्षेपण प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित छ भने भविष्यमा आयका आधारको दायरा बढ्न गई सोबाट हुने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ । त्यसैगरी केही शीर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय सङ्कलनको बृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ ।

तालिका ३३: आगामी आ.व.हरूका लागि राजस्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)

राजस्व सङ्केत	राजस्व शीर्षक	कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	आन्तरिक आय तर्फ		
११३१३	सम्पत्ति कर	११५६९	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	१५२४.२	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	६४३३.२	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल बित्तौरी शुल्क	३३३०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	साना सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर)	२००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	१८३६०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७२	विज्ञापन कर	५५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा २० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर	१६७६	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६९१	अन्य कर (जडीबुटी तथा कवाडी कर)	५००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	प्राकृतिक स्रोतसाधन आय	१९९५१६	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	सामुदायिक वनको वन पैदावार बिक्रीबाट प्राप्त हुने आय	४४७	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	११५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	४५१०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जान
	दुइजा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	१०००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जान

राजस्व सङ्केत	राजस्व शीर्षक	कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	३०००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जान
१४२२१	न्यायिक दस्तुर		अनुमान नगरिएको
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आमदानी		अनुमान नगरिएको
१४२२४	परिक्षा शुल्क		अनुमान नगरिएको
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१०५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जान
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	१९५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	४६९१.६	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	४७५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जान
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर र व्यक्तिगत घटना दर्ता (बिलम्ब) शुल्क	१९१.७	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	२७५	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)		आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	७५०	आ.व. २०७९/८० मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरूमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत		अनुमान नगरिएको
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५००	अनुमान नगरिएको
१४३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर		अनुमान नगरिएको
१४५२९	अन्य राजस्व	९६०००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४६११	व्यवसाय कर	४५८१.५	आ.व. २०७९/८० मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जान
ख	राजस्व बाँडफाँट		
ख.१	नेपाल सरकार		
११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	९३०७४	गत आ.को प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क		अनुमान नगरिएको
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी		अनुमान नगरिएको
१४१७९	अन्य बाँडफाँड हुने राजस्व		
ख.२	प्रदेश सरकार		
११३१५	बाँडफाँड बाट प्राप्त घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर		अनुमान नगरिएको
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर		अनुमान नगरिएको
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर		अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर		अनुमान नगरिएको
ग.	अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण		
ग.१	नेपाल सरकार		
१३३११	समानिकरण अनुदान	१५१२००	आ.व. २०७९/८० मा चालु आ.व. रकममा ५ प्रतिशतले बढ्ने र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जान
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	३०९९७०	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत		अनुमान नगरिएको
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६०००	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत		अनुमान नगरिएको

राजस्व सङ्केत	राजस्व शीर्षक	कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
१३३१६	समपूरक अनुदान चालु	२००००	गत आ.व.मा प्राप्त यथार्थ रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१७	समपूरक अनुदान पूँजीगत		
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)		अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत		
ग. २	प्रदेश सरकार		
१३३११	समानिकरण अनुदान	१३०१८	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१८३२१	गत आ.व.को यथार्थ रकममा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत		
१३३१४	विशेष अनुदान पूँजीगत		गत आ.व.को यथार्थ रकममा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत		
१३३१६	समपूरक अनुदान चालु	२९९९७	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१७	समपूरक अनुदान पूँजीगत		
१३३१८	अन्य अनुदान चालु		अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत		
ग. ३	अन्य आन्तरिक अनुदान		
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान		अनुमान नगरिएको
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान		
कुल जम्मा		१०६३२४१	

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण तथा आय विवरण विश्लेषण, २०७८

६.२ आगामी ३ आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

प्रस्तुत राजस्व सुधार कार्ययोजनाको उचित कार्यान्वयनबाट नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्वमा आ.व. २०७७/०७८ मा रू.३४,१३,५१,००० रहेकोमा कार्ययोजनाको अन्तिम वर्षमा रू. ४१,३७,७९,९६७ अर्थात लगभग २०% ले बढोत्तरी हुने अपेक्षा गरिएको छ। यस नगरपालिकामा आन्तरिक राजस्वका स्रोतहरू मध्ये अन्य सेवा शुल्कको परिमाण सबैभन्दा बढी देखिन्छ, भने क्रमशः सम्पत्ति कर, दस्तुर, व्यवसाय कर आदि आन्तरिक राजस्वका प्रमुख स्रोतका रूपमा रहने देखिन्छ।

यस नगरपालिकाको आगामी तीन वर्षको प्रक्षेपित राजस्व/आयको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। माथिका अध्यायहरूमा प्रस्ताव गरिए अनुसार र ऐन अनुसार करका दायरा विस्तार गर्न सकेको खण्डमा तालिका ३४ मा दिए अनुसार नगरपालिकाको आय बृद्धि हुने देखिन्छ। आय शीर्षकको सम्भाव्य आधार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी प्रक्षेपणको लागि राजस्व सङ्केत वर्तमानमा सिफारिस गरिएको लेखा कोडको आधारमा गरिएको छ।

तालिका ३४: चालू आ.व.को अनुमान तथा आगामी ३ आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण

राजस्व सङ्केत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ (विगत तीन आ.व.को)			अनुमानित आय (चालू आ.व.को)	कुल सम्भावना	प्रक्षेपित आय (आगामी तीन आ.व.को)		
		२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९		२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
१००००	राजस्व तथा अनुदान								
११०००	कर								
११३००	सम्पत्ति कर								
११३१०	अचल सम्पत्तिमा लाग्ने कर								
११३११	व्यक्तिगत सम्पत्तिमा लाग्ने वार्षिक कर								
११३१२	संस्थागत सम्पत्तिमा लाग्ने वार्षिक कर								
११३१३	सम्पत्ति कर	९१९३०००	१०३०९०००	१११२८०००	१००००००	११५६९०००	१०४१२१००	११४५३३१०	१२५९८६४१
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	२६१०००	८४०००	१३००००	१२५०००	१५२४२८४	१३७९८५५.६	१५०९०४१.१६	१६५९९४५.२७६
११३१५	बाँडफाँडबाट प्राप्त घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४७९७७०००	४९३४२०००	८३११५०००	५०००००००				
११३२०	खुद सम्पत्तिमा लाग्ने चालू कर								
११३२१	घर बहाल कर	१८३५०००	३१५४०००	२४९४०००	२५०००००	६४३३२००	५७८९८८०	६३६८८६८	७००५७५४.८
११३२२	बहाल विटोरी शुल्क				१०००००	३३३००००	२९९७०००	३२९६७००	३६२६३७०
११३५०	वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर								
११३५१	व्यवसाय कर								
११४००	वस्तु तथा सेवामा आधारित कर								
११४१०	मुल्य अभिवृद्धि कर								
११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	६८६५४०००	६८९०६०००	८६६६२०००	९३०७४०००	९३०७४०००	९३०७४०००	९७७२७७००	१०२६१४०८५
११४२०	अन्तःशुल्क								
११४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क								
११४४०	विशेष सेवामा लाग्ने कर								
११४४२	स्वास्थ्य सेवा कर								
११४४३	शिक्षा सेवा शुल्क: शैक्षिक संस्था								
११४४४	शिक्षा सेवा शुल्क: वैदेशिक अध्ययन								
११४५०	पूर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर								
११४५१	सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर)				१०००००	२०००००	१८००००	१९८०००	२१७८००

राजस्व सङ्केत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ (विगत तीन आ.व.को)			अनुमानित आय (चाल आ.व.को)	कुल सम्भावना	प्रक्षेपित आय (आगामी तीन आ.व.को)		
		२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९		२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	८११०००	८३५०००	३६८०००	९०००००	१८३६००००	१६५२४०००	१८१७६४००	१९९९४०४०
११४५६	वाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	२१७१०००	२४५१९०००	२९२४९०००	३०८२५०००	३०८२५०००	३०८२५०००	३२३६६२५०	३३९८४५६२.५
११४७०	मनोरंजन कर								
११४७१	सिनेमा डकुमेन्टी								
११४७२	विज्ञापन कर					५५००००	३८५०००	४६२०००	५५४४००
११४७३	अन्य मनोरंजन कर								
११६००	अन्य कर								
११६१०	व्यवसायले भुक्तानी गर्ने								
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर								
११६१४	रेडियो, एफ.एम. सञ्चालन दस्तुर								
११६२०	व्यवसाय बाहेक अन्यले भुक्तानी गर्ने								
११६२१	चालक अनुमती पत्र, सवारी दर्ता किताब सम्बन्धी दस्तुर								
११६३०	कृषि तथा पशुजन्य कारोवारमा लाग्ने कर								
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर					१६७६३०५	११७३४१२	१४०८०९.४	१६८९७९३.२८
११६३२	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर								
११६९०	अन्य कर								
११६९१	अन्य कर (कबाडी कर)	१७९१५९०००	१३८५२७०००	१९६८९८०००	२१२००००००	२००४६३०००	१८०४१६७००	१९८४५८३७०	२१८३०४२०७
१३०००	अनुदान								
१३१००	द्विपक्षीय वैदेशिक अनुदान								
१३११०	द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान								
१३१११	द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान								
१३१२०	द्विपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान								
१३१२१	द्विपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान								
१३२००	बहुपक्षीय वैदेशिक अनुदान								
१३२१०	बहुपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान								
१३२११	अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालू अनुदान								
१३२१२	गैह्र सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालू अनुदान								
१३२२०	बहुपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान								

७३ राजस्व सुधार कार्ययोजना, पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक

राजस्व सङ्केत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ (विगत तीन आ.व.को)			अनुमानित आय (चाल आ.व.को)	कुल सम्भावना	प्रक्षेपित आय (आगामी तीन आ.व.को)		
		२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९		२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
१३२२१	अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान								
१३२२२	गैह्र सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान								
१३३००	अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण								
१३३१०	अन्तरसरकारी अनुदान								
१३३११	समानिकरण अनुदान	१४४०४३०००	१५४७५९०००	१५२७३७०००	१६४२१८०००	१६४२१८०००	१६४२१८०००	१७२४२८९००	१८१०५०३४५
१३३१२	शसर्त अनुदान	२४००८७०००	२७२१७९०००	३०६७७५०००	३२८२९१०००	३२८२९१०००	३२८२९१०००	३४४७०५५५०	३६१९४०८२७.५
१३३१३	विशेष अनुदान				६००००००	६००००००	६००००००	६३०००००	६६१५०००
१३३१४	समपूरक अनुदान	९९४००००	४०६९७०००	४६६७६०००	४९९९७०००	४९९९७०००	४९९९७०००	५२४९६८५०	५५१२९६९२.५
१३३१५	अन्य अनुदान								
१३३२०	अन्तरसरकारी पूँजीगत अनुदान								
१३३२१	शसर्त पूँजीगत अनुदान								
१३३२२	विशेष पूँजीगत अनुदान								
१४०००	अन्य राजस्व								
१४१००	सम्पत्तिबाट प्राप्त आय								
१४११०	व्याज								
१४१११	वित्तीय निकायबाट प्राप्त व्याज								
१४११२	व्यापारिक निकायबाट प्राप्त व्याज								
१४११३	औद्योगिक निकायबाट प्राप्त व्याज								
१४११४	सेवामूलक निकायबाट प्राप्त व्याज								
१४११९	अन्य निकायबाट प्राप्त व्याज								
१४१२०	लाभांश								
१४१२१	वित्तीय निकायबाट प्राप्त लाभांश								
१४१२२	व्यापारिक निकायबाट प्राप्त लाभांश								
१४१२३	औद्योगिक निकायबाट प्राप्त लाभांश								
१४१२४	सेवामूलक निकायबाट प्राप्त लाभांश								
१४१२९	अन्य निकायबाट प्राप्त लाभांश								
१४१५०	भाडा तथा रोयल्टी								
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	२६८१०००	१८१३०००	२८८००००	२५०००००	११५००००	१०३५०००	११३८५००	१२५२३५०
१४१५२	क्यासिनोबाट प्राप्त रोयल्टी								

राजस्व सङ्केत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ (विगत तीन आ.व.को)			अनुमानित आय (चाल आ.व.को)	कुल सम्भावना	प्रक्षेपित आय (आगामी तीन आ.व.को)		
		२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९		२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी	४४८७०००	१९६७९०००	३१२७०००	५००००००				
१४१७०	राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय								
१४१७१	वन रोयल्टी								
१४१७२	खानी रोयल्टी								
१४१७३	जलस्रोत रोयल्टी								
१४१७४	पर्वतारोहण रोयल्टी								
१४१७५	पदयात्रा रोयल्टी								
१४१७६	पर्यटन सेवा शुल्क रोयल्टी								
१४१७७	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन रोयल्टी								
१४१७८	सवारी साधन कर								
१४१७९	अन्य बाँडफाँड हुने राजस्व		१४०१०००	१०४४०००	१०७१०००	१०७१०००	११२४५५०	११८०७७७.५	
१४१९१	पर्यटन शुल्क								
१४२००	बस्तु तथा सेवा बिक्रीबाट प्राप्त रकम								
१४२१०	बस्तु तथा सेवा बिक्रीबाट प्राप्त रकम								
१४२११	कृषि उत्पादनको बिक्रीबाट प्राप्त रकम								
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम								
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम								
१४२१६	निजी धारा वापतको शुल्क								
१४२१७	खानेपानी, नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क								
१४२१८	विद्युत् सेवा शुल्क								
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्रि	८५००००	२८४४०००	२४९६०००	२५०००००	८५१००००	७६५९०००	८४२४९००	
१४२२०	प्रशासनिक सेवा शुल्क								
१४२२१	न्यायिक दस्तुर								
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी								
१४२२४	परीक्षा शुल्क								
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आम्दानी								
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१५११०००	१३३१०००	८१००००	१४०००००	१०५००००	९४५०००	१०३९५००	
१४२४०	दस्तुर								

७५ राजस्व सुधार कार्ययोजना, पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक

राजस्व सङ्केत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ (विगत तीन आ.व.को)			अनुमानित आय (चाल आ.व.को)	कुल सम्भावना	प्रक्षेपित आय (आगामी तीन आ.व.को)		
		२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९		२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	९२४०००			५०००००	१९५००००	१७५५०००	१९३०५००	२१२३५५०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	५४६४०००	४६९८०००	४९४६०००	४०२१०००	४६९१६००	४२२२४४०	४६४४६८४	५१०९१५२.४
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	३८९६०००	३९६६०००	४४९८०००	४००००००	४७५००००	४२७५०००	४७०२५००	५१७२७५०
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर					१९१७००	१९१७००	१७२५३०	१५५२७७
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५२५०००	४०७०००	२६४०००	४०००००	२७५०००	२२००००	२४२०००	२६६२००
१४२४६	मूल्याङ्कन दस्तुर								
१४२४९	अन्य दस्तुर		६८००००	१४०००	५०००००				
१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर					७५००००	६७५०००	७४२५००	८१६७५०
१४२९१	पर्यटन शुल्क								
१४३००	दण्ड, जरिवाना र जफत								
१४३१०	दण्ड, जरिवाना र जफत								
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत								
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१३७१०००	१३६१०००	१५६६०००	१५०००००	१५०००००	१५०००००	१६५००००	१८१५०००
१४३१५	घर जग्गा रजिस्ट्रेशन दस्तुर								
१४४००	अनुदान बाहेकको हस्तान्तरण								
१४४१०	चालु हस्तान्तरण								
१४४११	चालु हस्तान्तरण								
१४४२०	पूँजीगत हस्तान्तरण								
१४४२१	पूँजीगत हस्तान्तरण								
१४५००	विविध राजस्व								
१४५१०	चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरू								
१४५११	बीमा दावी प्राप्ती								
१४५२०	अन्य राजस्व								
१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क								
१४५२२	साना सवारी कर								
१४५२३	लागत सहभागिता								
१४५२९	अन्य राजस्व (विविध आय)	७७०८०००	९१६१७०००	१०५०४८०००	९६००००००	९६००००००	९६००००००	१०५६०००००	११६१६००००
१४५३०	पूँजीगत राजस्व								
१४५३१	सरकारी घर, जग्गा, गुडविल विक्रीबाट प्राप्त आय								
१४६१०	व्यवसाय कर								
१४६११	व्यवसाय कर	१५८००००	३४७१०००	३९६७०००	४००००००	४५८१५००	३६६५२००	४२१४९८०	४८४७२२७

७६ राजस्व सुधार कार्ययोजना, पनौती नगरपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक

राजस्व सङ्केत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ (विगत तीन आ.व.को)			अनुमानित आय (चाल आ.व.को)	कुल सम्भावना	प्रक्षेपित आय (आगामी तीन आ.व.को)		
		२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९		२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
१५०००	वेरूजु								
१५१००	वेरूजु								
१५११०	वेरूजु								
१५१११	वेरूजु	११४०००	६९५३०००	१५१७०००	१००००००				
३३०००	दायित्व								
३३१००	आन्तरिक दायित्व								
३३१९०	खुद आन्तरिक कृण								
३३१९१	कृण पत्र मार्फत प्राप्त कृण								
३३१९२	अन्य आन्तरिक सरकारबाट प्राप्त कृण								
३३१९३	अन्य सङ्घ संस्थाबाट प्राप्त कृण								
३३२००	वाह्य वित्तिय दायित्व								
३३२४०	खुद वैदेशिक कृण								
३३२४१	वैदेशिक कृणको प्राप्ति								
	जम्मा राजस्व, अनुदान तथा दायित्व		९०३५३२०००	१०४७६०९०००	१०६३५२२०००	१०४२९८१५८९	१०१४८६९२८८	१०८२९८३९७८	११५६२८७२५८

नोट: कुल वार्षिक सम्भाव्यतामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता समावेश छैन।

परिच्छेद सात: अपेक्षित नतिजा

यस नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका क्रममा विभिन्न स्रोतहरूबाट तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो । विभिन्न फारामहरूको प्रयोग गरी नगर कार्यपालिकाको कार्यालय तथा सम्बन्धित अधिकारीहरूबाट समेत सूचना सङ्कलन गरिएको थियो । हालको राजस्व सङ्कलन तथा प्रशासनको अवस्थालाई सुधार गर्नका लागि सहभागितामूलक पद्धति मार्फत् राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरियो । सङ्कलित तथ्याङ्क, विद्यमान प्रवृत्ति, उपलब्ध सूचनाको विश्लेषण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनामा निर्दिष्ट गरिएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन हुने मान्यता र त्यसको नतिजा समेतलाई मध्यनजर गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । सारांशमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात् आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूमा हुने आय सङ्ग्रहना देहाय अनुसार हुने प्रक्षेपण गरिएको छ:

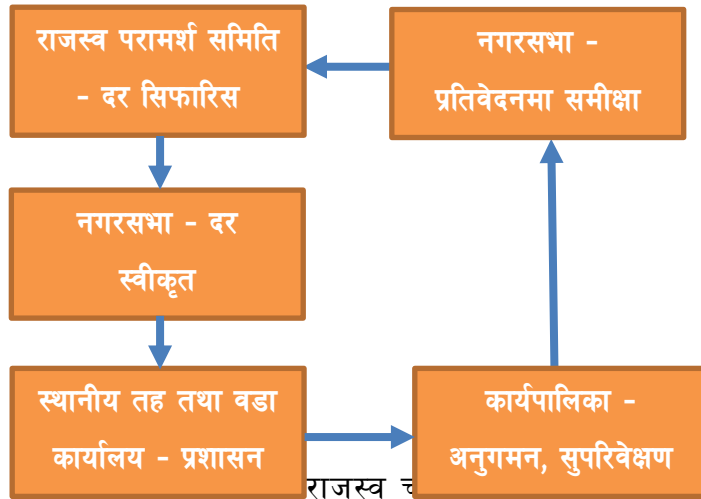
तालिका ३५: नगरपालिकाको अपेक्षित आय संक्षेपमा

राजस्व शीर्षक	यथार्थ	यथार्थ	अनुमानित	प्रक्षेपित आय		
	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
आन्तरिक आय	२९१७२९०००	३४१३५१०००	३४००४६०००	३४१३९३२८७.६०	३७५८३३३७७.५६	४१३७७९९६७.७६
सङ्घीय राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	११९६४९०००	१७०८२१०००.००	१४४१४५०००	९४१४५०००.००	९८८५२२५०.००	१०३७९४८६२.५०
प्रदेशबाट एकल कर प्रशासन अन्तर्गतको राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने आय	२४५१९०००.००	२९२४९०००.००	३०८२५०००.००	३०८२५०००.००	३२३६६२५०.००	३३९८४५६२.५०
अनुदान (सङ्घ तथा प्रदेश)	४६७६३५०००	५०६१८८०००.००	५४८५०६०००.	५४८५०६०००.००	५७५९३१३००.००	६०४७२७८६५
लागत सहभागिता				०.००	०.००	०.००
जम्मा	९०३५३२०००.००	१०४७६०९०००.००	१०६३५२२०००.००	१०१४८६९२८७.६०	१०८२९८३१७७.५६	११५६२८७२५७.७६
कुल आयमा आन्तरिक आयको हिस्सा (प्रतिशतमा)	३२.२९	३२.५८	३१.९७	३३.६४	३४.७०	३५.७९

स्रोत: राजस्व सुधार सम्बन्धी तथ्याङ्क विश्लेषण

परिच्छेद आठ: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

योजनाले सार्थकता पाउने मुख्य माध्यम नै योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन हो । कार्यान्वयनमा प्रभावकारिताका लागि अन्य कुराको अतिरिक्त यसको अनुगमनको लागि भरपर्दो विधि र संयन्त्र किटान हुन आवश्यक भए जस्तै राजस्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चितताका लागि पनि यसको नियमित र भरपर्दो अनुगमनको व्यवस्था गरिनु जरूरी हुन्छ । राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमनमा मुख्य रूपमा राजस्व शाखा/महाशाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति तथा कार्यपालिकाको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ । अनुगमनबाट नगरपालिकाको राजस्व सम्बन्धी नीति र योजनाको उचित रूपमा कार्यान्वयन भए नभएको, राजस्व असुलीको प्रवृत्ति लक्ष्य अनुरूप भए नभएको, राजस्व प्रशासनमा कुनै समस्या भए नभएको, सुधारका लागि गरिएका निर्णय कार्यान्वयन भए नभएको, अभिलेख दुरुस्त राखे नराखेको, निर्धारित अवधिमा राजस्व कोषमा दाखिला गरे नगरेको कुराहरू नियमित रूपमा अनुगमन गरी अद्यावधिक सूचना प्राप्त गर्ने र आवश्यकता अनुसार निर्णय, निर्देशन तथा नगरपालिकामा सिफारिस लगायतको कार्यबाट मात्र स्वीकृत आर्थिक ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुग्दछ । प्रस्तुत राजस्व सुधार कार्ययोजना र सो बमोजिम सङ्कलित राजस्वको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन लागि निम्न बमोजिम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

तालिका ३६: अनुगमन तालिका

के अनुगमन गर्ने ?	कसले अनुगमन गर्ने ?	कहिले अनुगमन गर्ने ?	कसरी अनुगमन गर्ने ?
राजस्व असुली	राजस्व शाखा प्रमुख	दैनिक, मासिक, चौमासिक, र वार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार लक्ष्य तथा प्रगति अनुगमन गर्ने
राजस्व प्रशासन	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	मासिक, चौमासिक, र वार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार लक्ष्य र प्रगतिको तुलना गर्ने
राजस्व सुधार योजना	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति, कार्यपालिका	मासिक, चौमासिक र वार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार लक्ष्य र प्रगतिको तुलना गर्ने
समन्वय तथा सहकार्य	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति, कार्यपालिका	मासिक, चौमासिक र वार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने समन्वय र सहजीकरण गर्ने मार्गदर्शन तथा निर्देशनदिने
राजस्व नीति	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति, कार्यपालिका, सभा	चौमासिक र वार्षिक	चौमासिक तथा वार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति सम्बन्धी तुलनात्मक विश्लेषण गरी आवश्यक रणनीति सिफारिस, सुझाव तथा निर्देशन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने
राजस्व प्रतिवेदन	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति, कार्यपालिका, सभा, लेखापरीक्षक	मासिक, चौमासिक र वार्षिक	मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक लक्ष्य र प्रगति प्रतिवेदनहरू सम्बन्धी तुलनात्मक विश्लेषण गरी आवश्यक रणनीति सिफारिस, सुझाव तथा निर्देशन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने
समीक्षा	उपाध्यक्ष	चौमासिक र वार्षिक	लक्ष्य र उपलब्धि सहित सिकाइको प्रस्तुति र सुधारको पृष्ठपोषण प्राप्त गरी आगामी मार्गचित्र तयार गर्ने

अनुसूची

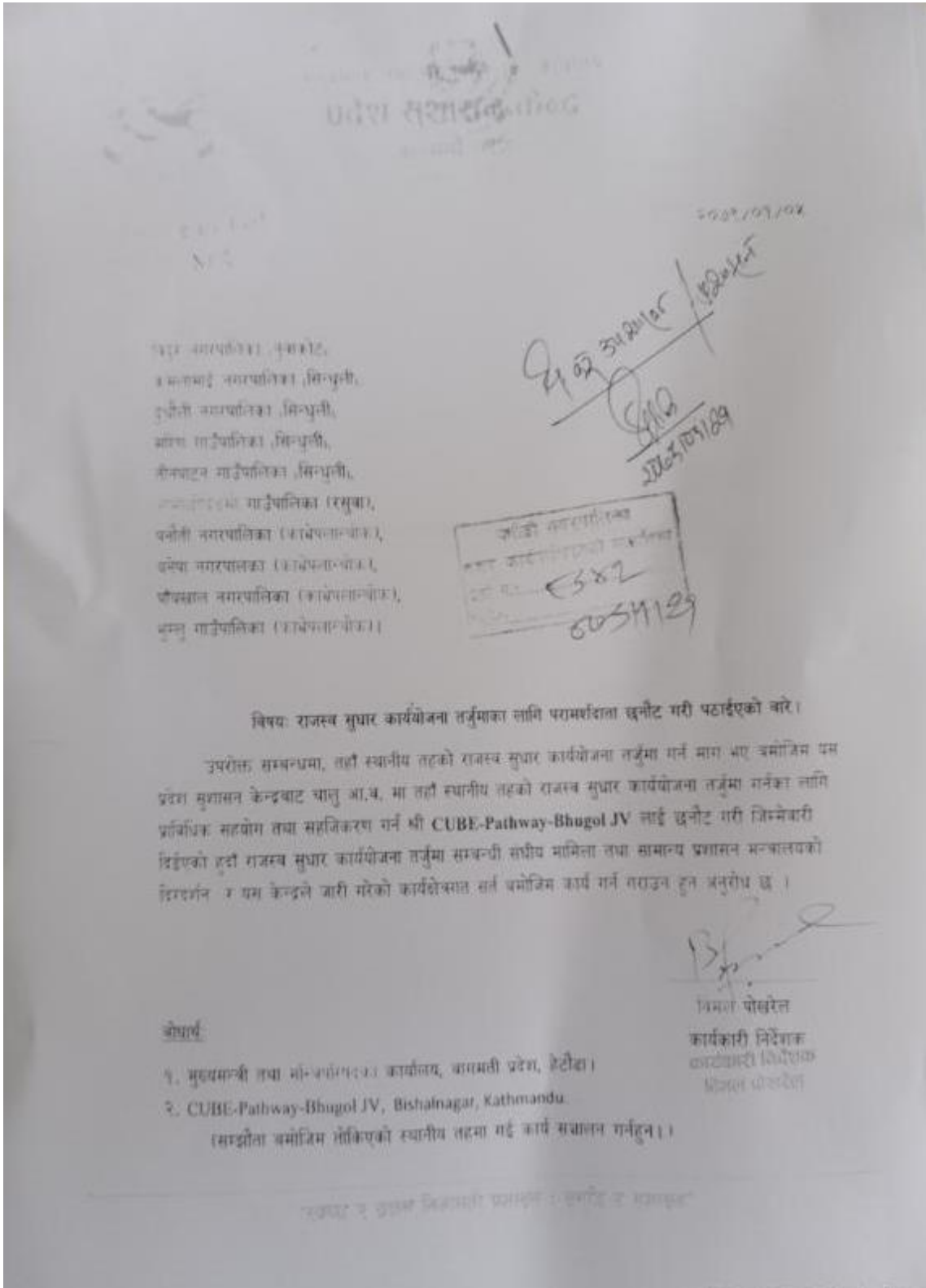
अनुसूची १: सन्दर्भ सामग्रीहरूको सूची

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र	स्रोत
<ul style="list-style-type: none"> नेपालको संविधान 	<p>राज्यको सङ्गठन र राज्यशक्तिको बाँडफाँड (भाग १९: धारा २२८ देखी २३० सम्म)</p> <p>स्थानीय आर्थिक प्रणाली (भाग १९ : धारा २२८ देखी २३० सम्म)</p> <p>सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको अधिकार सूची (अनुसूची ५ देखी ९ सम्म)</p>	नेपाल कानून आयोग
<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ 	<p>गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार (परिच्छेद: ३)</p> <p>गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वित्तिय अधिकार क्षेत्र (परिच्छेद: ९)</p> <p>गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको आर्थिक कार्य प्रणाली (परिच्छेद: १०)</p>	नेपाल कानून आयोग
<ul style="list-style-type: none"> अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ 	<p>राजस्वको अधिकार (परिच्छेद: २)</p> <p>राजस्वको बाँडफाँड (परिच्छेद: ३)</p> <p>अनुदानको व्यवस्था (परिच्छेद: ४)</p> <p>वैदेशिक सहायता तथा ऋण (परिच्छेद: ५)</p> <p>आय व्ययको प्रक्षेपण गर्ने (दफा १८)</p> <p>राजस्व प्रस्ताव तयार गर्ने (दफा १९)</p> <p>वित्तिय अनुशासन (परिच्छेद: ८)</p> <p>नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले लगाउन सक्ने कर (अनुसूची १, २ र ३)</p> <p>प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँड (अनुसूची ४)</p>	नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय https://www.mof.gov.np/site/publication-category/93
<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ 	<p>प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजस्व बाँडफाँड तथा अनुदान (परिच्छेद ४)</p>	नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय https://www.mof.gov.np/site/publication-category/93
<ul style="list-style-type: none"> केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको ऐन, २०७५ 	<p>स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी विषयमा भएका गरिएका संशोधनहरू</p>	नेपाल कानून आयोग

सन्दर्भ सामाग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र	स्रोत
■ नेपाल सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र आर्थिक ऐनहरू	स्थानीय तहको राजस्व अधिकार क्षेत्रमा भएका वा हुने संशोधित प्रावधानहरू	नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय
■ प्रदेश सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र प्रदेश आर्थिक ऐनहरू	स्थानीय तह र प्रदेश सरकारबिच साझा अधिकार सूचीका विषयमा प्रदेश कानूनले गरेका व्यवस्थाहरू	कर्णाली प्रदेश सरकार, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय http://moeap.karnali.gov.np
■ स्थानीय तहको आर्थिक ऐन २०७४/०७५		नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
■ एकीकृत आर्थिक सङ्केत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४	स्थानीय तहको राजस्व प्रक्षेपणको ढाँचामा एकरूपताका लागि	नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय
■ स्थानीय तहको आर्थिक ऐनको नमूना, २०७४		नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
■ एकीकृत सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४		नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
■ स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह सम्बन्धी व्यवस्था, २०७४		नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
■ नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन, २०७५		नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय
■ प्रदेश तथा स्थानीय कर सम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन, २०७५ - नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) निर्णयबाट गठित कार्यदलले अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गरेको		नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय
■ स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण (प्रोफाईल)	स्थानीय तहको राजस्व अधिकार क्षेत्रमा पर्ने स्रोतहरूको आधार (द्यबकभ) बारेको सूचना र तथ्याङ्क	सम्बन्धित स्थानीय तह

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र	स्रोत
<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय तहका विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको योजना, बजेट तथा कार्यक्रमहरू 	स्थानीय राजस्व र आयको प्रवृत्ति विश्लेषण	सम्बन्धित स्थानीय तह
<ul style="list-style-type: none"> सङ्घ तथा प्रदेशले उपलब्ध गराएका कार्यविधि, दिग्दर्शन, ऐन कानूनका नमुनाहरू 	स्थानीय तहको राजस्व अधिकारको उपयोगका लागि कानुनी र नीतिगत व्यवस्था	नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय नेपाल कानून आयोग नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय लगायतका सम्बन्धित निकायहरू
<ul style="list-style-type: none"> अन्य स्थानीय तहले विगतमा तर्जुमा गरेका कार्ययोजनाहरू 	सन्दर्भ सामग्रीको रूपमा	अन्य स्थानीय तहहरू
<ul style="list-style-type: none"> अध्ययन क्षेत्रमा रहेका कलष्टर अर्न्तगतका स्थानीय तहसंग आधारित विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको नगरपालिका विकास योजना, गाउँपालिकाका विकास योजना बजेट तथा कार्यक्रमहरू 		सम्बन्धित स्थानीय तह
<ul style="list-style-type: none"> सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका प्रगति प्रतिवेदनहरू 		सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
<ul style="list-style-type: none"> अन्य दस्तावेजहरू 	सन्दर्भ सामग्रीको रूपमा	विभिन्न निकायहरू

अनुसूची २: अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहजीकरण गरिएको पत्र तथा माईनुट

अनुसूची ३: कार्यक्रममा सहभागीहरुको सूची तथा कार्य सम्पन्न पत्र

आज मिति २०७९ साल असार महिना १६ गतेका ^{२०७३}दिन प्रदेश सुशासन केन्द्र ललितपुरको सहयोग तथा क्युव-पाथवे-भूगोल जेभीको सहजीकरण र नगरपालिकाको आयोजनामा पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना २०७९ को अभिमुखिकरण कार्यशाला तथा अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण कार्यक्रम पनौती नगरपालिका प्रमुख श्री रामशरण शर्मा ज्यूको अध्यक्षतामा देहाय बमोजिमको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

उपस्थिति

क्र.सं.	नाम	पद	दस्तखत
१.	श्री रामशरण शर्मा	नगर प्रमुख	
२.	श्री गिता वज्रारा	उप प्रमुख	
३.	श्री प्रदिप शर्मा	प्र. प्र. अ.	
४.	श्री इन्द्र कुमार शर्मा	न. प्र. अ.	
५.	लक्ष्मण शर्मा	न. प्र. अ.	
६.	मिम शर्मा	न. प्र. अ.	
७.	श्रीमान श्यामा	न. प्र. अ.	
८.	सन्दिपा परिवार	" " "	
९.	चण्डिका परिवार	" " "	
१०.	सुवास राई	" " "	
११.	रामेश कुमार वरुण	न. पा. वडा ७. रा	
१२.	रुनमाथा उपाध्यक्ष	न. पा. वडा ६. रा	
१३.	विष्णु प्र. लामकी	पनौती न. पा. ३	
१४.	अर्जुन थापा	पनौती १	

प्रस्तुतिकरण पश्चात सोहि भेलाले तपसिल बमोजिमका निर्णय समेत गरियो ।

प्रस्तावहरु:

१. पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन सम्बन्धमा

२. पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा ।

निर्णयहरु

निर्णय नं. १:- पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन सम्बन्धमा प्रस्तुतीकरण तथा छलफल गरीयो साथै राजस्व सुधार योजनाको अन्तिम मस्यौदा संशोधन सहित प्राप्त गर्ने निर्णय गरियो । राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्न सहयोग गर्ने प्रदेश सुशासन केन्द्र ललितपुरको सहयोग तथा क्युव-पाथवे-भूगोल जेभी तथा विज्ञहरुलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं. २:- पनौती नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रतिवेदन नगर कार्यपालिकाबाट पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने निर्णय गरियो ।

विदुर नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

विदुर, नुवाकोट
वागमती प्रदेश, नेपाल
विदुर नगरपालिका
वागमती १०७२

प.सं.: ०७८/०७९

च.नं.: ४४३८

०१०-५६००६३

०१०-५६०४६९

मिति: २०७९/०३/२०

श्री क्युव-पाथवे-भूगोल जेभी,
विसालनगर, काठमाण्डौ,

विषय : कार्यक्रम सम्पन्नता सम्बन्धमा ।

प्रस्तुत विषयमा श्री क्युव-पाथवे-भूगोल जेभी, विसालनगर, काठमाण्डौको सहजिकरण र श्री प्रदेश सुशासन केन्द्र ललितपुर, वागमती प्रदेशको सहयोगमा यस नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण सम्बन्धि कार्यक्रम सम्पन्न भएको र अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त भएको जानकारी गराउदै श्री क्युव-पाथवे-भूगोल जेभी, विसालनगर, काठमाण्डौको सहजिकरण र श्री प्रदेश सुशासन केन्द्र ललितपुर, वागमती प्रदेशलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यो कार्यक्रम सम्पन्न पत्र उपलब्ध गराईएको व्यहोरा अनुरोध छ ।

देवीप्रसाद अधिकारी

बोधार्थ

श्री प्रदेश सुशासन केन्द्र, ललितपुर ।

अनुसूची ४: कार्यक्रमको फोटोहरु

अनुसूची ५: संकलित तथाङ्को नमूना

पनौती नगरपालिकाको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

आय बजेटको अर्थिक वर्ष २०७८/७९ को लागि कर तथा गैर कर राजश्वको अनुमानित रकम

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोक

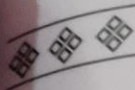
आगामी आर्थिक वर्ष २०७८/२०७९ को लागि अनुमानित कर तथा गैर कर राजश्वको अनुमानित रकम

शीर्षक	आ.व. २०७६/७७ को यथार्थ	आ.व. २०७७/७८ को संगोष्ठित अनुमान	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान
आय			
११३३३ श्रमिक श्रोत	१९३,१८०,२७८.७३	२२०,०७६,६६०.००	२५२,०२५,०००.००
११३३३ एकीकृत सम्पत्ती कर	१०,३०९,३०२.४४	१०,०००,०००.००	१०,०००,०००.००
११३३४ भुमिकर/मालपोत	८४,२६०.००	१००,०००.००	१२५,०००.००
११३३९ घरबहाल कर	३,१५३,९७९.१७	२,५००,०००.००	२,५००,०००.००
११३३२ बहाल विटौरी कर		१५०,०००.००	१००,०००.००
११३४१ सवारी साधन कर (साना सवारी)		१००,०००.००	१००,०००.००
११३४२ पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	८३५,५५०.००	९००,०००.००	९००,०००.००
११३९१ अन्य कर	१३८,५२६,७७९.००	१७९,१४४,०००.००	२१२,०००,०००.००
११४४१ सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	१,८१३,०५५.००	२,५००,०००.००	२,५००,०००.००
११४४९ अन्य स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	१९,६७९,०३०.००	५,०००,०००.००	५,०००,०००.००
११४९९ अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	२,८४३,५४७.४७	२,५००,०००.००	२,५००,०००.००
११४२९ अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१,३३१,४१४.७३	१,४००,०००.००	१,४००,०००.००
११४४१ पार्किङ शुल्क		५००,०००.००	५००,०००.००
११४४२ नक्सापास दस्तुर	४,६९८,४७२.९३	३,४८२,६६०.००	४,०००,०००.००
११४४३ सिफारिश दस्तुर	३,९८६,१३६.२२	४,०००,०००.००	४,०००,०००.००
११४४४ नाता प्रमाणित दस्तुर	४०७,१२५.००	४००,०००.००	४००,०००.००
११४४९ अन्य दस्तुर	६७९,६३१.८८	२,०००,०००.००	५००,०००.००
११४९२ प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१,३६०,८२१.१४	१,४००,०००.००	१,५००,०००.००
११६११ व्यवसाय कर	३,४७१,१७३.७५	४,०००,०००.००	४,०००,०००.००
अन्य आय	९८,५६९,६१६.९९	८७,५००,०००.००	९९,०००,०००.००
११४२९ अन्य राजस्व	९१,६१६,९०६.३६	८७,०००,०००.००	९८,०००,०००.००
११११ बैरुजू	६,९५२,७१०.६३	५००,०००.००	१,०००,०००.००
जम्मा रु	२९१,७४९,८९५.७२	३०७,५७६,६६०.००	३५१,०२५,०००.००

प्रतिवेदन पेश गर्ने
गीता बन्जारा
संयोगक

आ.व. २०७८/७९

"कृषि, कला र संस्कृति हाम्रो चिनारी, हरित पर्यटकिय सम्बृद्ध गौरवमय पनौती"

पनौती नगरपालिकाको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

अनुसूची-१

(दफा २ बमोजिम)

नेपालको संविधानको धारा २२९ (२) बमोजिम
सञ्चित कोषबाट विनियोजन हुने रकम

क्र. सं.	अनुदान संख्या	शीर्षकको नाम	चानु खर्च	गुजिगत खर्च	वित्तिय व्यवस्था	रु. हजारमा जम्मा
१	२	३	४	५	६	७
१		नगर कार्यपालिका	२८९३३३	८६५९७४	०	११५९३०७
२		बडा समिति	१४४००	९६००	०	२४०००
३		विषयगत शाखा	४७४३२८	०	०	४७४३२८
४		ऋणको सावा भुक्तानी	०	०	३०००	३०००
५		लगानी (शेयर/ऋण)	०	०	०	०
		जम्मा रु.	७७८०६१	८७५५७४	३०००	१६५६६३५

राजस्व तथा अनुदान प्राप्ति प्रक्षेपण

आ.व. २०७८/७९

अनुसूची-२

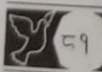
रु. हजारमा

राजस्व शीर्षक	आय शीर्षक	आ.व. २०७६/०७७ को यथार्थ	आ.व. २०७७/०७८ को		आ.व. २०७८/०७९ को लक्ष्य
			अनुमान	संगोषित अनुमान	
राजस्व:		४३५,९०६	४८०,७६२	४९९,९०९	५२६,०९६
आन्तरिक राजस्व:		२९९,७४२	३०७,५७७	३२५,९००	३५९,०४६
११३१३	सम्पत्ती कर	१०,३०९	१०,०००	१०,०००	१०,०००
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	८४	१००	१००	१२५
११३२१	घरवहाल कर	३,९५३	२,५००	२,५००	२,५००
११३२२	वहाल विटौरी कर	-	१५०	१५०	१००
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी)	-	१००	१००	१००
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	८३५	९००	९००	९००
११४७२	विज्ञापन कर	-	-	-	-
११६११	व्यवसाय कर (०४६०९)	३,४७१	४,०००	४,०००	४,०००
११६९१	अन्य कर/प्राकृतिक स्रोत साधन आय	१३८,५२६	१७९,९४४	१९४,५२८	२१२,०००
१४१५१	सरकारी सम्पतिको वहालबाट प्राप्त आय	१,८१३	२,५००	२,५००	२,५००
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी	१९,६७९	५,०००	५,०००	५,०००
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क	२,८४३	२,५००	२,५००	२,५००

पनौती नगरपालिकाको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

१४२११	न्यायिक दण्ड जरिवाना र जफत	१,३६०	१,४००	१,६००
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	९९,६९६	८७,०००	८९,९००
१४४२९	अन्य राजस्व (सडक निर्माण तथा सम्भार लगायत)	६,९४२	४००	१,४२२
१४९९९	बेरुनु	१४४,९६४	१७३,९८४	१७३,२०९
राजस्व बडिफाईबाट प्राप्त आय				
१४४११	बडिफाई भई प्राप्त हुने मुल्य अभिवृद्धि कर	४४,०५४	७२,०३०	७२,०३०
१४४२१	बडिफाई भई प्राप्त हुने अन्त शुल्क	१४,८४९	२०,३९३	२०,३९३
१४९७७	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	४९,३४९	४०,०००	४०,०००
१४९७८	सवारी साधन कर प्राप्ति	-	-	-
१४९७८	बडिफाई भई प्राप्त सानी तथा खनिज सम्बन्धि रोयल्टी	-	-	-
१४९७९	बडिफाई भई प्राप्त विद्युत सम्बन्धि रोयल्टी	१,४०९	१,०२८	१,०४४
अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण:				
सदरकार:		४६३,६३०	४०४,५००	४०४,५००
सदरकार:		४९२,३७४	४४५,२००	४४५,२००
१३३११	समानिकरण अनुदान	१४४,२००	१४२,२००	१४२,२००
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	२५७,८२४	२८३,०००	२८३,०००
१३३१३	शसर्त अनुदान पूजिगत	-	-	-
१३३१३	विशेष अनुदान	-	-	-
१३३१४	समपुरक अनुदान	१०,३५०	२०,०००	२०,०००
१३३१५	अन्य अनुदान	-	-	-
बागमती प्रदेश सरकार:				
१३३११	समानिकरण अनुदान	१०,५५९	१०,५३७	१०,५३७
१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	१४,३५५	१८,७६६	१८,७६६
१३३१३	विशेष अनुदान	-	-	-
१३३१४	समपुरक अनुदान	२६,३४२	२९,९९७	२९,९९७
अन्य आय:				
अन्य संघसंस्था वित्तीय साझेदारी		-	-	-
३२१२२	गत वर्षको मौज्जात	२९२,५०९	३२०,८८८	५९२,५९९
३३१४२	अन्य संस्थाहरुबाट ऋण प्राप्ति	-	-	-
जनसहभागिता:				
नगद सहभागिता		८,६९४	१६,७२७	१६,७२७
श्रम तथा वस्तुगत सहायता		-	-	-
राजस्व तथा अनुदान प्राप्ति जम्मा		१,९२०,६५९	१,३२२,८७७	१,६९२,८४७

"कृषि, कला र संस्कृति हाम्रो चिनारी, हरित पर्यटकिय सम्बृद्ध गौरवमय पनौती"

आ.व.२०

पनौती नगरपालिका, नीति तथा कार्यक्रम

व्यय प्रक्षेपण

आ.सं. २०७८/७९

व्यय विवरण	आ.सं. २०७८/७९	आ.सं. २०७७/७८ को		आ.सं. २०७८/७९ को अनुमान
		अनुमान	व्यय	
२११००० पारिभाषिक / सुविधा	४९,४४३	४९,४४३	४९,४४३	४९,४४३
२११११ पारिभाषिक कर्मचारी	७०,३४४	७०,३४४	७०,३४४	७०,३४४
२१११२ पारिभाषिक पदाधिकारी	-	४०,००४	४०,००४	४०,००४
२११२१ योगाङ्क	९,७०	-	-	९,७०
२११२२ औषधि उपचार	३०	१,२४०	-	१,२४०
२११२३ महँगी भत्ता	२,२१९	२,४९६	४००	१,८१६
२११२४ कर्मचारीको बैठक भत्ता	३७४	२४०	२,४९६	३,०९६
२११३४ कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	-	२००	४००	६००
२११३९ अन्य भत्ता	३३०	६७४	२००	२००
२११४१ पदाधिकारी बैठक भत्ता	२,२४०	३,६००	६७४	१,०००
२११४२ पदाधिकारी अन्य सुविधा	१४,४१९	१०,८९६	३,६००	३,६००
२११४३ कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	२२१	२६४	१०,८९६	११,१३६
२११४४ कर्मचारी कल्याण कोष	४,०००	७,४००	२६४	२६४
२११४९ अन्य सामाजिक सुरक्षा खर्च	-	१,०००	७,४००	१०,०००
२२००० मालसामान तथा सेवाको उपयोग	३७४,९०६	४२९,४१२	४६०,४६२	४०६,३९७
२२१११ पानी तथा बिजुली	४३७	७००	७००	७००
२२११२ संचार महसुल	४४७	८४०	८४०	६००
२२२११ इन्धन (पदाधिकारी)	९८०	१,३००	१,३००	१,४००
२२२१२ इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	४९९	७००	१,२००	३,०००
२२२१३ सवारी साधन मर्मत खर्च	२,२४६	२,०००	२,४००	३,४००
२२२१४ बीमा तथा नवीकरण खर्च	२००	४००	४००	४००
२२२२१ भेलिगो तथा औजार मर्मत सम्भार तथा संचालन खर्च	२००	२००	२००	२००
२२२२२ अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	१३	१००	१००	१००
२२३११ मसलन्द तथा कार्यालय सामग्री	६०८	१,०००	१,०००	१,०००
२२३१३ पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१४	१००	१००	१३९
२२३१४ इन्धन खर्च- अन्य प्रयोजन	२००	२४०	३९०	४००
२२३१५ पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	१,९९९	२,०००	२,०००	२,०००
२२३१९ अन्य कार्यालय संचालन खर्च	१,२७८	१,४००	१,४००	१,६००
२२४११ सेवा र परामर्श खर्च	१,२६२	१,०००	४००	४००
२२४१२ सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	-	२००	२००	२००
२२४१३ करार सेवा शुल्क	-	२,०००	२,४००	३,०००
२२४१४ सरसफाई सेवा शुल्क	४,९७९	४,९००	३,६४०	४,०००
२२४१९ अन्य सेवा शुल्क	४४	२००	२००	२००
२२५११ कर्मचारी तालिम खर्च	-	-	-	-

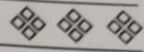
"कृषि, कला र संस्कृति हाम्रो चिनारी, हरित पर्यटकीय सम्बृद्ध गौरवमय पनौती"

पनौती नगरपालिकाको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

क्र.सं.	विवरण	१२९	१,०००	-	१००
२२५१२	शौच विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोठो सम्बन्धी खर्च	३५६,०७४	४३४,०७२	४३४,४२२	४३४,४२२
२२५१२	कार्यक्रम खर्च	-	३६०	३६०	-
२२५१२	विविध कार्यक्रम खर्च	-	१,२००	१,२००	-
२२६११	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	७२०	२,०००	२,४००	३,२००
२२६१२	धमन खर्च	१,९५६	१,२००	१,६००	३,०००
२२७११	विविध खर्च	१,२००	३,०००	३,०००	१,४००
२२७२१	सभा सञ्चालन खर्च	२,०५६	३,०००	३,०००	२६,०००
२४०००	प्याज, सेबा शुल्क तथा बैंक कमिसन	२,०५६	३,०००	३,०००	२६,०००
२४२११	आन्तरिक ऋणको व्याज	१८५	३००	३००	३००
२४३००	सहायता	१८५	३००	३००	३००
२४३१५	अन्य संस्था सहायता	१६,७६२	१४,७००	१४,७००	१४,७००
२६०००	अनुदान	१६,७६२	१४,४००	१४,४००	१४,४००
२६४११	सरकारी निकाय समिति, प्रतिष्ठान एवं बोर्डहरूलाई निशर्त चालु अनुदान	-	३००	३००	३००
२६४१३	अन्य संस्थालाई स-शर्त चालु अनुदान	३,६९४	४,२४०	४,३४०	४,६००
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	-	३,२४०	३,२४०	३,६००
२७१११	सामाजिक सुरक्षा	३,२९७	६००	६००	४००
२७११२	अन्य सामाजिक सुरक्षा	३९७	४००	४००	४००
२७२१९	अन्य सामाजिक सहायता	२४,६९९	३४,७१०	३४,४६०	११४,५१०
२८०००	अन्य खर्च	२०४	१००	३५०	३५०
२८१४२	घरभाडा	-	६०	६०	६०
२८१४३	सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार भाडा	६१	५०	५०	१००
२८१४९	अन्य भाडा	-	५०	५०	१००
२८२११	राजस्व फिर्ता	२४,३४४	३१,५००	३३,७००	११०,०००
२८२११	भैपरी आउने चालु खर्च	-	३,०००	३००	५,०००
३१०००	गैर वित्तीय सम्पत्ति / पूँजीगत खर्च	४७,९४१	६०,२००	६५,८०२	५२,१००
३१११२	गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	२७,५५३	४६,७००	७२,३०२	२७,५००
३११२१	सवारी साधन	१७,३१५	७,०००	७,०००	१६,७००
३११२२	मेशिनरी तथा औजार	१,७२२	२,०००	२,०००	२,९००
३११२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१,३५१	२,०००	२,०००	२,५००
३११३५	पूँजीगत परामर्श खर्च	-	२,५००	२,५००	२,५००
३११४०	सार्वजनिक निर्माण	२४९,८४७	६६४,५९०	९२८,९५८	८२३,४७४
३११५१	सडक तथा पुल निर्माण	१३१,१३९	३४८,३००	५११,३७२	५५०,६२४
३११५५	तटबन्ध तथा बाँध निर्माण	-	-	-	१,०००
३११५५	सिंचाई संरचना निर्माण	३,२१८	१२,५००	२४,७४१	१३,०००
३११५६	खानेपानी संरचना निर्माण	६,३९१	१८,२००	३७,०३८	२०,९००
३११५७	वन तथा बातावरण संरक्षण	-	-	-	-
३११५८	सरसफाई संरचना निर्माण	४,००३	२०,०००	३५,५३९	२६,५००
३११५९	अन्य सार्वजनिक निर्माण	९१,६८५	१९०,९९०	२४५,६६८	१४४,२००
३११७१	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	१३,४११	१०,०००	१२,०००	२०,०००
३१४११	भैपरी आउने- पूँजीगत खर्च	-	६०,६००	६०,६००	३८,०००
३३०००	दायित्व (वित्तीय व्यवस्था)	-	४,०००	२,०००	९,२५०
३३१४७	अन्य संस्थाहरूबाट ऋण प्राप्त सेवा मुक्तानो	-	३,०००	३,०००	३,०००
	व्यय जम्मा	७९२,३५५	१,३२२,८७७	१,६१२,८४७	१,६५६,६३५

"कृषि, कला र संस्कृति हाम्रो चिनारी, हरित पर्यटकिय सम्बृद्ध गौरवमय पनौती"

पनौती नगरपालिकाको बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

वित्तीय व्यवस्था अनुमान

आ.व. २०७८/७९

अनुसूची-४
रु. हजारमा

शीर्षक	आ.व. २०७६/७७ को ययार्य	आ.व. २०७७/७८को संशोधित अनुमान	आ.व. २०७८/७९ को अनुमान
वित्तीय व्यवस्था:			
खुद ऋण लगानी	०	-३०००	-३०००
ऋण लगानी (-)	०	०	०
ऋण लगानीको सावौ फिर्ता प्राप्ति (+)			
खुद शेयर लगानी	०	०	०
शेयर लगानी (-)			
शेयर बिक्रीबाट लगानी फिर्ता प्राप्ति (+)			
खुद ऋण प्राप्ति	०	-३०००	-३०००
ऋणको साँवा भुक्तानी (-)	०	३०००	३०००
ऋण प्राप्ति (+)			

श्री. व. २००५/१०६ को आज्ञाबिधाय विवरण

सबै महिलाको कार्यालय तथा बडाभाटको शौचक अनुसार आम्दानी विवरण

वर्ग/विवरण	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	वडा नं. ९	वडा नं. १०	वडा नं. ११	वडा नं. १२	वडा नं. १३	जम्मा
मालपोत तथा भूमि कर	1,336,394.84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,336,394.84
सम्पत्ती कर	5,086,909.43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5,086,909.43
वहाल कर	539,373.88	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	539,373.88
व्यवसाय कर	4,704,160.00	106,500	130,520	135,500	108,215	35,295	35,295	35,015	85,330	6,000	0	565,300	112,000	6,024,015
दर्ता तथा इजाजत शुल्क (रिक्सा)	0.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
नविकरण शुल्क	986.40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	986.4
विज्ञापन कर	102,000.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	102,000
अचान्न सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	20,000.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20,000
दर्ता तथा नवीकरण इन्टर	18,925.00	20,150	9,650	8,955	25,670	10,425	10,425	15,050	13,975	12,825	21,565	20,550	16,435	184,275
जग्गा नाप दस्तर अभिन	85,000.00	0	0	0	0	0	0	15,000	0	0	0	0	0	100,000
चारकिस्ता सिफारिस दस्तर	90,235.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,900	92,135
धरवाटो सिफारिस	214,117.77	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15,800	229,917.77
नक्सा पास किलाव	207,500.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	207,500
नक्सा पास दस्तर	5,421,928.03	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5,421,928.03
भवन निर्माण इजाजत दस्तर	39,500.00	97,000	60,000	51,000	87,500	63,000	63,000	91,500	99,985	38,000	178,500	168,000	183,500	1,157,485
सिफारिस तथा बक्सौली दस्तर	740,416.46	372,023	566,454	342,382	937,908	624,776	624,776	408,163	389,646	195,105	135,035	422,393	113,090	5,247,391.61
नाता प्रमाणित / अन्य प्रमाणित दस्तर	90,684.50	615	11,575	0	0	5,600	5,600	13,665	0	153,716	22,390	19,300	26,925	344,470.5
निवेदन/टिकट दस्तर	11,434.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11,434
बोलपत्र / दरभाउ पत्र	495,800.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	495,800
निवेदन फारमहरु विकी	6,600.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6,600
शिक्षा शाखाको आम्दानी	83,750.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	83,750
रण्ड गरिवाना	32,965.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32,965.00
भाडा तथा वहालबाट आय	128,918.18	5,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	133,918.18
कृषि शाखाको आम्दानी	1,332,237.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,332,237.00
अन्य	1,526,501.28	300	0	0	0	0	0	1,950	0	3,000	0	0	21,670	1,553,421.28
जम्मा	223,169,367.77	601,588	778,199	537,837	1,159,293	799,196	799,196	580,843	588,936	408,646	357,590	1,195,623	491,320.15	297,540,752

पनौती नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
पनौती, बाँके

आर्थिक वर्ष २०७४/२०७५ देखि २०७८/२०७९ को बीच बराबरी समको आम्दानीको एकिकृत प्रतिवेदन

राजस्व शीर्षक	आ.सं. २०७४/०७५ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७४/०७५ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७४/०७५ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७५/०७६ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७५/०७६ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७६/०७७ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७६/०७७ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७७/०७८ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७७/०७८ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७८/०७९ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७८/०७९ को अन्तर्गत	आ.सं. २०७९/०८० को अन्तर्गत	आ.सं. २०७९/०८० को अन्तर्गत	आ.सं. २०८०/०८१ को अन्तर्गत	आ.सं. २०८०/०८१ को अन्तर्गत	आ.सं. २०८१/०८२ को अन्तर्गत
14523-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	06,733	3,472	86,300	77,098	105,315	91,877	88,188	506,646	38,338	38,338	445,448	338,158	338,158	338,158	338,158	338,158
15111-उत्प्रेषण				114	6,200	6,363	1,422	1,511	1,303	485	1,142	3,568	3,568	3,568	3,568	3,568
राजस्व शीर्षकहरूको प्रत्येक भाग	7,660		146,600	138,342	186,689	144,188	173,185	200,870	174,979	143,509	638,114	638,114	638,114	638,114	638,114	638,114
144 51-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)			75,070	66,954	102,900	68,936	92,423	88,662	38,074	38,074	61,385	363,387	363,387	363,387	363,387	363,387
14171-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	7,530		49,038	47,977	55,000	49,342	45,000	83,135	55,000	74,668	211,800	211,800	211,800	211,800	211,800	211,800
14178-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)			22,500	21,915	27,531	24,339	28,734	29,249	30,325	7,211	110,880	110,880	110,880	110,880	110,880	110,880
14179-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)					1,328	1,401	1,528	1,644	1,571		3,927					
अन्तर सरकारी विधीय वसुलीहरू	481,275	473,916	483,930	469,435	493,766	458,822	541,899	516,506	548,321	397,633	2,816,891	2,816,891	2,816,891	2,816,891	2,816,891	2,816,891
अन्तर सरकारी अनुदान	481,275	473,916	483,930	469,435	493,766	458,822	541,899	516,506	548,321	397,633	2,816,891	2,816,891	2,816,891	2,816,891	2,816,891	2,816,891
13211-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	216,878	216,979	126,800	126,800	144,200	144,200	142,200	142,200	142,200	142,200	142,200	142,200	142,200	142,200	142,200	142,200
13212-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443	8,443
13213-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	180,123	180,238	222,587	206,529	273,056	251,178	311,802	290,126	290,126	234,170	1,385,772	1,385,772	1,385,772	1,385,772	1,385,772	1,385,772
13214-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500	17,500
13215-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)																
13216-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य) (अनुदान)	74,175	74,693	69,800	69,013	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000	95,000
अन्तर आग	81,896	81,291	131,521	128,988	303,812	221,125	392,519	316,821	316,821	279,081	1,958,816	1,958,816	1,958,816	1,958,816	1,958,816	1,958,816
10111-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य)					95,000											
102-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य)					6,815											
103-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य)	3,420	3,415	2,533	2,533	208,812	272,310	582,519	316,821	316,821	284,812	1,482,904	1,482,904	1,482,904	1,482,904	1,482,904	1,482,904
104-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य)	40,246	41,876	128,988	128,988	40,000											
जनसहभागिता			8,708	8,708	40,000	40,000	17,791	17,791	17,791	15,837	4,549	4,549	4,549	4,549	4,549	4,549
140-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य)																
141-सुरक्षा खर्च (स्वास्थ्य)	838,224	832,417	1,046,000	1,028,924	1,372,079	1,116,964	1,651,220	1,391,206	1,391,206	1,897,335	6,470,836	6,470,836	6,470,836	6,470,836	6,470,836	6,470,836
राजस्व तथा अनुदान प्रति योग्य																

राजस्व शीर्षक	अध शीर्षक	आ.सं. 2074/075 को अङ्कन	आ.सं. 2075/076 को अङ्कन	आ.सं. 2076/077 को अङ्कन	आ.सं. 2077/078 को अङ्कन	आ.सं. 2078/079 को अङ्कन	आ.सं. 2079/080 को अङ्कन	आ.सं. 2080/081 को अङ्कन	आ.सं. 2081/082 को अङ्कन	आ.सं. 2082/083 को अङ्कन	आ.सं. 2083/084 को अङ्कन	आ.सं. 2084/085 को अङ्कन	आ.सं. 2085/086 को अङ्कन	आ.सं. 2086/087 को अङ्कन	आ.सं. 2087/088 को अङ्कन	आ.सं. 2088/089 को अङ्कन	आ.सं. 2089/090 को अङ्कन	आ.सं. 2090/091 को अङ्कन	
राजस्व		105,143	77,216	445,929	430,191	535,091	655,917	495,161	541,443	628,916	545,883	2,111,136	1,614,260						
आन्तरिक राजस्व		97,643	77,216	299,929	281,769	348,542	291,749	325,916	341,973	351,646	398,224	1,453,809	1,208,371						
11313	सवारी कर	4,400	4,152	9,800	9,153	9,500	10,300	10,000	11,426	10,000	9,946	47,792	40,701						
11314	दफिना (सामुदायिक)	380	399	300	261	100	84	900	135	125	85	1,288	354						
11321	उपचार कर	150	195	1,690	1,835	2,605	3,154	2,500	2,454	2,500	1,426	3,880	8,104						
11322	बटुवा विदेशी कर	-	-	-	-	-	-	150	-	100	-	300	-						
11401	सुकाई सारण कर	-	-	-	-	-	-	-	-	106	-	288	-						
11452	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	-	780	860	811	600	816	906	368	303	93	3,900	3,978						
11472	विद्युत कर	200	-	200	-	-	-	-	-	-	-	-	40						
11611	पुस्तकालय कर	400	399	1,600	1,580	3,950	3,411	4,030	3,907	4,200	3,700	13,050	11,000						
14151	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	2,200	2,992	2,200	2,481	1,700	1,913	2,500	2,380	2,100	1,24	15,980	17,600						
11091	अन्न भण्डारणको लागि लागू कर	-	-	119,150	179,156	179,144	130,427	194,528	168,998	212,000	124,479	794,631	639,381						
14159	अन्न भण्डारणको लागि लागू कर	1,800	-	4,800	4,487	25,733	19,879	5,000	3,127	5,000	2,274	42,150	29,307						
14210	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	2,500	4,503	700	859	2,400	2,944	2,500	2,458	2,500	1,426	10,000	11,335						
14225	अन्न भण्डारणको लागि लागू कर	110	129	1,500	1,511	1,425	1,231	1,400	810	1,430	733	3,170	3,508						
14221	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	1,750	1,750	400	904	600	500	500	-	500	-	350	319						
14241	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	5,400	5,329	5,000	5,464	4,500	4,698	5,000	4,540	4,021	1,060	24,421	27,300						
14242	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	3,600	3,879	3,600	3,896	3,600	3,900	4,000	4,498	4,498	3,515	18,800	18,774						
14243	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	270	356	450	525	400	407	400	364	400	42	1,300	1,094						
14245	सुकाई सेवाको उपलक्षणमा लागू कर	6,750	47,920	500	600	200	14	500	14	500	1,500	6,400	5,100						
14246	अन्न भण्डारण	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
14311	अन्तरिक रूपमा लागू कर	1,000	965	1,400	1,371	1,430	1,301	1,616	506	1,800	1,300	8,899	8,539						
14312	अन्तरिक रूपमा लागू कर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						

2022.05.04 14:21